

Ойгул СУЮНДИҚОВА

МЕН ТУҒИЛГАН ЮРТ

*Шеърлар
Таржималар*

Тошкент - 2007

Ушбу китобимни муаллим отам
Барот Суюндиқ ўғли хотирасига бағишлайман

Ойгул Суюндиқова ўзига хос овозга эга дилбар шоира. У ўзининг янги "Мен туғилган юрт" номли китобига ўттиз йиллик ижодидан сараланган шеърларини жамлаган. Уларда шоиранинг табиатга, онага, Ватанга, элга бўлган муҳаббати, эътиқоди мужассамлашган.

Шоира ижодида бадиий таржима катта ўрин тутади. Жақон адабиёти дурдоналаридан қилинган бу таржималарда шоира қаламининг янги қирралари тўлиқ очилган. Бу китоб шеърят ихлосмандлари ва кенг китобхонлар оммаси учун манзур бўлади деган ниятдамиз.

ТАРЖИМАИ ҲОЛ

Ойгул Баратовна Суюндиқова 1957 йил 17 сентябрда Самарқанд вилояти Пайариқ туманида ўқитувчи оиласида туғилди. Шу тумандаги Орзу Маҳмудов номи 1-ўрта мактабни тугатиб, Тошкент маданий-оқартув техникуми кутубхонашунослик бўлимини имтиёзли диплом билан, сўнгра Москвадаги М. Горький номи Адабиёт институтини муваффақиятли тугаллади. Пайариқ туманида қишлоқ мактабларида ўн йилдан ошиқ давр мобайнида ўқитувчилик қилди. Ёш ижодкорлар анжуманлари, ижодкор ўқитувчилар анжуманлари, илмий конференциялар қатнашчиси. Иш фаолиятини "Саодат" (бўлим муҳаррири), "Соғлом авлод учун"(бўлим муҳаррири, бош муҳаррир ўринбосари), "Ўзбекистон аграр фани хабарномаси" журнали бўлим муҳаррири, ЎзМТДП бош мутахассис ва ~. ~улом номидаги нашриёт-матбаа ижодиёт уйи муҳаррири, «Соғлом авлод» газетасида бўлим бошлиғи лавозимларида давом эттирди. Айна пайтда «Ғунча» журналида катта муҳаррир бўлиб ишламоқда. Оилали, уч фарзанднинг онаси. Турмуш ўртоғи—Худойбердиев Ортиқбой—журналист.

1974 йилдан буён туман, вилоят ва республика матбуотида мунтазам қатнашиб келмоқда. Шеърлий тўпламлари- «Ёшлик баёзи - 80» - Тошкент 1980; "Уфқлар ёнганда"(1986); "Умр куйлари"(1986); "Эътиқод" (1990); «Муборак дамлар». – Тошкент, 1997; «Пайариқ оқанглари».- Самарқанд, 2007; «Мен туғилган юрт» (2007); «Аннотированный каталог» (рус тилида, Ереван) 2009; XX аср жаҳон адабиёти(таржималар) 2009; «Мулланафас» (таржималар) 2010 йилларда чоп этилган. "Жаҳон адабиёти" журнали ва бошқа даврий нашрларда таржималари, шеърлари чоп этилиб келинмоқда.

Шоира ва таржимон Ойгул Суюндиқова 1989 йилдан буён Ўзбекистон Ёзувчилар Уюшмасининг аъзоси. Маориф соҳасидаги фаолияти учун туман, вилоят ва республика миқёсидаги қатор Фахрий Ёрликлар, Ўзбекистон журналистлар клуби томонидан "Атиргул" (2001) ижодий танловида қатнашиб, диплом билан тақдирланган. Ўзбекистон Байналминал маданият маркази, Рус маданият маркази ва Россиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси

томонидан ўтказилган таржимонлар танловида (2008) иштирок этиб, фахрли ўринга сазовор бўлди ва диплом билан тақдирланди.

ОЙГУЛНИНГ КЎНГИЛ ВАТАНИ

Ҳар бир шоира ижоди ҳақида ўйлаганда ҳаёлга ҳар хил сифатлар келади. Баъзиларини "жўшқин", баъзиларини "ҳаёлчан", бошқаларини эса "ўйчан" дея таърифлаймиз.

Шоира Ойгул Суюндиқова шеърятини кузатиб, "майин", "дилбар" деган сўзлар ҳаёлим-дан ўтди. Ойгул сўзларни ўз майлига қўйиб беради, оҳиста таърифларга олиб киради.

Соғинчдан оёғинг учига қадар
Силаганда ойнинг совуқ нурлари
Қалбингдан ўчади ҳар қандай қадар,
Сен кетиб қоласан кенгликлар сари.

Ҳаётнинг турфа хил қирғоғидаги
Камалак туйғулар сени сийлашар.
Замин ва фалакнинг қучоғидаги
Табиий нарсалар илоҳийлашар.

Шоирани майин, дилбар туйғуларга бошла-гувчи, назаримда, табиат. Шеърларида "Қуёш табассуми-шеърый саодат", "Дарахтлар кемадир, ўрмон денгиздай" бўлиб кўринади. Шоира бу ҳаётда юриб турган лаҳжалардан табиат лаҳжасини жуда яхши тушунадиганга ўхшайди. Шунинг учун фикрини ўқувчига етказувчи образлар ой, уфқ, юлдузлар, чечак, шамол... Ойгул бу образлардан зерикмайди, улар билан қайта–қайта сирлашаверади, қайта–қайта уларни шеърларига етаклаб кираверади. Меҳри, ихлоси самимий бўлгани учун бу такрорлар ҳар гал ўзгача туйғулар бахш этади.

Ойгул Суюндиқованинг самарқандлик экани, бу довруғлик шаҳар унга тегишлилиги, улуғ зотлардан тортиб гиёҳгача фахрланиши сезилади.

Мадад беринг, бибим, йўллар энг бахтли
Йиллар қанотида армондан қайтсин.
Мадад беринг, бибим, ишқнинг номидан

Рухимда ёришган шеър тонги отсин!

Ойгул "Мен туғилган юрт" китобига кўп йиллик ижодидан саралаб шеърлар киритибди. "Жаҳон адабиёти" журналида чоп этилган Десанко Максимович, Николай Гумилёв, Марина Цветаева каби дунёнинг таниқли ижодкорларидан таржималарини ҳам кўшган.

Мухлислар имтиҳонига тутаётган бу тўплами юракларга йўл топса, шоиранинг бахти мана шунда. Унга шундай бахт насиб этаверсин.

Ойдин ҲОЖИЕВА,
Ўзбекистон халқ шоири

ИЛК ДАФТАР

1972-1980

Излаганим-одамларнинг қўлидадир,
Кўзлаганим-одамларнинг йўлидадир,
Сўзлаганим-одамларнинг дилидадир...

* * *

Гўзал ҳислар, пок туйғу билан
Нурафшон тун бағрига кирдим.
Олам ётар маст уйқу билан,
Мен табиат билан ўй сурдим.

Чўғдай ёнар бахмал осмонда
Чаман-чаман сочилган юлдуз.
Ой самода олмос камондай
Ёғду сочиб турибди ёлғиз.

Сув тагида ярқирар тошлар,
Ялтирайди олтин ранг япроқ.
Бирдан шеърга айлана бошлар
Юрагимни тўлдирган титроқ.

* * *

синглим Замирага

Сенгадир баҳорнинг эрка шамоли,
Сенгадир бу дунё кўхна эртаги.
Сенгадир ирмоқнинг буюк ҳаёли,
Сенгадир тоғларнинг яшил этаги.

Баҳор деб энтиккан шу замин, шу кўк,
Сенгадир, жон синглим, ҳа, фақат сенга.
Баҳордан ҳам гўзал, баҳордан суюк,
Бир шодон нигоҳинг етади менга.

* * *

Она қалби айланади ёш гўдакка шод–хуррам,
Шу гўдакдай оқ кўшиқлар куйлаб қолар бу дунё.
Она қалби айланади ям–яшил япроқларга,
Япроқлардай эзгу ўйлар ўйлаб қолар бу дунё.

Она қалби айланади оқаётган дарёга,
Шу дарёдай жўшқин–жўшқин ҳис билан тошар дунё.
Она қалби айланади кулиб боққан куёшга,
Шу куёшнинг қудратига ишониб яшар дунё.

БУЛБУЛИМ

Эрғаш Жуманбулбул ўғлига

Она халқим тилагидан туғилдингми, булбулим,
Наволарнинг юрагидан туғилдингми, булбулим.

Замонлардан замонларга ўтди меҳринг, булбулим,
Бемехрлар юрагини тилди қаҳринг, булбулим

Рўйи замин энтикканча тинглар сени, булбулим,
Туйғуларим интиҳосиз, йўқдир тини, булбулим.

Ўйларингни она юртинг меҳри олди, булбулим,
Босиб ўтган йўлларингда кўшиқ қолди, булбулим.

Она юртим тилагидан туғилдингми, булбулим,
Унга жуда керагингдан туғилдингми, булбулим...

* * *

Қўшиқлар бесабаб туғилмас...
Бесабаб туғилмаган каби бардошлар,
Бесабаб тўкилмаган каби кўз ёшлар.
Бесабаб силкинмаган каби тоғу–тошлар,
Бесабаб кесилмаган каби мард бошлар...

Қўшиқлар бесабаб туғилмас...
Бесабаб лолалар бағри қон бўлмас,
Бесабаб дилларга ҳаяжон тўлмас.
Бесабаб дарёлар тўлиб тўлғонмас,
Бесабаб оналар саҳар уйғонмас...

Қўшиқлар бесабаб туғилмас...
Бесабаб кечалар ой билан тўлмас,
Бесабаб кундузлар қуёш–ла кулмас.
Бесабаб юракни чертмайди бир ҳис-
Бесабаб Ватанни демас буюк сўз!

* * *

Қалбимдаги садоларнинг ранги бордир бегумон,
Она диёр қучоғига алвон гуллар тўлдирай.
Бу гулларни ҳидласа гар, мен ишонч билан айтай,
Ҳар бир юрак алвон рангли қўшиқ куйлар беармон.

Тонгдан ҳам оқ қўшиқларни куйлагим келар хуррам,
Она диёр қучоғига оппоқ гуллар тўлдирай.
Бу гулларни ҳидласа гар, мен ишонч билан айтай,

Оқ бўлади ҳар бир дилни айтар ҳар бир сўзи ҳам.

ТОҒ ҚИЗЛАРИ

Тоғ шамоли каби елиб келмоқда, тоғ қизлари,
Қуёш билан бирга-бирга қулмоқда, тоғ қизлари.
Шўх қараш—ла тоғ бағрида чакнаган чакмоқ мисол
Юракдаги ғашликларни тилмоқда, тоғ қизлари.

Бирам сулув, бирам мағрур бўлишар, тоғ қизлари,
Тоғ баҳори каби масрур бўлишар, тоғ қизлари.
Мен юрмаган сўқмоқларнинг, кўрмаган булоқларнинг
Қўшиғини, достонини билишар, тоғ қизлари.

* * *

Аёлга ўхшайди тонг,
Оламни уйғотади.
Қуёшнинг ранги билан
Туғилади ботади.

Севиб қолар аёлдай
Ҳар битта кунимизни.
Тўлдиради ҳилолдай
Ўйлари тунимизни.

Сўнгра сени шу аёл-
Тонг ишқида ёндиргай.
Қўлинг етмас бу ҳаёл
Бор оромдан тондиргай.

ҚЎШИҚ

Умр-қўшиқ. Мен севган юлдуз-
Оқшомлари Ўзбекистоннинг.
Юрагимда туғишган, азиз
Одамлари Ўзбекистоннинг.

Кўз ўнгимда порлаб ўтади
Уфқлари Ўзбекистоннинг.
Қанотига бойлаб кетади
Қўшиқлари Ўзбекистоннинг.

Ухламасдан тонгни кутишар
Дарахтлари Ўзбекистоннинг.
Қайга кетсам, мен—ла кетишар
Соатлари Ўзбекистоннинг.

Мен қайтаман, соғиниб қарар
Далалари Ўзбекистоннинг.
Қучоғини тўлдириб борар
Болалари Ўзбекистоннинг.

* * *

Туйғуларим тирик гулдир, япроқлари ям—яшил,
Улар ўтли юрагимнинг қат—қатида яшайди.
Мен уларнинг сўлишига жоним борки, қўймам йўл,
Улар чексиз садоқатим, меҳрим билан яшайди.

Туйғуларим тирик гулдир, япроқлари ям—яшил,
Мен бу гулни кулдиргайман қайғуларни ўлдириб.
У кулади, дунёдаги уриб турган жами дил,
Боғларини ишқ ила завқ қудратига тўлдириб.

ЯПРОҚ

Куртак бўлиб очди у кўзин,
Ва қуёшга термулди ташна.
Шудрингларга ювди у юзин,
Дили бўлди қўшиққа ошно.

Олисларда кулгандай юлдуз
Кетди баҳор бериб ўтли ишқ.
Умр каби сарғайганда куз
Хазонларда бошлади қўшиқ.

Юрагида қолди бир титроқ:
Етолмабман, о, қанча сирга!..
Умид билан туғилган япроқ
Армон билан кўмилди ерга.

* * *

Нигоҳингда ҳеч кўрмайин мунг,
Қувончим бўл, саодатим бўл.
Ёмғир ёғиб ўтганидан сўнг
Кенг осмоннинг қуёшидай кул.

Айрилмасин сендан мангу ишқ,
Айрилмасин мангу садоқат.
Гар куйласам гоҳ ғамгин қўшиқ,
Кўз ёшимни ўзинг артгил, Вақт!

* * *

Севилибди япроқлар бугун

Синглим Раҳимага

Баҳорнинг илк ёмғирларига.
Севилгандай менинг илк орзум
Шамолларнинг шивирларига.

Қушларини соғинган осмон,
Қуёш-сахий замин севинчи.
Қўрган каби ширингина туш
Йўқолибди саболар тинчи...

Ой лабидан учар эртақлар,
Юлдузларда кулмоқ тилаги.
Қайдан олдинг бундай титрокни,
Севилдингми сен ҳам юрагим!..

БУЛУТЛАР

Боқ, улар боқиши маънос ва дилбар,
Тотли хотиротга чўмгандир балким.
Ўтли юрагидан севган жон қадар
Азиз дўст ё ишқин кўмгандир балки.

Маъсум ўйларимга солади титроқ
Рангсиз булутларнинг олис нигоҳи.
Энди мени қила бошлайди сўроқ
Ёмғирга айланган булутлар охи...

* * *

Оҳиста чўкмоқда дилрабо оқшом,
Тиниқ–тиниқ нафас олмоқда олам.

Қора бахмал кўкнинг бағри лиқ маржон,
Ой ботар, йўлида эрийди армон...

Шу он япроқлардан оқади кўшиқ,
Кўшиқ нафасида тонг, тонги уфқ.

БАҲОР ЕЛЛАРИ

Баҳор еллари! Сархуш, дилрабо,
Қалбга инъом этувчи наво.

Оқлик улашади дилларга гўё,
Оппоқ нур сочади йўлларга гўё.

Дилбар овозлари куртак бағрида,
Кўшиқ битаётир юрак қаърида.

Гўдак кулгусидан ранглар яратар,
Она кувончини нурга таратар.

Она табиатнинг майин қўллари-
Ох, баҳор еллари, баҳор еллари!

БОҒЛАР ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Боғлар бор, боғлар бор, турфа ҳил гўзал,
Чорлайди, сен хушҳол этасан сайр.
Боғлар бор, боғлар бор, бир кирган маҳал
Совуқ чеҳрасига дегайсан: "Хайр!"

Боғларнинг гули бор, меҳри бор буюк,
Баҳор билан қолмоқ истайсан бунда.
Боғларнинг гули бор рангсиз, ҳиди йўқ,
Боқмасдан ўтишлик минг афзал шунда.

Боғларда булбул бор, билар ўз тилин,
Кўшиқлари қалбда ўсаётган тоғ.
Боғларда тўти бор, алдаб халқ дилин,
Кўшиқлар номига туширади доғ.

* * *

Қирларнинг бағрига енгил ва майин
Шом рангида ҳарир туман тўшалди.
Кечки шаббоданинг ёқимли найи
Олтин япроқларни кучоқлаб олди.

Тупроқли йўлларда осойиш-ёдлар
Кундузги ҳаётин, эртақларини.
Осмон йиғиштира бошлар-булутлар
Оппоқ пахта тўла этакларини.

Тиниқлашиб борган ойнинг нурида
Парчаланди ғамнинг кумуш сиймоси.
Сингар шовуллаган туннинг бағрига
Кечиккан кузакнинг намхуш навоси.

* * *

Кунботарда ёйилар пода...
Қайтар шовқин, чанг-тўзон билан.
Ер сўзидай улуғ ва содда
Видолашар кун осмон билан.
Атроф бирдан жимиб қолади,
Жимиб қолар қушлар ва шамол.
Фариштадай кулоқ солади,
Ҳар қадамда юлдуз ва ҳилол.

Йўлни кесиб чиққан қабристон,
Намойишкор, вазмин, дилпора.
Юрагимга юлдузли Ватан-
Осмон яқин келар тобора...

Ўтган-келар умрим йўлини
Ҳаёлимда бир–бир чизгайман.
Юлдузларим ушланг қўлимни,
Сизлар билан дунё кезгайман...

Товланади шабнамлар. Содда
Кийинганча ишга тушар тонг.
Кунчиқарда ёйилар пода
Қирга томон, қуёшга томон...

* * *

Ғамли дамда одам суянч одамга,
Озод кўтаргувчи бағрига босиб.
Бир бора берилган ёруғ оламга
Шукроналар айтиш қилсин–да насиб.

Одам суянч одамга энг бахтли дамда,
Бахт ҳам имкон бермас олишга нафас.
Айниқса, йўқотиб, топганинг дамда
Бахтни кўтармоқлик осон иш эмас.

ДУНЁ

Дунё-
Варағига бир сатр ҳам ёзилмаган китобдир.
Варақлари тонгдир унинг,
Қуёш нури сатрдир.

Бу дунёда
Бир четларда ўқ отмайди номардлар.
Қийноқлардан ва тухматдан
Беғуноҳ ўлмас мардлар.
Билмай ҳадик, билмай камлик
Рангларга тўлар олам.
Қўшиқлари бўлар унинг,
Қўшиқларким,
Уфк рангли,
Тоғ кўкракли
Бордир буюк ўктамлик.
Бу дунёда душман бўлмас,
Яшар бир-бирин суйиб.
Ҳамма бирдай нафас олар
Тоза, эркин ва тўйиб.
Дунё-
Варақлари тонгдай тоза китобдир.
Бир китобки,
Саҳифалар чек билмас асло,
Қўшиқлари эса бебаҳо!

* * *

Ҳаёлимга оро берар тун,
Ой нурлари сина бошлайди.
Қорайганда осмон ҳам секин,
Шовқин аста тина бошлайди.

Ҳаёлимда энг сирли ором
Юрагимда қадам ташлайди.
Мен шаҳарсиз яшай бошласам,
Шаҳар шовқин сола бошлайди.

* * *

Нурхоннинг суратиға

Ирмоқ эди,
Йўллариға тўсиқ қўйдилар.
У тоғларнинг армонини,
Чечаклар ҳидин.
Кенг далалар дармонини,
Боғлар умидин
Ўйламоқчийди...
Гунча эди,
Муҳаббати
Осмон каби мовий ва чексиз.
У ҳаётға ташна эди.
Уни севмоқни
Куйламоқчийди...

* * *

Фараҳли тун. Юлдуз–ла тинчман,
На армон бор, на ғам, на ўкинч.
Дунё топиб олган севинчман,
Бахтсизлигим туғилмағай ҳеч.

Кўчаётган булутлар рақси
Вақт оқимин эслатар менга.
Ой изида бахтимнинг акси,
Оқ тунларни излатар менга...

* * *

Шу тинчгина ҳаёт-осойишта уй,
Қишлоқнинг беором шамолларида
Ҳар куни тўқийсан ўзингча бир куй
Олис шаҳарларнинг хаёллари–ла.

Ҳаётнинг туганмас ташвишларида
Йиллар улғаяди дилинг, қўлларда.
Ҳар куни кўкдаги бахт қушларида
Саломлар йўллайсан олис йўлларга...

Йилнинг тўрт фаслида айланар умр,
Не бир мўъжизалар олдда туюлар.
Яшамаган умринг гўё сирли нур,
Юрагингга ойдин нурлар қуйилар.

Узун–узун тунлар ҳайрати билан.
Ўйчан қўзларингдан кеча бошлайди.
Келажак кунларинг муҳаббат билан
Умрингга умрини қўша бошлайди.

* * *

Тун жилмаяр мисраларимда...
Юлдуз ича бошлар дарёни,
Симиради кенгликлар бағри
Ой нуридан оққан навони.

Тун жилмаяр мисраларимда...
Таралади қадрдон садо.
Борган сари гўзалдир ҳаёт,
Борган сари чексиздир дунё.

* * *

Сулувлардай эгилиб, салом беради шамол,
Учқур қанотларида олиб келди куз ҳидин.
Тўлиб кетди боғларга япроқлар берган савол,
Тўлиб кетди туйғумга ишонган куз умиди.

Теграмда тиниқ ҳаво, кўзимда чексиз осмон,
Улар дилбар умримга ўз умрини қўшмоқда.
Ризқим пахта мисоли очилган Ўзбекистон
Тупроғида меҳнаткаш деҳқон қалбим жўшмоқда.

Бу юракда неки бор, бари сенга Ватаним,
Туйғуларим куз рангин олган она тупроқда,
Куёш билан туғилган бахтим бор, бор армоним,
Не тонг умрим кечмоқда, шундай азиз қучоқда!..

* * *

Сирлари пахтадай очилди кузнинг,
Жуда бойиб кетди куёш ўлкаси.
Куёш босиб ўтган ҳар битта изнинг
Тафтида-меҳнатнинг улкан елкаси.

Дардинг олай, халқим, пахтанг очилди,
Ҳеч кимда йўқ сендек меҳнат палласи.
Ризқинг Ўзбекистон бўлиб сочилди,
Юрагим-юртимнинг пахта даласи.

* * *

Тушимга киради олис болалик...
Осмонранг ариқлар хушнуд ва чопқир.
Йўллар тикилади куёшга тетик,
Болалик юлдузга тушади асир.

Жилмая бошлайди намозшом гуллар
Елларнинг беозор ўпичларидан.
Қизғиш уфқ ранги Бирма–бир қулар,
Баланд дарахтларнинг уч–учларидан.

Нури каби йўқолиб, қайтиб, югуриб,

Баргларда шивирлар шамол излари.
Бахтли эди сойлар бағрида кўриб,
Жануб осмонинг шўх юлдузларин.

Қирларнинг елкаси қотган тус тўлқин,
Кўз ёшсиз, овозсиз тунги фиғон-бу.
Кимдир тонгга қадар қуйлайди ғамгин,
Ногаҳон уйғониб кетган армон-бу.

Рухингдаги поклик туюлар абад,
Фақатгина осмон, фақат сен ва тун.
Йироқдир хиёнат, дабдаба, ҳасад,
Кимнидир, ненидир қутасан беун...

Бағрингга тўлади оқшомги ором,
Далалар нафаси хушбўй. Ёз. Сунбул
Сочли ой нурида ёнар беором
Шаҳарга элтувчи узун текис йўл.

* * *

Тунлар узун, тунлар сеҳрли,
Кўпдан буён сени кутади.
Шамол борган сари меҳрли,
Дардли-дардли кўшиқ айтади.

Йўлингга ой нурлари тушар,
Дарахтларга сирдош ўйларинг
Юлдузларга етганга ўхшар,
Юрак-асли тасаввурдан кенг.

Барглар учар, умр учади,
Сочларингга оралайди оқ.
Кўзларингга юлдуз чўқади,
Бахтлидурсан чиндан ҳам, бироқ...

Қара, шамол, тунги зиёлар,
Қидирганинг-шулардир, югур.
Қучоғида сирли дунёлар,
Янги тонгни кутиб ол, умр...

* * *

Теран, тубсиз хаёллар туни,
Дарахтларга чирмашади ой.
Тинитади қалбнинг қуюнин
Юлдузларга тўлиб оққан сой.

Шунда дардинг тўкилган туннинг,
Нурларига сингийсан интиқ.
Тонг отади, куёшли куннинг
Туйғулари янади тиниқ.

* * *

Боғлар кечки кузак ҳидига тўлди.
Кетаётган кузнинг
Ҳар тонги нур каби ёғди дилимга.
Хаёлимни қорлар қўшиғи бўлди.
Қор босган изнинг
Дардлари қуюндай чиқди йўлимга.
Шеър тинглагим келди,
Менинг барибир
Умримнинг беором туйғуларини.
Бахтим дея билдим
Юраги мағрур
Кечиккан муҳаббат орзуларини...
Шеър тинглагим келди,
Ёзиб қулочин
Фикрлардай ўсиб чиқди дарахтлар.
Йўллар рангга тўлди.
Умрларга тенг

Мўъжиза мисоли туғилди Вақтлар.

* * *

Кўчаларда чирок ўчди қоронғу,
Ҳаттоки шамоллар ҳаловат излар.
Бир зум бу сукунат туюлар мангу,
Бирдан ловуллаиди тинч, совуқ ҳислар.

Тинар шамолларининг олис видоси,
Кунчиқар томонда эрийди туман.
Андуҳсиз, покдомон соғинч навоси,
Шу навода ёндим, ёнғинли экан.

* * *

Қидирмадим-зарра шону шуҳратни,
Қидирмадим-зарра олтину зарни.
Фақат жуда севдим азиз ҳаётни,
Фақат жуда севдим Ватан-гулзорни.

Шундандир осмонсиз яшай билмадим,
Гўзал сирларимни тунларга сочдим.
Ёнмасам умр ҳам, дил ҳам тўлмади,
Муқаддас йўлларга юракни очдим.

Бу йўлларда орзу-умид туғилди,
Гўдак юзидаги табассум ва бахт
Мисоли ўйларим ҳар тонгда кулди,
Бағримда-мен учун муқаррам ҳаёт.

Бу она тупроғим онамдан мерос,
Пешонамга ёруғ кунлар аталган.
Токи, шу Ватандан олурман нафас,
Токи, Ўзбекистон, элим бор экан!

* * *

Орзуларим, қолиб кетманг, юрагимнинг қатида,
Мен ачиниб боқмайин сўнгги йўл чорлаган дам.
Орзуларим, қалқиб қотиб қолган киприк устида
Қолиб кетманг, бир лаҳзалик умр кўргандай шабнам.

Орзуларим кўк майсадан тақинг олам бошига
Эзгуликнинг рамзи каби беқиёс яшил чамбар.
Булбул ёниб куйлаганда рангин гуллар қошида,
Гулдан нозик туйғули қалбларга айланг сафар.

* * *

Деразамдан тушар парча нур,
Кўзларимдан уйқу қочади.
Мен—ла яшаш истаб бир умр,
Хотиралар бағрин очади.

Истасам ҳам, истамасам ҳам,
Яшаш истар аччиқ аламлар.
Улар—тинчим бузгувчи олам,
Тундай оғир—оғир аламлар.

Мен улардан кечмоқ истасам,
Кўз ёшларим учар юлдуздай.
Улар—қалбдан айрилмас чидам
Ва ўй каби яшайди кўзда.

Бу дунёда эзгулик бордир,
Бу дунёда мангу ҳарорат.
Яшагандай туйғулар нодир,
Яшагандай бахтли муҳаббат.
Юрак эса қўшиққа ёрдир,
Унда яшар мунг ва ҳаяжон.
Қўшиқсиз бу дунё бекордир,
Қўшиқ айтиб отаётир тонг.

* * *

Қишнинг сўнгги кунлари
Баҳор ёмғирларига
Чўмилиб оқиб кетди.

Намхуш ҳаво тунлари
Янги ой нурларига
Сочилди-ёқиб кетди...

Илҳом либосин кийган
Тун сеҳрли. Шамоли
Тонгга шўх имо қилди.

Ўзин йўқотиб қўйган
Каби туннинг хаёли,
Шабнамдай дув тўкилди.

* * *

Дарахтларнинг яшил куйлари-
Куртакларда жаранглайди тонг.
Дарахтларим-баланд ўйларим,
Гуллай бошлар қалбимда чаман.

Ёруғ кўчам, қадрдон кўчам,
Болаликнинг рангин тушлари.
Юлдузларга сочилган кечам,
Хотиралар улғайган сари.

Анҳор, анҳор! Мени кут, анҳор!
Қуёш билан, ялпизлар билан.
Болаликнинг шўхликлари бор,
Дунёдаги пок ҳислар билан.

Мен қайтаман, дедим, қайтмадим,

Уйқулари ўчди кечанинг.
Мен айтаман дедим, айтмадим,
Шамоллари кўчди кўчанинг.

* * *

Тиниқ ҳаво. Кўклам қуёши.
Замин бўйлаб севинч порлайди.
Қаҳратоннинг синган бардоши,
Қушлар яйраб бокка чорлайди.

Куртакларда ним табассум, соз,
Майсаларни тортқилайди ел.
Баҳор! Баҳор! Қалбда бер овоз!
Далаларни тўлдирмоқда эл.

Қўллар қуйлар, яшнайти тупроқ,
Қуёш тонгда, майин шом чоғи
Шу қўлларни ўпаркан, уйғоқ
Уфқларга ёяр титроғин...

* * *

Боғларни шод этар ой нури,
Йўллар борган сари нурафшон.
Юлдузларининг ажиб сурури,
Кузатганча жилмаяди тонг.

Шабнамларда эриётир тонг,
Ерни ўпар қуёш нурлари.
Қучоғига босгунча беун,
Дарахтларнинг, елнинг сирларин.

Кенг осмонда даврон суради,
Оқ булутлар, қалдирғочларим.
Нозларига қўшиб ўради

Мажнунтол ҳам чилвир сочларин.

Уфқларда болаликдан туш,
Ёшлигимдан-оловли хотир.
Учар куймас қаноти бор куш-
Достонлари бетакрор умр.

МОСКВА ХОТИРАЛАРИ

1980 - 1985

Борган сари ўтмиш қоплар ўйимни,
Борган сари йиллар-қайтмас фароғат,
Борган сари соғинч-юрти куйимнинг...

* * *

Қорсиз осмон. Совуқ изғирин.
Ўйлариингга оғир ботади.
Аста–секин музлаган замин
Кўзларингга бедор ётади.

Ахён–ахён қағиллар қарға...
Дараги йўқ қорнинг, ёмғирнинг.
Олисларда қалин қор ёғар,
Хусни ўзга осмоннинг, ернинг.

Кипригимда намдай эрийди
Хотиротнинг ўтли эртаги.
Шимол. Қуёш ярқираб суйди
Корлар-қишнинг оппоқ чечагин.

Корли тунда ўрмон ҳайбати
Афсонага, сеҳрга тўлуғ.
Йўлларимда-рус табиати,
Муҳаббати, шиддати улуғ.

Осмон каби бўлинмас ҳаёл,
Кетолмайсан менинг билан, қор...
Тикилади қайин, йўллар лол,
Қололмайман сенинг билан, қор...

Узоқ йили қор ўлкасидан
Қайтган чоғим жонажон юртга.
Жануб. Қорсиз тун нафасида
Қор соғинчи ёғилди ёдга...

* * *

Ёзнинг сўнги саломлари кезиб юрар ўрмонда,
Кезиб юрар неларнидир қўмсаган хаёллар ҳам.
Учгинг келар баланд–баланд юлдузлар чакнар онда,
Қўлларини силкитади ҳайрихоҳ шамоллар ҳам.

Қадамларим ўз–ўзидан бошлар мени ўрмонга,
Кайинларга суянганча эртак бошлайман, она.
Тунги ғамлар ўхшаб кетар эриётган туманга,
Тонгга яқин қолди, она... Қадам ташлайман секин...

* * *

Ташқарида-тантанаси нохуш тун...
Дераза ортида эса тун бўйи
Шамолнинг исёнкор ва мағрур куйи
Овчи юрагидай ғалаба қилди-
Ярадор япроқлар увлаб тўкилди...

МАРТ ЛАВҲАЛАРИ

1

Мартда қор ёғмоқда. ғалати ҳавас,
Ғалати ҳисларга юрак тўлмоқда.
Музлаган йўлларда олмасдан нафас
Баҳор соғинчлари унут бўлмоқда.
Тикилганинг сайин олислайди тун,
Фанимат туюлар ҳатто мартги қор.
Фақат шаҳар бефарқ, ҳансирар шовқин,
Тушкун кайфиятни билмас автолар.

Шаҳар боғларида паришон сочли
Адашган дарвешдай айланади қор.
Энг буюк соғинчдир-дарахт соғинчи,
Дарахт болалиги-эхтимол, баҳор...
Кезасан ўйларнинг йўлини тўсар
Зикликдан тобора кулранг бу осмон.
Деворлар сукути юракни қисар,
Баҳорсиз яшамок, о, қандай ёмон!...

2

Шаҳардан бош олиб, негадир ғамгин
Чиқиб кетди қишнинг энг сўнгги куни.
Дарахтлар сукутда. Ҳолбуки, бугун-
Кутилган баҳорнинг биринчи куни.

Юлдузли кечалар. Қоп–қора ўрмон.
Шу қадар жим–житки, чиқмайди уни.
Кўзларимда қалқиб турибди осмон,
Тушириб юборгим келмайди уни.

Осмон-юрак. Тўлиб турганми жуда,
Тун бўйи қор ёғди, атроф оқ бўлди.
Ўлим сезган каби айни авжида
Аёз қулаётди ёввойи қулди...

* * *

Осуда тун ҳазин жилмайди,
Тиниқлашди толиққан асаб.
Кетаётган Вақт ҳам бойиди,
Баргларда ой, юлдузлар, ё раб!

Ташқарида-ғамгин шамоллар,
Деразада чил синган андуҳ.
Асаблари тинч кекса толлар-
Хотирадай ёнаётган руҳ.

* * *

Н.Рубцов хотирасига

Тушларимга кирар поезд овози,
Еламан-поездга айланар жоним.
Тунги шамолларнинг ёвқур нафаси,
Темир йўлга битар ой ҳам достонин.

Поезд кувончимдан синиб кетмайди,
Ташлаб юбормайди қайғуларни ҳам.
Поезд, ишон сени хатар кутмайди,
Сен билан туғилган орзуларни ҳам!

Уйғонаман туман эриётган пайт,
Субҳидам ҳидлари урилар унсиз.
Кўзларимда-тушнинг олис сурати,
Поезд тунда жўнаб кетибди менсиз...

* * *

Дарахтлар бетобдир, беришмас савол,
Баридан айрилган каби табиат.
Мен–ла юзма–юздир энг нохуш соат-
На қор бор, на юлдуз, на ой, на шамол.

Сунбула охирлаб бормоқда ғамгин,
Ёқимсиз туйғулар қалбим ҳокими.
Ер қайда? Кўк қайда? Қаердаман мен?
Юрагимда портлар сукут оқими.

* * *

Сочингдан оёғинг учига қадар
Силаганда ойнинг совуқ нурлари.

Қалбингдан ўчади ҳар қандай қадар,
Сен кетиб қоласан кенгликлар сари.

Ҳаётнинг турфа хил қирғоғидаги
Камалак туйғулар сени сийлашар.
Замин ва фалакнинг кучоғидаги
Табиий нарсалар илоҳийлашар.

ЎРМОНДА

Бунда тубсиз сукут, шу қадар ёруғ....
Ҳали зангор, ҳали зангор япроқлар.
Сентябрнинг майин ҳидига тўлуғ
Ўрмон кафтин чизиклари-сўқмоқлар.

Нечун бахтли эдим бирдан шу кезде?
Нелардир ёдимга ногоҳон тушар.
Дарахтлар-кемадир. Ўрмон-денгиздай.
Нигоҳлар-йўловчи. Шамоллар жўшар.

Бунда тубсиз сукут, шу қадар ёруғ,
Унут ҳатто дўстдан келган хиёнат.
Ҳасратсиз яшамоқ нақадар улуғ!
Куёш табассуми-шеърий саодат.

Уfq-ўтмиш билан видолашар қалб,
Эрийди дунёда энг қадим ҳислар.
Ортимда қолади тиниқ жаранглаб
Ўрмоннинг тушлари-мен босган излар.

ЖАНУБГА ХАТ

1

Москва бағрида май оқшомлари,
Тиниқлашиб борар ҳислар сурури.
Шовқин ёмғир каби тингани сари
Бўм–бўш бекатларнинг тушар ҳовури.

Мен уйни соғиниб кетдим, онажон,
Тезроқ ёз келсайди, тезроқ келсайди.
Бир парча қоғозда ёнмас эди жон,
Дунё кучоғингдай очиқ бўлсайди...

2

Барглар аро сирғалади нур-
Ой лабидан учади сўзлар.
Туғилади бетакрор сурур
Оқшом туша бошлаган кезлар.

Қуюқлашар осмоннинг ранги,
Юлдузлар жим яқинлашади.
Эсга тушган қўшиқ оҳангги,
Соғинчимга соғинч қўшади.

Бу тун-бахтли келин тўйидай,
Узоқларда мен ўсган тупроқ.
Дарахтларнинг, сойнинг бўйида
Тонг отади тилаклари оқ.

* * *

Шу олис осмоннинг олис хаёли
Мени бошлаб кетар аллақайларга.
Россия бағрида кузак шамоли
Айлана бошлайди сирли найларга.

Сулувлиги билан бахтиёр қайин
Олтинранг кўйлагин кийиб олади.

Ўрмон, сени ташлаб кетмоғим қийин,
Арчага осилиб ўйлаб қолади.

Ўрмон шовуллайди. Тинмайди фақат
Дўстимга айланиб қолган сўқмоқлар.
Суратга туширар мени сукунат,
Суратга туширар таниш япроқлар.

МОСКВА ЧЕККАЛАРИДА

Уруш кўрган жойларда бўлдим,
Тумансиз тонгларда, ойсиз тунларда.
Кўзларимдан изга ўхшаб тўкилди
Қонли изтироблар қорли тунларда.

Гўё биринчи бор ўйинга тушди
Ўқ еган дарахтлар, тутаган тутун.
Ёшгина қалбимда хотирот жўшди,
Урушдан кейинги энг биринчи кун...

Эркаксиз уйлару, уйғоқ кўчалар,
Қўлдаги чизикдай унсиз чизилди.
Булутлар чидолмай ўқдай санчилар-
Осмоннинг қўллари ерга чизилди.

Уруш кўрган жойларда бўлдим,
Тарих тинглаб тонг оттирдим жим.
Ўйларимга ёруғлик тўлди,
Энди уруш кўрмасин ҳеч ким!

* * *

Жуда тез қоронғу тушади энди,
Қискариб боради тунлар тобора.

Қор ўйларга ўйлар қўшади, энди
Оқариб боради тунлар тобора.

Шу қорлар ҳиссига қўшилиб оқди,
Ҳаётимнинг ҳар бир они, ташвиши.
Кимдир бу ҳаётга ёр каби боқди,
Кимларнингдир асло бўлмади иши...

Қор эса кун билан, тун билан кутди
Мени кенг шаҳарнинг кўчаларида.
Олис ҳаёлимга айланиб кетди
Туш кўрмай уйғонган кечаларимда...
Қўл ушлашиб қор—ла кездик ўрмонни,
Йўлимизга шамол тўкилиб кетди.
Дарахтлар қиз каби қучди осмонни,
Сўқмоқлар тикилиб—тикилиб ўтди.

Қорга сирларимни айта бошладим—
Мени олисларда қутган қуёш бор!
Шунда кўзларини илк бор ёшлади
Мени тушларида кўриб чиққан қор...

* * *

Ўрмонлар одамни кутиб яшайди,
Шамол бўлиб тўқар туйғуларини.
Сўқмоқлар тонг билан кута бошлайди
Ушалгуси келган орзуларини.
Куй каби тўлдирар қучоқларингга
Соғинчга айланган дostonларини.
Сиздира олмайсан қучоқларингга
Россиянинг қорли ўрмонларини.

ҚАЙИНЗОР

Шамоллар сенга ҳам вафо қилмади,
Сочимга сиримни баргдай сочдилар.
Баъзида дўстдан ҳам кўнглим тўлмади,
Кўзларимни билиб-билмай очдилар,
Дардларимни тингла, айтай, қайинзор...

Шовулла, шовуллаб тўкилсин куйлар
Мен соғиниб кутган куёш йўлидан.
Тонг билан йўлимга чиққан бу ўйлар
Бугун адашмасдан тутсин қўлимдан,
Келар севинч билан кетай, қайинзор.

Узоқдан кузатиб қоласан вазмин
Сирли ҳавас билан, салобат билан.
Осмон билан суҳбат қурганда кун-тун
Хотирига келсам муҳаббат билан,
Бу бахтга қувонмай нетай, қайинзор!

* * *

Дарахтларда, булут, юлдузда,
Ёвқурлиги шамол муҳрининг.
Яшил қирғоқ. Тўлқин изида
Ёнғинлари уфқ сирининг.

Оҳанглари рангин табиат,
Курра бўйлаб баҳор кулгуси.
Куёш йўли-умр, ойдин Вақт-
Нечоғ гўзал яшаш туйғуси!

* * *

Ифодалаш қийиндир,
Ҳислар тонгда майиндир.

Ой сайин, кун сайиндир,
Мени кутган қайиндир.

Қўкларнинг ёмғирида,
Қорда, қуёш нурида,
Хазонбарг шивирида
Мени кутган қайиндир.

Умр-қайтмас шамолдир,
Йўл-туганмас хаёлдир.
Қадрдоним-шимолдир,
Мени кутган қайиндир.

Бир кун йўлга тушгайман,
Йўлимга йўл қўшгайман.
Соғинганга ўхшайман,
Мени кутган қайиндир.

* * *

Йўлга тушдим. Баҳор ҳидлари
Яшил ўрмон сўқмоқларида
Гуркиради. Шамол тонг сари
Елди хаёл чақмоқларида.

Қуёш. Чексиз булутсиз осмон.
Қайинларда эрийди нурлар.
Мовий кўлда оҳиста, шодон
Сузар оққуш, сузади сирлар...

Майсалардан, ўрмон гулидан
Қўлларингга қўшиқ тўлади.
Кўзларингдан босган изингга
Сехрланган ўй тўкилади.

Сени билган, тинглаган қушлар,
Томчиларга айланган булут.
Тушларингга кирган оққушлар,
Ўрмон! Ўрмон, қайтажакман, кут!

* * *

Ой ҳам ботди маъюсгина жилмайиб менга,
Жануб яна тонгни кутди майин ва дилбар.
Менинг эса видо айтгим келмади тунга,
Айни чоғда қуёшдан ҳам кутдим хушхабар.

Юрагимни сирли–сирли туйулар ютди,
Асир бўлдим тонг ила тун остонасига.
Балким қайтмас олтин даврим қайрилмай кетди,
Балким пешвоз чиқдим иқбол тантанасига...

* * *

Кўришгунча, омон бўл, шимол,
Видолашмоқ фурсати етди.
Қуёшли кун бу қорли шамол
Хаёл каби келди–ю, кетди.

Хотиротдир-аччиқ ва ширин,
Яхши-ёмон одамлар, кунлар.
Бу дунёнинг каму кўстини
Тушунолмай тугаган тунлар.

Ўрмонлардан кетмай туриб қор
Ёдга солар жануб баҳорин.
Шунда кутдим онамдан хабар,
Туйғуларнинг тиниқ наҳори.

Қолаётир ҳар нуқта, изда

Кўзларимнинг сурат, садоси.
Хуш қол, шимол, туйғун бу ҳисда
Юрагимнинг бутун дунёси.

ЭЪТИҚОД

1986 - 1998

Мен бешик бошида умр ўткардим,
Мен бешик бошида ҳаёт кутардим-
Бўронли, юлдузли, ишқли, қуёшли.

ЭЪТИҚОД

Луғатлар, китоблар, тарих, шеърят...
Умрим улар билан елкама–елка.
Менга насиб бўлди улуғ эътиқод-
Туркий тил аталмиш беқиёс ўлка.

Юрак, сўнгги кунинг эмасдир бугун-
Йиғлашга, қулишга, тинглаш, сўзлашга.
Юрак, унутмасанг улуғ Шарқлигинг,
Она Шарқ йўл қўймас Ватан излашга!

* * *

Ҳали тонгга узок, бедор аёлнинг
Ўйлари занжирдай уланаверар.
Апрелнинг охири чексиз хаёлнинг
Узун кипригига илинаверар.

Илиқ кунлардан сўнг хуш келган ёмғир
Баҳорни етаклаб кетгани сари.
Ҳеч ким ёз ҳидига бўлолмас асир
Фарзанд кутаётган аёл сингари...

* * *

Опам Барнога

Шу турмуш деб учар экан умринг мисли ўқ,
Бу турмушнинг кунлари бор иссиқ ва совуқ.
Бу турмушда осон кечар қайғу, алам йўқ,
Бу турмушдан азиз маскан, гўзал олам йўқ.

Менга асли табиатнинг инъомидир бу-
Аёл бўлиб орзуда ҳам азоб чекмоғим.
Мўъжазгина ўт умримда энг мангу туйғу-
Бу дунёга келиб азиз одам экмоғим...

* * *

Майсаларда чайқалган шудринг
Чўмганича бир зум хаёлга.
Тикилади ўйлари майин
Тонгда йўлга чиққан аёлга.

Қўл силкийди уйғоқ дарахтлар
Сирларини сочиб шамолга.
Қушлар-учиб етажак хатлар,
Тонгда йўлга чиққан аёлга.

Дилда баҳор тўлиб оқади,
Уфқ ўхшар алвон рўмолга.
Бахт албатта кулиб боқади
Тонгда йўлга чиққан аёлга.

* * *

Анҳор шовуллайди. Кекса дарахтлар
Жимгина тинглайди-умр оқади.
Туйғулар гуллайди, қанотланади,
Илҳом либосида кулиб боқади.

Олислар чорлайди, кетиб қолмайсан,

Қуёшли диёрнинг кучоқларидан.
Кўзингни узмайсан, уза олмайсан
Умид ва армоннинг чироқларидан.

Умр-бу интилиб яшамоқ нурга,
Тундай қора кўзда тонглар яшайди.
Шу боис ҳаётинг тўларкан сирга,
Сендан бахтли одам ўхшайди.

* * *

Туннинг оғир пардаси кишлоқ узра тўшалди,
Жимгина чарақлади олисдаги юлдузлар.
Дарахтларнинг ўйлари ой нури–ла куршалди,
Бир маромда жаранглар анҳорда оққан сўзлар.

Бу лаҳзалар бор армон тобора тиниқлашиб,
Кўзингдан юрагингни тубига етиб борар.
Тонгги қуёш нурида туйғуси ёниқлашиб,
Ортига қайтмас бўлиб сунбула кетиб борар.

Айтолдимми, сунбула, сенга бор сирларимни,
Вақтдан ҳам одил ҳакам, бешафқат сўз бормикан!
Тўқолдингни, сунбула, бор-бисот-сирларингни,
Армондан ҳам оғир дард, оғирроқ ҳис бормикан!

* * *

Кенг далалар жим, бўшаб қолди,
Елди илк қор нафаслари ҳам.
Қиш йўлларга тўшаб ҳам олди
Қалин, юмшоқ, оқ қорли гилам.

Майда–майда, майин–майин қор,
Қамаштирар кўзингни оқлик.

Дарахтларга ярашар виқор,
Ярашади дилларга поклик.

* * *

Бахт ҳақида сўзлаб бўлмайди,
Негаки, Бахт балким хаёлдир.
Хаёлни бир умр излаб бўлмайди,

Бахт ҳақида сўзлаб бўлмайди-
Негаки, Бахт-балким саволдир.
Жавобни бир умр излаб бўлмайди.

Бахт ҳақида сўзлаб бўлмайди,
Негаки, Бахт-
Хаёллари, саволлари чексиз Аёлдир,
Унга қиёс излаб бўлмайди.

* * *

Уфқлар кўйлагини
Дарахтлар кийиб олди.
Кундузлар этагини
Юлдузлар илиб олди.
Эртакка айланган чечакми,
Чечакка айланган эртакми...

Ойлар оқди сойларда
Гул билан, юлдуз билан.
Қир-адирлар найларда
Силкинди бир ҳис билан.
Эртакка айланган чечакми,
Чечакка айланган эртакми...

* * *

Кўкни кучган ҳисларим
Кечди не дунёлардан.
Ёмғирлар қуйилди жим
Айтилмас видолардан.
Олис хаёллар сурдим-
Недан қайтдим-қайтмадим...

Қўлларимда очилди
Болаликнинг ранглари.
Йўлларимга сочилди
Эртак тўла тонглари.
Гул билан суҳбат қурдим-
Кимга айтдим-айтмадим...

Бизни кутар тизгинсиз
Хаёлнинг уфқлари.
Умр тўлиқмас, Сизсиз-
Болалик қўшиқлари.
Мени излаб юрибсиз,
Йўлларимда турибсиз...

* * *

Тиним билмай учган шамолнинг
Қанотида хаёл сурганлар айтсин.
Осмоннинг дардини ёйган ёмғирнинг
Қадамида кузни кўрганлар айтсин,
Дунёнинг кўзларин тўлдирган мунгми...

Баҳорнинг сирини билган турналар
Овози тебратган дарахтлар айтсин.
Зулмат қаърида ҳам тонг ёғдусини
Кўксига жойлаган тоқатлар айтсин,

Дунёнинг кучоғи шунчалар кенгми...

* * *

Ёғай дейди, ёғолмас ёмғир,
Айтай дейди, айта олмас сир.
Туғай дейди, туғолмас осмон,
Тўлғонади булутли армон.

Кетай дейди, кетолмас шамол,
Юракларда шовуллар хаёл.
Ёзай дейди, ёзолмас сўзни,
Баҳор сезар видоли кезни.

Енгиллашгин, баҳорим, ёғдир,
Сирларини тўксин ул ёмғир.
Осмонга бер овозли ўғил-
Қўли, тили чакмоқ, чақин йўл.

Шамолларнинг сочини ёйдир,
Ерни яшил нафасга тўлдир.
Сўнг куёшга ёздир ул сўзни-
Меҳнатсевар, олов қиз-Ёзни.

* * *

Кечмишларим саҳифаси-унутилмас куй оқди,
Қайда ўкинч, қайда видо, қайда ўтли ўй оқди.
Сирларимни ёритгали йўлларимда ой оқди,
Хотиротнинг гувоҳидай ой чўмилган сой оқди.

Кўкда карвон–карвон булут кўзимдан сузиб ўтар,
Узун тунлар кипригимда юлдузлар тизиб ўтар.
Хаёлларим-куёш нури, дунёни кезиб ўтар,
Хаёт рангин юрагимга тонгларим чизиб ўтар.

* * *

Майсаларнинг тушига кирдим,
Ранглар хиди руҳимда оқди.
Ўзни нурлар бағрига урдим,
Яшилланиб тозариб борди-
Табиатнинг энг эрка нури.

Юлдузларнинг унсиз навоси
Тўлин ойли тунларга тўлди.
Узун-узун кунлар ҳавоси
Қучоғимда ёз бўлиб кулди,
Шамолларнинг қайноқ шивири.

Тинч самога, уфқларга кенг
Қанотини ёзган беҳудуд
Ўйларимнинг умри билан тенг
Тиллоланди қадди тик умид,
Саротоннинг ўтли кўз қири.

Кўкда ногоҳ чакмоқ, гулдирак,
Уч кеча-ю кундуз беуйку
Булутларга бурканди фалак,
Илкис-илкис қуйилди туйғу-
Саротоннинг иссиқ ёмғири.

Ҳаётимнинг тўлқинларида
Овозлари тиниқ ғамлар ҳам.
Дардларимнинг ажинларида
Изи қолган ёруғ дамлар ҳам,
Саратонги ёмғирнинг сири.

* * *

Эриб битган қорларнинг ранги қаламда қолгай,
Майса ҳидли боғларнинг тонги қаламда қолгай.
Вақтнинг кўнғироқлари, оҳанг қаламда қолгай,
Бахт ила ғам баҳсида зўр жанг қаламда қолгай.

Сочимда кумушланган оқ нур қаламда қолгай,
Ажинларга ўйилган тақдир қаламда қолгай.
Билганим, билмаганим-кўп сир-қаламда қолгай,
Ёзиб-ёзолмаганим-умр қаламда қолгай.

Дардларимни ювгали ёмғир қаламда қолгай,
Қаноти қайрилмас ел, шивир қаламда қолгай.
Менга тириклик суви-ғурур қаламда қолгай,
Мени соғиниб яшар-сурур қаламда қолгай.

* * *

Номсиз юлдузлар сонсиз,
Балким сен—да бирисан..
Умр бўлмагай изсиз,
Юрак, кимнинг сирисан?

Номсиз юлдузлар сонсиз,
Ёмғир-не деб куйлар қиз?
Томчиларига унсиз
Дардларимни тизар куз.

Номсиз юлдузлар сонсиз,
Қишнинг сўнгги нафаси.
Булутлар илкис-илкис
Силкинди-баҳор саси...

* * *

Узун—узун кунлар қароғи-

Саратоннинг қайноқ нафаси.
Ойдинлашган тунлар ардоғи-
Бир нафаслик туннинг ҳаваси.

Қучоғимга сиғмаган қуёш
Оташидан тобланган борлиқ.
Бу нурларда-меҳнат ва бардош,
Қуёш юртин тарк этгиси йўқ.

* * *

Тинди дийдираган шамоллар уҳи,
Музлаган йўлларнинг бағри юмшади.
Қадамлари яшил шаббода руҳи
Борлиқни сийлаган куйга ўхшади.

Бу куйнинг номини отамнинг оппоқ
Сочларида ҳаёл сурганин кўрдим.
Бу куйнинг номини онамнинг титроқ
Лабларида қалқиб турганин кўрдим.

Бу тириклик куйи-ҳаётнинг сири,
Қучоғим тўлдирган кўкламдир-болам.
Уйғонган мавжудот кўзининг нури,
Сен борки, яшилдир Вақт ҳам, Сўзлар ҳам.

* * *

Билмадим, қаерда йўқотдим Вақтни,
Одамлар, қўшиқни ва яна аҳдни...
Ҳаёлимни бедор юлдуз уйғотди,
Кўзларимда қизғиш уфқлар ботди.

Келса—а, орзуси гуллаб баҳорлар,
Кетса—а, ўтинчдай эриган қорлар.
Шафақли, оловли муқаддас кезда

Ёмғирли туйғулар тўкилар кузда.

Ортига ҳеч қачон қайтолмас йиллар,
Билади-ҳеч қачон тугамас йўллар.
Тонг эса тонгларнинг бўлди сўлими,
О, Ҳақ, ким кўрибди Юрак ўлимин!..

* * *

Умрим боғларини тарк этди кўклам,
Шамол юлдузларга сочилган куйдир.
Сочларимга бир-бир қўнган оқ қор ҳам
Мунис юрагимга хос ва мос ўйдир.

Кайфият ва руҳнинг фаслларида
Денгиз кўзларимда сузмоқда осмон.
Хотиранинг ғолиб наслларида
Ёшликнинг ранглари топди ҳур макон.

Кўшиқ сингар экан уммонга жондан
Азиз дамларимни босиб бағрига.
Тақдиримнинг бахти-ижод, гулшанда
Юрагимни боғлар ҳаёт меҳрига.

* * *

Дарахтлардан оппоқ хаёллар
Сочларингга тўкилади жим.
Шафқат билмас тунги шамоллар
Кўшиқлари қалб тилади жим.

Қор ёғмоқда, бу ажойиб қор
Кўп нарсани ёдга солади.
Тунлар билан яшайсан бедор,
Тонглар сени изга солади.

* * *

Сершовқин дунёлар жуда олисда,
Ортга қайта олмас кунлар ўтади.
Кузги сокинликда, юлдузли кезде
Хаёл армонларга тўлиб кетади.

Олис юлдузларнинг сўроқларига
Жимгина бош силкиб қўяди толлар.
Ўтгайсиз не юртлар қучоқларидан,
Уларга саломим айтинг, шамоллар!

Тунни аллалайди-анҳор шовуллар,
Ойнинг совуққина ёғдуларин ҳам.
Нигоҳларинг сочдай тарар, ловуллар
Хотирот уфқида туйғуларинг ҳам...

Тонгни эса мангу кутгинг келади,
Қушлар қанот коқар, учқур йилларга
Умрингни бир сўз–ла битгинг келади,
Хаёт отлантирарверар йўлларга.

* * *

Ўтиб кетган баҳорларим эслай бошласам,
Булутлардай тарқалмоқда оғирлашган ўй.
Сўнг ўзгарган феълларимни туслай бошласам,
Кўкламнинг илк ёмғирлари чалмоқда шўх куй.

Жуда олис замонлардан қайтиб келгандай
Туюламан ўз–ўзимга, қуйиламан ўз–ўзимга.
Минг йилларим яна қўшиқ айтиб келгандай
Туюлади ўз–ўзимга, қуйилади ўз–ўзимга.

Майин ҳаво оғушида қуёш ботмоқда,
Толлар учин кучиб синар уфқ нурлари.
Турналарнинг парвозида шиддат оқмоқда,
Кундузларнинг бошин силар оқшом сирлари.

Осмон денгиз кўзларим—ла тунда тўқнашди,
Юрагимда яширинган ой кўзимда сузди.
Киприкдаги юлдузларим хаёлдан тошди,
Руҳим енгил ва илоҳий излардан сизди.

Сочларимнинг оқлигида оққан умрнинг
Толасидан, ғамидан ҳам топгум ифода.
Ифодалар рангларида дунё қадар кенг
Тубсиз—тубсиз дардларимдир-тонг тутган бода.

* * *

Боғларга ёз оқшоми қўнди,
Япроқларнинг эрка шивири.
Тинч осмонда чечаклар унди,
Анҳорларда оқди ой сири.

Ҳаволарда хаёллар ёник,
Лаҳзалари тотли ва учқур.
Гўё унут неки дард,оғрик,
Юрагингни ватани-сурур.
Кушлар ухлар юммасдан кўзин,
Дарахтларда ўтли хотирот..
Тун излайди тонгнинг оқ изин,
Тун-кўзингга муҳрланган хат.

Хатни ўзи ўқиб олар тонг,
Қизаради қиздай юзлари.
Ботган ойнинг ҳажрида ҳамон
Оловланар қуёш излари...

ТАСКИН

Дардларимни бир қадар қоғозга тўккан бўлдим,
Жонимни сархуш бахтнинг йўлига тиккан бўлдим.
Бу йўлда келар жафо, қисматни уққан бўлдим,
Минг шукур, юрагимни бенаво яратмадинг.

Турфа дунё бўрони-бағрим курашларида,
Етти иқлим тоғлари-бағрим бардошларида.
Янги кун тафаккури-бағрим оташларида,
Минг шукур, йўлларимни беэиё яратмадинг.

* * *

Қуёшнинг нурларида ярқираган дамларим-
Узун кунлар изини тишлаб келдим тишимда.
Юлдуз чарақлаганда унут бўлган ғамларим -
Уйғоқ тушлар ҳиссини ушлаб кулдим тушимда.

Чарх эса айланади тошдан бўлган бошимдан
Товонимни қабартди изларимнинг яраси.
Тупроқдан оғир сабрим қотиб қолди ёшимда,
Соғинчда тонг оттирди хаёлнинг хотираси.

Болалигимни эртак қилиб боламга айтдим-
Ушалмаган армоннинг ҳидларига чўмилдим.
Ёшлигим кўчасида товланиб ётган байтим-
Умримнинг қумуш йўли узун эканин билдим.

Қумуш йўлим-қуз йўли, кўпни кўрган кўз йўли,
Тиниқлашган туйғулар-тинч оқар тубсиз дарё.
Бу дарёда оққали сўзлари юлдуз йўлим,
Дардлашгани келибди мен билан кекса дунё.

ЁЛФИЗЛИК ҲИКОЯСИ

Тўхтагулга

Кимнидир кутади-кўнглига яқин,
Кимнидир кутади-йўлига яқин.
Келсайди, ўзлашса, онгларга қадар,
Келсайди, ўзлашса, жонларга қадар...
Кутгани ёнидан ўтиб кетдими,
Кутгани уни ҳам кутиб ўтдими...
Тақдир, йинларинг бунчалар қалтис,
Тақдир, ҳсонларинг бунчалар хасис!

* * *

Куз фаслини кутса—а кўнгул,
Ҳаёт мангу туюлар нечун?
Умр-қалбга чизилган кенг йўл,
Кўражагинг сўнг бор тонгми, тун?!

Қарға, арға, аёзли кулгунг
Қанотида қишни элтасан.
Изғиринми шодлигинг, кулгунг,
Сирларингни кимга айтасан?

Қор ёғади беозор, бедор,
Деразангга беун уринар.
Кўзларингда қаҳри бетакроп
Қаҳратоннинг ракси кўринар.

Қарға, қарға, нени кутарсан,
Музлар эрир, қуёш кулмоқда.
Яна сиринг айтмай кетарсан,
Армони йўқ баҳор келмоқда...

* * *

Мен бешик қошида тунлардан ўтдим,
Мен бешик қошида тонгларни кўтдим
Туманли, ёмғирли, сирли, оташли

Мен бешик қошида умр ўткардим,
Мен бешик қошида ҳаёт кўтардим
Бўронли, юлдузли, ишқли, қуёшли.

ХОТИРОТ ТУНИДА

1

Ёлғизлик истаган учқур шамоллар
Барибир урилиб кетди дарахтга
Парчаланиб кетган орзулар каби.

Ёлғизлик истаган олис хаёллар
Дуч келиб қолгандай ғам ила бахтга
Бўғзимда портлади туйғулар каби.

2

Бу хотир тунининг остонасига
Фақат сенинг учун келдим, саодат,
Маъюсгина руҳим тантанасига.
Борган сари ўтмиш қоплар ўйимни,
Борган сари йиллар-қайтмас фароғат,
Борган сари Соғинч-юрти куйимнинг...

* * *

Осмон кўзларимда кенгайди яна,
Чексизлик-юрракка хос ифодададир.
Сочларимнинг оқин бормоқда санаб,

Умр деб аталмиш юлдуздаги сир...

Кенгликлар нақадар мусаффо ва тинч!
Зумрад хаёлларга чулғанган олам.
Бундай озодликни кўрганмисиз ҳеч,
Юрак, қандай енгил учмоқда илҳом!

Эркалар тошларнинг оғир бошларин,
Улкан мовий кўлнинг сокин мавжлари.
Тоғ бўлиб юксалган бардошларимнинг
Руҳида оромнинг тиниқ авжлари.

Қирлар елкасига кўл ташлаб хуррам,
Булутлар-шовуллаб тўкилган ҳовур.
Юлдузли изингга эргаштир бу дам
Мени кенгликларга чорлаган, ёмғир!..

* * *

Умри узун бўлди армоннинг,
Сочларимга ой нурлар тизди.
Юрагимдан олис осмоннинг
Ой, юлдузи тун билан сизди.

Адашдимми ёхуд тойдимми,
Савол оғир, хаёл ундан ҳам...
Сирларимни беҳуд ёйдимми
Шамолларга билмадим, билмам...

Мен куз фасли суйдим ёмғирни,
Ёмғир билан боғларни кездим.
Менинг билан узун умрнинг
Хаёллари дунёни кезди...

* * *

Ўйлаб–йлаб ўйингга етолмасанг,
Куйлаб–уйлаб куйингни битолмасанг,
Барига қўл силтаб шарт кетолмасанг,
Бу ҳаётни бевақт тарк этолмасанг,
Сирларингни сочгил мовий денгизга...

Нафақат кун, ойлаб, йиллаб кечиксанг,
Умидларинг кузда гуллаб кечиксанг,
Ёмғирли тунларни тиғлаб кечиксанг,
Қувончдан, қайғудан йиғлаб кечиксанг,
Ногоҳ кексайибсан! Хуш кел, де кузга...

Армон сарғайтирса орзу гулини,
Сендан узар бўлса, дўстлар қўлини.
Тошли ғовлар тўсса омад йўлини,
Куйдан жудо этма булбул тилини,
Суянгил яратган берган бардошга.

Шамоллар боғлардан боғларга кўчса,
Нигоҳлар юлдузлар бағрига учса,
Туйғулар ой бўлиб дунёни кезса,
Юрагинг қуёшли тонг ҳидин сезса,
Умрингни боғлагил ўтли курашга.

* * *

Келар кунботарда ёмғирнинг иси,
Осмон ғулдиради тополмай исмим.
Ёмғир изларида Вақт оқади жим,
Чақинлар зулматни ёритган руҳим,
Мен баҳор ҳақида шеър ёзолмадим...

Бу окшом қалбимни осмонга бердим,
Ойнинг ёғдусида эриди армон.
Юлдузлар чарақлаб баландлаб борди,

Нимадир қийнади тонггача ёмон-
Мен баҳор ҳақида шеър ёзолмадим...

Парчаланиб кетган тун қоронғуси,
Руҳимга сингаркан тонгнинг ёғдуси,
Майинлашиб борган еллар туйғуси,
Қуёшга берайми юрак орзусин-
Мен баҳор ҳақида шеър ёзолмадим...

Ҳолбуки, майсалар яшил денгизга
Айланди, шамоллар тўлқини сузди.
Ҳолбуки, ёмғирлар қолдирган изга
Кўзларим яшариш суратин чизди-
Мен баҳор ҳақида шеър ёзолмадим...

Анхорлар тўлиқди, олар чорлади
Барг ёзган сирлар—ла юрак боғларин.
Руҳимда ажойиб кенглик порлади,
Уфкнинг жон олар рангин чоғлари
Мен баҳор ҳақида шеър ёзолмадим...

* * *

Саротоннинг салқин оқшомларида
Таниқар кундузнинг қайноқ хотири.
Табиатнинг уйғоқ оромларида
Руҳингга сингади кенгликлар сири.

Олис юлдузларнинг олис нигоҳи
Қайтмас лаҳзалардан сўйлар ривоят.
Уч кунлик келинчак-янги ой оҳи
Кипригингга ёшдай қўнган муҳаббат.

Қалблардан уйғониб, лабда учган зор
Сойларда оқади, самода учар.

Тонггача ухлатмас уйғоқ дарахтзор
Шовуллаб, шовуллаб қадаминг кучар.

* * *

Тўлаётган ойнинг юраги куйиб,
Кўксига сир айтмас дардлар ўйилди.
Тонготар елларнинг ҳидин суйиб,
Қизғиш уфқларга илҳом қуйилди.

Шамолни сўроққа тутган япроқнинг
Ҳар фаслги ранги умрга қиёс.
Туйғуларда ёнса чакмоқнинг ёди
Олис-олисларга етаклар хаёл...

Юлдуз шуъласи—ла тун кучоғидан
Қуёшни уйғотиб келгандай шамол,
Кенгайган дунёлар нур ардоғида
Қалбимга кирмоқни қиларлар хаёл...

КУЗАТИШ

Қалдирғочнинг қанотида
Узун кунлар қўшиғи.
Майсаларнинг нафасида
Ифорланган туйғулар.
Узоқ йўлни босиб келган
Кўзларимнинг ошиғи,
Болалиқдан тушларимга
Кирган қадим орзулар.

Бу орзулар қадимийдир,
Қадимийдир хаёллар.
Қадимийдир армонларнинг

Узилмаган торлари.
Турналарнинг парвозида
Баҳорни кутган толлар
Шамол билан бирга чертар
Хотирот дуторларин...

* * *

Юлдузларни кучди тиниқ хаёллар,
Ҳайратга солади осмон кенглиги.
Бузгиси келмайди ҳатто шамоллар
Тун чоғи борлиқнинг бу сокинлигин.

Фақат армонлардан кечмоқлик оғир,
Шамол-менинг қўлим етмаган хаёл,
Дунёда кезмоқда қанча–қанча сир,
Хаёл-менга қўли етмаган шамол.

Олис турналарнинг мунгли қўшиғи,
Кимлар тикилмаган бу юлдузларга!
Туғилсанг, ҳайратнинг бўлиб ошиғи,
Умринг айланади юрак-Сўзларга!

* * *

Дийдиради теграмда шамол,
Нега йўлдан адашди хаёл?
Олов тилли бераҳм савол
Ёмғир бўлиб оқди жисмимдан.
Мен унутиб қўйган исмдай...

Ранглар қайга йўқолди бирдан,
Воқиф бўлдим қай нохуш сирдан?
Жудо бўлдим қандай сеҳрдан?
Узоқлади осмон деган сўз,

Кипригимда уйғонмас юлдуз...

Гўё тушиб кетгандим жарга,
Ўхшаб кетдим узилган торга,
Шунда аввал қонимда бордай,
Жарликлардан учиб чиқдим мен,
Торим-тонгни қучиб чиқдим мен.

Тонг-боламдай покдомон эди,
Тонг-онамдай меҳрибон эди,
Тонг-ҳаётдай ширин жон эди,
Эриди тун пардалари жим,
Тонг юзимда кўрди табассум.

* * *

Овозимда салгина титроқ,
Салгина ғам бахтга қуйилди.
Шунданмикан, ҳисларим узок
Тунни ёрган сахарда кулди.

Тонгларимнинг тиниқ нигоҳи
Йўлларимни бир–ир санади.
Уфқларни уйғотган оҳим
Кузги йўлда сим–им қонади.
Бу рангларнинг сирли мавжида
Шабнам-қалқиб турган дилбар оҳ.
Умрим оқар, айни авжида,
Бағримда-куз. Сочларим оппок.

У М Р

1999 - 2002

Умр олтин либосин кийди,
Дарахтларга тикилди олис-
Нечун куйдим, ох, нечун суйдим...

БОЛАЛИКНИНГ СЎНГГИ ТУШЛАРИ

Мен яшашим керак ҳали шодликларга тўлдириб,
Мен яшашим керак ҳали уфқларга термулиб.

Соғингандай ниманидир оппоқ сахарлар туриб,
Қайғу билмай кулаётган куёшни турсам кўриб.

Мен яшашим керак ҳали шудрингларга ювилиб,
Тупроқлардай шивирлагум тил билмас гўдак бўлиб.

Нечун тупроқ тортаяпсиз кўшиқ тўла кўзимга,
Мен яшашим керак ҳали кўйиб беринг ўзимга!..

* * *

Болалик ортидан ёшлик югурди,
Ёшликнинг ортидан келмоқда куз ҳам.
Эсингдами, қанча хаёллар сурдим,
Эсингдами, қандай пок эди олам!..

Балки бу висолни тақдир буюрди:
Бахт-умри лаҳза қаби кечган бахт.
Телба шамоллар ҳам ақлга кирди,
Қандай яшаяпсан, дўстгинам, дарахт?

Аслида, балким мен ўзгариб қолдим,
Айтганингдай чиндан жойида олам.
Умрим маъносига айланиб қолдинг,
Биз бирга ўлмасак бўлмас, дўстгинам!

* * *

Бу улкан, шовқинли, олис шаҳарнинг
Боғлари бемаҳал кузламақдадир.
Олтин сукунат ҳам кузги сахарнинг
Йўқолган изларин изламоқдадир.

Ҳеч кимнинг иши йўқ-ёғади ёмғир,
Сўнги томчиларга айланади куз.
Ҳеч кимнинг иши йўқ-юрагим оғрир,
Дардлар туғилади гўёки сўнги...

Шамолларнинг совуқ тантанаси бор
Барги хазонларни ёндиради фаррош.
Умрим, қор ёғмоқда, бошинг узра қор,
Сенга узоқ йўлда тилайман бардош.

* * *

Сийрақлашар туман тонг олди,
Жилмайишга вақт топиб қишга,
Рухингдаги ғафлат йўқолди,
Шаҳар ҳар кун шошилар ишга.

Дарахтлар жим оппоқ хаёлдан,
Шовуллайди кўча шовқини.
Энтикасан бундай висолдан-
Кўз олдинда ҳаёт тўлқини.

ТАЛПИНИШ

Сени унутмагай эсламасанг ҳам,
Шовуллаган баланд бўйли дарахтлар.
Сочларингнинг оқи, киприкдаги нам,
Ўтмишнинг ажини-жавобсиз хатлар.

Ернинг ўйи чуқур. Осмон ҳам узок,
Ой, юлдуз, кўёши билан тикилгай.
Борган сари кўздан олислаб қишлоқ,
Борган сари қалбга яқинроқ келгай.

* * *

Муҳаббат ҳақида ёзмасдан қўйдим,
Муҳаббатсиз яшаганим эмас бу.
Ҳижрон суратини чизмасдан қўйдим,
Муҳаббатсиз яшнаганим эмас бу.

Фақат ўйларимни тугатолмадим,
Ойнинг сўлим, унсиз эртақларида.
Фақат қуйларимга ном битолмадим,
Кузнинг кеч гуллаган чечакларида.

Жавоб бера олмай титраб кетдилар
Дарахтлар қушларнинг сўроқларига.
Нигоҳим қушлар—ла учиб кетдилар
Уфқларнинг чексиз қучоқларига.

Ой эса чарчамас сочин тарашдан
Йилнинг тўрт фаслида гоҳ шод, гоҳ маҳзун.
Мен ҳам толмагайман йўлга қарашдан,
Муҳаббатим йўли узундан узок.

* * *

Юрагимга чўккан жавоҳир-
Армонларим, оқарар сочим.
Кўз ёшимни ичган дostonдир
Шиддатларга айланган тинчим.

Ўртанамаман юлдузлар санаб...
Осмон мени кутганга ўхшар.
Дарди пинҳон юрагим қонаб,
Ўлимлардан қайтганга ўхшар...

Ҳаёт эса ҳеч адо бўлмас
Синовларга дуч айлар такрор.
Сенинг учун қайта берилмас
Умр ўлим каби бетакрор...

* * *

Шамол тинмас, ғувиллайди
Деразангнинг ортида.
Осмон-денгиз, шовуллайди
Кўзларимнинг қатида.

Қорсиз қишни кузатасан
Ёлғизликни истаб ёлғиз...
Булутлардай оғир армон,
Нақ бўғзингда қотади сўз...

Гоҳи қорли, гоҳ ёмғирли
Хаёллар қоришади.
Йил ҳам тугаб борар, сирли
Янги тонг ёришади.

Ёришгандай туюлган рух

Ёши ўтган сари ёшдир.
Қўлга қалам олмоқ шуқуқ,
Дардлар-бир-бир эрир тошдир.

* * *

Серёмғир баҳорнинг ҳаволарида
Майинлик кезади. Намхуш боғларнинг
Ўйлари чизилган наволарида
Яна излаб келди қайтмас чоғларинг...

Уфқлар бағри ол, нафаси тоза,
Ловуллаган қирлар силкитар қўлин.
Тобора узоқлаб кетаркан азоб,
Осмондай очилиб боради дилинг.

Яшил майсазорни аллалар шамол,
Яшариш сувига чўмилар борлиқ.
Сенга ҳадя этар энг тиниқ хаёл,
Хаёлки, хаёлга кўмилар борлиқ.

Заррадай учасан фалакда олис,
Қушлар қанотида тизилган ўйда.
Камалак нурлари товланади - ҳис,
Ўн саккиз ёшингга қайтарган куйдан!..

Юрагинг орзиқиб кетади бирдан,
Нечун кипригинг хўл, маъсум хотира?
Йиллар, йўлларингдан бахтингни сўра,
Ойдан, юлдузлардан бахтингни сўра...

* * *

Осмон юрак каби тўлиқди, қара,
Чақмоққа сўз берди момоқалдиروق.

Борлиқни қувончга ийлади яйраб,
Шамоллар кўклардан хабар берган чок.

Тун эса шовуллар туйғуларимда,
Кўзимда қотган ёш эрий бошлайди.
Муҳаббатнинг қадим орзуларидай
Унутилган дамлар қадам ташлайди.

Баҳорнинг тўлғонган кечаларида
Сен нени тополмай излайсан, ёмғир?
Хаёлнинг исмсиз кўчаларида
Мени—да безовта қиладир бу сир.

Хотирамда хотир бўлаётган Вақт
Баҳор севгисини руҳимга туйди.
Мендан айрилгиси келмаётган Бахт
Ёмғирли оқшомдан сўнг тонгни суйди.

Армоннинг музлаган дарчалари—да
Очилиб кетмоқда қувноқ жарангда.
Парчаланган булут парчаларида
Замин севинмоқда ям—яшил рангда.

* * *

Олис йўлни босиб келган кўзимга қара,
Умримнинг оқарган йўли кўринур.
Бу йўлларда қолган изимга қара,
Армони айрилмас дилим кўринур.

Тиникиб келаётган хаёл қаърида
Тўзғиган ғамларнинг чанги кўринур.
Бир они минг йилча умр бағрида
Юрагимнинг шому тонгни кўринур.

* * *

Унута бошладим ҳатто тушларни,
Сездим чил—чил синиб кетмоқда руҳим.
Кўрдим-оловланиб сўнган ҳушларни,
Ушладим хаёлга етмади уҳим...

Шу жим-жит тун билар қайга ҳам бордим,
Ҳайратга солмади ҳатто оқ қоғоз!
Қайданам армоннинг тилини ёрдим,
Қонлар юрагимдан оқмоқда-овоз.

Йиғламасам бўлмас-товушсиз, ойнинг
Минг йиллик ҳайрати сочимни ўрди.
Юлдузлар эриди-тонгдаги шудринг
Қуёшнинг кўксига ўзини урди...

* * *

Ирмоқдаги шўх жаранг-болаликнинг хотири,
Эртакка айланади-эртакми ҳаёт сири...
Беташвиш болалигим боламда намоёнدير,
Ёшликнинг орзулари юракда оқар қондир.

Куз нафаси сезилар қадамимда, кўзимда,
Боғда ёлғиз кезарман, шамол елар изимдан.
Вақт-бевақт узилган баргларга тўлар йўллар,
Қуш каби қуёш сари умримдан учар йиллар.

* * *

Бир туш кўрдим, тушимда армонларим уйғонди,
Бир туш кўрдим, тушимда кўз ёшларим тўлғонди.
Бир туш кўрдим, тушимда ойнинг тоғлари чўкди,
Бир туш кўрдим, юлдузлар сири менга кўз тикди,

Бир туш кўрдим, тун эди, ёруғликка қўл чўздим,
Бир туш кўрдим, тушимда оёғим ердан уздим...
Бир туш кўрдим, унутдим ғам нима, оғриқ нима,
Бир туш кўрдим, ишқ кутдим ҳасратларимни кўма...

Бир туш кўрдим, учаяпман, фаришталар-ла енгил,
Бир туш кўрдим, тобора юксалар эди нур-йўл.
Бир туш кўрдим, йўлимда шаффоф Зот бўлди пайдо,
Бир туш кўрдим, ҳайратим ичра бепоён дунё.

Бир туш кўрдим, тушимда ул Зот менга қайт, деди,
Бир туш кўрдим, дардингни ерга бориб айт, деди.
Бир туш кўрдим, ул Зотнинг нигоҳида тирилдим,
Бир туш кўрдим, оёғим яна ерга урилди...

Бир туш кўрдим, азобим роҳатларга айланди,
Бир туш кўрдим, яшамоқ ҳикматларга бойланди.
Бир туш кўрдим, қанчалик залворлик бўлмасин кўк,
Бир туш кўрдим, уйғонмоқ завқидан улуғ иш йўқ.

* * *

Рангин фаслларда кечиккан бахтнинг
Кувончлари қанча, ҳатто ғам қанча...
Маънос лаҳзалари улуғвор Вақтнинг
Қучоғига сингар ёруғ дам қанча...

Ойнинг нуридаги энг узун йўлда
Юлдузлар туйғундан гуллар теради.
Сўзи чўғ, изи ўқ шамолли тилда
Ҳаёт ҳар қадамда сабоқ беради.

* * *

Сенинг билан кетгим келса ҳам,
Шамол, мени олиб кетмагин.

Сендан ўзиб кетиб елсам ҳам,
Хаёл, мендан қолиб кетмагин.

Умидсизлик қолиб келса ҳам,
Умид, менсиз яшаб ўтмагин.

* * *

Тунд осмон, кулранг осмон,
Бунчалик донг қотгансан?
Йўлларда-висол, ҳижрон,
Айт, нени йўқотгансан?

Ёмғирми-чорлаганинг,
Чақмоқми-порлаганинг,
Шамолми дарвешгинанг,
Айт, менда борми гинанг?

Сен-туганмас эртагим,
Тилсимга бой юрагим.
Сенсиз умр, шеър қайда,
Айт, осмонсиз ер қайда!

* * *

Юрагимнинг осмони тоза,
Хаёллари енгил, тизгинсиз.
Шудрингларнинг биллур томчиси
Насимларда учиб кетган сўз.

Шу нафасда оқди ҳайратнинг
Ишқ шеvasи умрларга тенг.
Юрагимда жаранглаб кетди

Энг чиройли кулгуси тонгнинг.

* * *

Тириклик сувлари, гуллар ифори,
Тоғлар буюклиги, боғлар нафаси.
Туғилди бокира борлиқ изҳори,
Шеърим, болам каби қалбим эркаси.

Тарих унутилмас, айланади Вақт,
Бизники-кеча ва бугун садоси.
Эртанги кун каби ўлмас Ҳақиқат,
Шеърим, онам каби халқим сиймоси.

Кўзларимда-дунё, осмон ва тупроқ,
Эътиқод ва кураш-умрим баҳоси.
Юрагим, энг ёруғ юлдуз бўлиб боқ,
Шеърим-Ватан! Ватан-шеърлар даҳоси!

* * *

Куёш шоҳид, зулмат чекинди қалбдан,
Умид дунёсида туғилди ҳайрат.
Гуллар табассуми узилмас лабдан,
Кушлар қанотида учмоқда сабот.

Энг ёруғ кун шоҳид, эртага баҳор,
Деразамни очар бокира насим.
Еру кўк бағридан ювилар ғубор,
Фамларим севинчга бўлмоқда таслим.

Юлдузли тун шоҳид, ойнинг нурлари
Ёзги салқин нафас билан боғ кезди.
Кўз илғамас олис фалак сирлари
Чексиз хаёлотнинг қонида сизди.

Тонг шоҳид, куздан ҳам маъсума ҳис йўқ,
Умр-япроқларга битик хотира.
Тупроқдан ҳам азиз, муқаддас ис йўқ,
Ҳаёт енгилмайди ўлимга сира.

Биринчи қор шоҳид, борлиқда виқор,
Табиат кучоғи-осуда оҳанг.
Рухим, шу покликнинг ҳавасин сипқор,
Кўзларингда-дунё, яп-янги оқ ранг.

* * *

Қош қорайиб кўнмоқда,
Ҳовлида намхуш шамол.
Кузги гулга инмоқда
Баргда сарғайган хаёл,
Қош қорайиб кўнмоқда.
Боғларда мунис шивир,
Шомнинг ҳарир кўйлагин
Силкитиб ўтар бир сир,
Турналарнинг эртаги
Боғларда мунис шивир...
Кенглик йўқдир осмондан
Кўра кенгрок, буюкрок.
Кечиб бўлмас армонда
Борган сари суюкрок
Кенглик йўқдир осмондан...
Сунбула ашуласи,
Эрта қайтган турналар.
Вақт-юлдузлар шуъласи,
Ой нурида турланар
Сунбула ашуласи...

* * *

Умид-юрагимнинг яшил баргидир,
Уни совуқ елдан асра, тақдирим.
Умид-армонларнинг ўлмас сабридир,
Уни билиб - билмай синдирма, сирим...

Умид-сочларимда тунаб қолган тун
Тонг бўлиб оқарса, йиғлама, шабнам.
Умид-мени кутиб чарчамаган кун,
Ўлсам, мендан умид қолади, болам.

ШЕЪРИЯТ

Шеърият-юрakнинг кенгликларидир,
Унинг тини кўки кўзларга сиғмас.
Сен унинг бағридан изламагин сир,
Осмон буюклигин қис этолсанг бас.

Шеърият-юрakнинг кенгликларидир,
Унда сен туғилган Ватан муқаддас.
Шу тупроқ бағрида қон бўлиб югур,
Замин суюклигинг қис этолсанг бас.

Шеърият-юрakнинг кенгликларидир,
Ям-яшил дунёнинг шаффоф ҳаваси.
Сени яратгандан сўрагин умр,
Она табиатнинг сўнмас нафаси.

Шеърият-юрakнинг кенгликларидир,
Ой билан қуёшнинг бардошларида.
Сени ташлаб кетди қайғулар, ахир,
Тонг чоғи севинчинг оташларида.

Шеърият-юрakнинг кенгликларидир

Унда шамолларнинг товуши кучли.
Сен шу овозларнинг қанотига кир,
Юлдузли қирралар нақадар учли!

Шеърят - юракнинг кенгликларидир,
Ранглар излаб юрма туйғуларингга.
Сен-тупроқ боласи, қалбинг тўла нур,
Кенгликларни тўлдир орзуларингга.

* * *

Ёмғир, кутганимни билиб келдингми,
Яна ёлғизлигим тилиб келдингми,
Кўзларимни тубсиз осмон билдингми,
Маънос хаёлларим билан тўлдингми,
Ёмғир кутганимни билиб келдингми...

Нега баҳор билан оқиб кетмадим,
Тошқин сой ичида қалқиб кетмадим,
Янги ой нурида балқиб кетмадим,
Чечакларга шеърим тақиб кетмадим,
Нега баҳор билан оқиб кетмадим...

Ёмғир, кўзимдаги мактубиммисан,
Фақат дилга сиғар маҳбубимсан,
Кўл етмас сирларнинг энг тубимисан,
Айри тушиб бўлмас матлубиммисан,
Ёмғир, кўзимдаги мактубиммисан...

Сен каби дунёдан кулиб ўтайми,
Тун билан, кун билан тўлиб ўтайми,
Армонли кўз ёшим силқиб ўтайми,
Фамлардан қўлимни силқиб ўтайми,
Сен каби дунёдан кулиб ўтайми...

ХУЛОСАЛАР

Бу дунёда сени англаб-англамаслар бор,
Бу дунёда сени танлаб-танламаслар бор.
Бу дунёда сендан тониб, тонолмаган бор,
Бу дунёда сен деб ёниб, ёнолмаган бор.

Чунки бордир сен—да англаб-англамаганинг,
Чунки бордир сен—да танлаб-танламаганинг.
Чунки бордир сен—да тониб-тонолмаганинг,
Чунки бордир сен—да ёниб-ёнолмаганинг...

* * *

Хаёт, сени севмай яшаб бўлмайди,
Хатто юракда ғам, кўзда нам билан.
Сени куйламаса нурга тўлмайди
Ризқи йўлларингга сочилган Ватан.

Хаёт, энг аввало, борлиқсан гўзал,
Ибтидонг,интиҳонг қайда? Ким билар?
Кўл етмас самовий кенгликда азал
Сенинг кудратинг—ла юлдузлар кулар.

Хаёт, айрилиқсан, ўлимлар шафқат
Билмай қўлларимдан бахтим юлган чоқ.
Хаёт, фиғонимсан, бағрингда ҳасрат
Дафтарини очиб, хазон бўлган чоқ.

Хаёт, чечагимсан, умримга пайваст
Фарзандларим ҳаққи-сўнмас чироғим.
Хаёт,эртагимсан, ҳеч адо бўлмас,
Ажинларда-ёруғ тақдир ардоғи.

Хаёт, энг аввало, она тупроқсан,
Сен борки, куёши абадий осмон.
Онамдай ягона, азиз-кучоқсан,
Хаёт, сендан айри тушмоғим гумон!

* * *

Келсам, қайтиб келганимда
Изимда гул қувонса.
Айтсам, айтиб бўлганимда
Хаста дил ғамдан тонса.

Келсам, қайтиб кетмайман деб
Далаларга, боғларга.
Айтсам, сизсиз кутмайман деб
Куёшни шу тоғларга.

БУРГУТГА

Эй, юраги мағрур осмон ҳокими,
Эй, кўзлари ўткир тоғлар тўраси!
Учса, қанотида шамол тўлкини,
Эй, умри шиддатлим, кўзим қароси!

Сенчалик майсага ким қўйгай меҳр,
Ким кўргаи дарёнинг тиниқлигини!
Эй, имони бутун темир қанотлим,
Ким суймас хаёлнинг ёниқлигини!

Сенга боққанимда-кенгаяр бағрим,
Лочиним, хурликнинг йўқдир қиёси.
Сенга боққанимда юксалиб бордим,
Нақадар виқорли ғолиблик ҳисси!

Сенга боққанимда-умрим узаяр,
Бу дунё бус-бутун кўнгул, жон қадар.
Билсанг, ўхшаши йўқ, манглайи ёруғ,
Сендай ўғлони бор бу юрт бетакрор!

* * *

Кутаётган куз эмас, қисматимдир эҳтимол,
Мўйсафид дарахтларда умрнинг силсиласи.
Руҳимга оташланиб кириб келади шамол,
Қанотида фаришта япроқлар фалсафаси.

Ўтаётган Вақт эмас, ҳайратимдир эҳтимол,
Киприкларим учига яқинлашар субҳидам.
Юрагим бутунлашиб, кўркамлашади хаёл,
Қуёшидан айрилмас онамдан мунис олам.

* * *

Сен мени тунлари уйғотма, армон,
Олис юлдузларнинг шуъласи билан.
Осмон кучоғимга сиғай деб имкон
Тополмас ҳатто ой нафаси билан...

Руҳимни енголмас зулмат онлари,
Армон-юрагимнинг тутуни экан.
Тонг ичган ҳайратнинг тоза қонлари,
Умид-юрагимнинг устунни экан.

* * *

Қорларни соғиниб отаётган тонг,
Қорларни соғиниб кутаётган тун.
Қорга ўралгиси келган дарахтлар,
Нақадар виқорли, нақадар мамнун.

Бағирлари юмшаб она тупрокнинг,
Сукунатнинг тили ечилиб кетди.
Қорли кўшиқларда эшилган шамол
Борлиққа ёрлиқдай сочилиб кетди.

Энг олис йўлларга тушгим келади,
Юракка қадарлик, жонга қадарлик.
Соғинч қорларини силай бошлар қор,
Сочларимга кўнган тонгга қадарлик.

АНГЛАШ

Осмон мени тушунади,
Ўхшашиб кетамиз -
Бағримиз кенг, юзимиз иссиқ.
Қанотлари учқур хаёлнинг
Биздан ўтар ошиқлари йўқ.
Осмон мени тушунади.
Юлдузли оқшом
Қўлларимга тўла бошлайди.
Хув, теракнинг учидаги ой
Ёлғизлиги менга ўхшайди...
Осмон мени тушунади.
Тушимда кўринар
Одам Ато билан Момо Ҳавонинг
Жаннатнинг боғидан узган олмаси.
Рухимда сезинар,
Қонимда кезинар
Бу жаннати ишқнинг
Ўлмас нафаси.
Осмон мени тушунади.
Юрагим шу тонгни танлади-
Тонгда туғилганлар ўлимни билмас.
Сен-Одам Атосан,

Мен-Момо Ҳаво,
Кўкда-Ишқ тангриси,
Бу-буюк чорлов,
Унинг хузурига бормасак бўлмас!

* * *

Шеър тингласа шоир шоирдан,
Борлиқ бирдан жимиб қолади.
Майсалар бош кўтариб ердан,
Бахт сеники бўлиб қолади.

Шеър тингласа шоир шоирдан,
Алланечук бўлиб кетасан.
Соч тарайди шамоллар кирда,
Қўл узатсанг, кўкка етасан.

Шеър тингласа,шоир шоирдан,
Кўксингда тоғ тилга киради.
Елдан учқур қанот умрда,
Юракда боғ гулга киради.

Шеър тингласа шоир шоирдан...

* * *

Ташқарида-мени кутар куз,
Ҳовучимда ҳаволар ийди.
Қуёш эниб бормоқда бесўз-
Нечун куйдим, ох, нечун суйдим...

Ташқарида-мени кутар куз,
Шамолларда ёмғирни туйдим.
Хазонларда учар сўнгги сўз-
Нечун куйдим, ох, нечун суйдим...

Ташқарида-мени кутар куз,
Ғамларимни чуқурроқ ўйдим.
Кўкка ўрлаб бораётир бўз-
Нечун куйдим, ох, нечун суйдим...

Ташқарида-мени кутар куз,
Умр олтин либосин кийди.
Дарахтларга тикилдим олис-
Нечун куйдим, ох, нечун суйдим...

КИРГАЙ

Келса битта жонимга ишқ қилни ёриб қирқ жон киргай,
Ҳасратларим жоми синиб, ул табассумда жон бергай.
Ёноқларда тонгги шафақ, киприкларда қатра шабнам,
Тўлқин–тўлқин ҳайратларим дил тубида даврон сургай.

Гул япроғи тебранади шаббоданинг изҳоридан,
Булоқдин ҳам тиниқ наво элдин элга кўчиб юргай.
Булбул гулнинг ошиғиму, гул булбулга кўнгул қўйди,
Бу ишқ сирин адосида бокқа гадо, султон киргай.

Адашдими, сирғалдими барглардаги ой нурлари,
Олис–олис юлдузларнинг шуъласига армон киргай.
Гадо кўнгли султон бўлиб, султон ишқнинг гадосиму,
Сўзни қаламга инонсам, кўзларимга осмон киргай.

* * *

Юлдузлар ташрифига интиқ бўлди бу кўнгул,
Бу кеча ойдинлиги-туйғумда очилган гул.
Янги ой табассуми-эриётган ғамларим,
Киприқдан сирғалади хаёлот шабнамлари.

Шамолларнинг нафаси ёниқлашади сим–сим,
Хотирот оқшомлари яқинлашади жим–жим.
Каршимдаги тонг яқин, нигоҳимда уфқлар,
Чексизлик ҳикояти-Вақтни кучар кўшиқлар.

* * *

Умр ўтиб бормоқда. Қайтмоқлиги душворми?
Умр ўтиб бормоқда. Нахот бариси бекор?

Бу ҳаёт кимга китоб, кимга армон, шикорми?
Кўнгулнинг одамлари-кўкдаги аҳли ашъор.

Денгиз деб ўйлаганинг балиқ сузмас анҳорми?
Тенгсиз деб куйлаганинг-ортига қайтмас баҳор.

Синай–синай синдирди-дўст билганинг ағёрми?
Юрагингда қонаган сим–сим тунлар -на озор?

Хаёллар-оғир осмон, ёмғирлари ғуборми?
Ўйларинг-узун карвон. Сочларингга кўнар қор.

Шамолларнинг қаноти кўринмас, беқарорми?
Бу ғанимат дунёнинг ҳайратлари бетакрор.

Бир ҳовуч осмон узра учмоққа ишқинг ёрми?
Бир кафт тупроқ устида Ватандин азиз не бор!

* * *

Бодомнинг оқ гуллари енгил
Силкинади ёмғирда, елда.
Баҳор назми-дилбар хаёлим,
Юлдуз куйлар самовий тилда.

Туннинг бағри беҳад туйғули,
Ранглар қўшар ҳайратларимга.
Бир лаҳзада кенгайди олам,
Дилда жой қолмади ҳасратларимга...

* * *

Орзулар ҳамиша юлдуздан баланд,
Меҳрлар жонингга жон қадар пайванд.
Туғилиб ўсганинг шу азиз Ватан
Бўлмаса, сен қандай яшайсан, Юрак?

Шу юртнинг осмони ойли, қуёшли,
Шу юртнинг тупроғи қумли, тоғ-тошли.
Шу юрт одамлари ишқли, бардошли
Бўлмаса, сен қандай яшайсан, Юрак?

Турна қанотида эрта кўкларлар,
Кирлар этагида яшил гиламлар.
Боғлар нафасида олтин оромлар
Бўлмаса, сен қандай яшайсан, Юрак?

Дарё бўйларида сархуш шамоллар,
Самода қушлардан учқур хаёллар.
Боши кўкка етган донишманд толлар
Бўлмаса, сен қандай яшайсан, Юрак?

Изимда ёмғирлар ҳавоси ёник,
Сўзимда майсалар шивири тиник,
Тонги шафақ ранги борган сари тўқ
Бўлмаса, сен қандай яшайсан, Юрак?

Орзулар ҳамиша юлдуздан баланд,
Меҳрлар жонингга жон қадар пайванд.
Туғилиб ўсганинг юртингга фарзанд

Бўлмасанг, сен қандай яшайсан, Юрак!

КУТИШ

1

Тиниқлашар тунда овозлар,
Тиниқлашар нафас олиш ҳам.
Ёмғир ёғар видоли саслар,
Оғир ҳатто нафас олиш ҳам...
Энди қайтиб келмас турналар,
Юрагингни озорлар қучгай.
Хаёл узун тундай турналар.
Хазонбарглар шовуллаб учгай.
Ҳорғин йўлчи - ором ол, юрак.
Тунда тинглаб куз созларини.
Тинглаш учун тиниқмоқ керак
Тонгининг тиниқ овозларини.

2

Ёмғир, ёмғир, дардларим ювгил,
Хаёллар назмидан тунлар қувонсин.
Адашган шамоллар боғлаб келган бел,
Кузнинг сўнги олтин барглари ёнсин.
Уфқлар қорайган, осмон булутли,
Бу рангсиз булутнинг бор-йўғи - ўтинч.
Агар куни туғса, бўзлайди ўтли,
Эри, эри, туман. Товлангин, севинч.

ТУРКУМ ШЕЪРЛАР

ОНАМГА МАКТУБЛАР

1

Юлдузларнинг олис нигоҳларини
Жо қилмоқ мумкинди бир сўзга балким.
Юлдузсиз тунларнинг хаёлларини
Жо қилмоқ мумкинди жуфт кўзга балким.
Энг латиф гулларнинг муаттар ҳиди
Битта табассумга жам бўлар балким.
Ўтли юракларнинг умид ва бахти
Бир дилбар қўшиқда шод кулар балким.
Бетимсол қудрат бор-она меҳри у,
Бахшида этса ҳам буткул жонини,
Билмадим, қайси қалб битта сўз билан
Таърифлай олдийкин онажонини...

2

Онагинам, сен исмимни эзгуликка йўйдингми,
Ойга гуллар эксин деган орзу билан қўйдингми,
Ё қалбингга эртақдаги жаннатнинг қизларидай
Ойдайд балқиб, гулдайд кулсин деган туйғу туйдингми...
Онагинам, хаёлларим ойга гуллар экадир,
Ирмоқларнинг қўшиғи шўх, шамоллари эркадир.
Гулларимнинг жамолига не-не кўзлар интизор,
Улар сенинг меҳрингга зор, йўлингга кўз тикадир.
Сен бўлмасанг, олис-олис хаёллар сурмас эдим,
Қуёш билан, уфқ билан суҳбатлар қурмас эдим.
Сен бўлмасанг, ой бағрида яшнаган боғимдаги
Гулларимнинг рухсорини қуйлаб ҳам кўрмас эдим.
Онагинам, сен исмимни эзгуликка йўйдингми,
Ойга гуллар эксин деган орзу ила қўйдингми...

3

Мен соғиниб хатлар ёзаман-
Самарқандга-онажонимга.
Юрагимнинг рангин чизаман
Дунёдаги қадрдонимга.
Ёруғ Тошкент кўчаларида
Тушларимга кирибди, она,
Қишлоғимиз кўчаларида
Куёш кулиб юрибди, она.
Куёш билан биз болалар ҳам
Куйлар эдик юракка монанд-
Шу қишлоқдан бошланар олам,
Ягонасан, она, Самарқанд!
Дарахтларга етди бўйимиз,
Юрак тўла камалак орзу.
Дарахтлардан ўсди ўйимиз,
Улар-умр йўлида ёғу.
Бир кун қишлоқ кўчаларини
Тонгда ташлаб кетибман, она.
У кун қишлоқ кечаларининг
Кўзин ёшлаб кетибман, она...
Менга ҳисоб бермайди йиллар,
Учмоқдалар сўздай бешафқат.
Она, бизни улаган йўллар-
Самарқанддан келган ҳар бир хат.

4

Ярим кеча. Мен. Совуқ хона.
Изғириннинг кенг этаклари.
Деразамдан пичирлар,мана,
Қаҳратон ҳам илк эртақларин.
Дераза ҳам тонгга термулар,
Нимасидир бордай айтарга.
Кўзларимга иссиқ ёш тўлар,
Юрак сиғар фақат сатрга...
Ярим кеча. Мен.Рангсиз осмон.

Изғиринлар куйи авжида.
Совуқ хона. Бўғзимдадир жон -
Соғинганман онамни жуда...

5

Жаннатдай кўринар, она, уйимиз
Мен совуқ хонамда қишни кутганда.
Мен совуқ хонамда севган куйимиз
Руҳи билан тушда шеърлар битганда.
Она, бу ерларда қор кўп ёғади,
Ўрмонлар тўлуғдир сирга, чиройга.
Ёлғизлик, онажон, нечун ёқади,
Кўлда чил–чил синиб ётган пок ойга...
Сочларинг оқариб кетибди бевақт,
Бу дам ортиқчадир ҳар қандай савол.
Онажон, ёзсанг-чи, йўқса, бу соат
Мени олиб кетар бу тунги шамол...
Йўқса, кўрқинч тушлар тантана этар,
Йўқса, шам ўчади-тонггача етмас!
Дераза ортида мени куз кутар,
Мен ёзиб улгурмай ёзимизни... Бас!
Мен чиқишим керак-тинч қўймас шаҳар,
Мен чиқишим керак-чақирар ёмғир.
Мен қайтишим керак-хонам ёлғиздир,
Онажон, ёзсанг–чи, уйда не хабар?!

6

Олис–олисларда отлар дупури,
Тоғлар кучоғига солар ҳаяжон.
Сўнмоқда қуёшнинг энг сўнгги нури,
Қайтмас болалиқни эслатар бу он.
Яна олисларда уфқнинг ранги
Қоялардан сизиб ўтар бетакрор.
Сирли тушлар каби қўшиқ жаранги
Тарала бошлайди тиниқ, улуғвор.

Ўша олисларга хаёлга қанот
Бўлган каби уча бошлар мактуб ҳам.
Тушларимга кирар ғариб ҳисга ёт
Мунаввар тонгларда хат битар онам...

7

Осмон туш кўради, тушларида мен
Энг бахтли қуш бўлиб яйраб учаман.
Дарё туш кўради, тушларида мен
Тўлқинларни суйиб–суйиб қучаман.
Тупроқ туш кўради, тушида менинг
Тупроғимдан гуллар унган бўлади.
Шу гуллар туш кўрар, тушида менинг
Энг гўзал баҳорим келган бўлади.
Шамол туш кўради, тушларида мен
Уфқлар ортидан қайтиб келаман.
Онам туш кўради, тушларида мен
Тонг пайти қишлоққа кириб келаман.

8

Уйғоқман. Биламан, онам ҳам уйғоқ.
Ўйлари кундан ҳам, тундан ҳам узоқ.
Қалбимни тарк этмас бир дардқаш титроқ-
Бироз ором олсанг, нетар, онажон...
Сочларинг қорасин олган йилларда,
Уйқусиз тунларда қолган йўлларда
Сени кўтармоққа тайёр қўллардай,
Ҳар тонг қуёш кутиб яшар гуллардай
Уйғоқман. Биламан, онам ҳам уйғоқ,
Ўйлари тундан ҳам, кундан ҳам узоқ...

9

Қуёш борлигини унутиб қўйдим,
Онам кўзларини эслаганимда.
Дунё кенглигини унутиб қўйдим,

Онамнинг бағрини қўмсаганимда.
Сўзлар борлигини унутиб қўйдим
Онам тиззасига бошимни қўйиб
Беихтиёр йиғлаб юборганимда...

10

Мен бағрингга қайтдим, онажон,
Қайтган каби юртимга баҳор.
Қара, бирам сулув кенг жаҳон,
Жилмаймоқда бизга бахтиёр,
Мен бағрингга қайтдим, онажон.

Қайтган каби юртимга баҳор
Бор баҳорим сенинг–ўзинг–да!
Эригандай тоғлардаги қор
Куй яратдим ҳам бир сўзингдан.,
Қайтган каби юртимга баҳор...

Қара, бирам сулув кенг жаҳон,
Тутаётир бахт ва эзугулик.
Менинг бахтим сенсан, онажон,
Кўзларингни кўрмай қайғули.,
Қара, бирам сулув кенг жаҳон.

Жилмаймоқда бизга бахтиёр
Тўлган бағринг каби кишлоқ ҳам.
Юрагимда ажиб меҳри бор
Ҳар бир сой ҳам, ҳар бир япроқ ҳам.
Жилмаймоқда бизга бахтиёр.

Мен бағрингга қайтдим, онажон,
Қувончимиз дoston этгали
Энтикмоқда саодатли тонг,
Қуёш чиқар қўшиқ айтгали-
Мен бағрингга қайтдим, онажон!

1972-2002. Самарқанд - Москва - Тошкент

Й Ў Л Л А Р

1

Умид билан чиқаман йўлга,
Меҳрим қўшиб боқаман гулга.
Завқ берсам деб ҳар бир кўнгулга
Умид билан чиқаман йўлга.

Йўлим узоқ, сирли, бесарҳад,
Чорлар унда энг буюк мақсад.
Тонгда оппоқ орзулар мадад,
Йўлим узоқ, сирли, бесарҳад.
Япроқдаги шабнамдай биллур
Ҳисларимга қўшилади нур.
Қўшиқ айтгим келади масрур,
Япроқдаги шабнамдай биллур...

Умидларим мўлдир юракда,
Яшилланиб борган куртакда,
Кабутардай учмоқда кўкда,
Умидларим кўпдир юракда...

2

Йўллар узун,
Йўллар узун
Қуёш қадар чўзилган.
Қат–қатига юрагимдан
Ўтган йўллар чизилган.

3

Кетаверсанг, тугамаса йўл,
Кўзларингга тўлмаса чанглар.

Кимдир деса: "Менинг дўстим бўл!.."
Кўпдир бизлар кўрмаган ранглар.

Кетаверсанг, тугамаса йўл,
Чарчамаса хаёлларинг ҳам.
Кимдир деса "Дўстим, омон бўл,
Учрашамиз энг ажойиб дам".

Кетаверсанг, тугамаса йўл,
Йўл яшаса, сен билан тўлиб.
Кимдир деса: "Мана, сенга қўл!"
Ва хайрлашсанг учрашмоқ бўлиб...

Кетаверсанг, тугамаса йўл...

4

Мени ҳар кун йўллар кутади,
Қор, ёмғирли, қуёш, шамолли.
Йўлар чексиз қувонтиради,
Йўларимнинг гўзал иқболи...

Югураман мовий кенгликка,
Қандай ажиб кунлар боқмоқда!
Мен фарзандман шу эркинликка,
Туйғуларим-тонгим отмоқда.

Муҳаббатга айландим, яшил
Қувончидир қуёшнинг ҳайрат.
Сени қаттиқ севади бу дил
Ҳар дамгидан азизим, ҳаёт!

Мени ҳар кун йўллар кутади,
Қор, ёмғирли, қуёш, шамолли.
Йўллар чексиз қувонтиради,
Йўларимнинг чексиз иқболи...

5

Йўлинг ва юракка ҳоким туйғуни-
Баҳорни кутишдан қадимроқ ўй йўқ.
Кўклам ёмғирида неки қайғунинг
Эриб битишидан сўлимроқ куй йўқ.

Яшил майсаларнинг қувончи-сабо,
Қуёшга сўз айтмоқ-куртак тилаги.
Сирлари юлдуздай шуъладор само,
Узун эртагидай ойнанинг эртагим.

Ҳаёт-ҳар ким ўзи созлар торини,
Яшамоқ завқидан узунроқ ўй йўқ.
Турнақатор йиллар ичра баҳорин
Йўқотиб қўйишдан ҳазинроқ куй йўқ.

Борлиқ уйғонишнинг ҳиссига тўлуғ,
Ватан тақдирига боғлиқ тақдирим,
Ватанда йўлларим мангуга ёруғ,
Ватан-туйғуларнинг туганмас умри.

6

Йўлинг тушса, нурли йўлларга
Кўзларингга суртмоғинг керак
Эриётган шу оппоқ қорни.
Сен албатта кутмоғинг даркор
Келаётган эрта баҳорни.

Йўлинг тушса нурли йўлларга
Тонгни кутар бўлсанг уйқусиз.
Қалбни бахш эт учқур йилларга,
Яшаш оғир беғам, туйғусиз,
Йўлинг тушса нурли йўлларга...

7

Йўллар мен учратган энг узун исм,
Йўл каби юракка яқинроқ куй йўқ.
Куйларга фидодир бу жон, бу жисм,
Кўзларимда эса чекинган ўй йўқ.

Сўқмоқлар ҳаётнинг синовчан сўзи,
Сен ила шамолли Вақт орасинда.
Билиб-билмай босган ҳар қандай изинг
Ойнадир дўст ила ёт орасинда.

Тўхтаيمان, қайрилиб қарайман ортга,
Сўқмоқлар дунёсин ардоқлаб ўтдим.
Йўлимга тўшалган ҳар қандай дардга
Қалбимни беминнат ватандай тутдим.

Шундай йўлга тушдим, бўлмас адоси,
Бир кун видо айтсам ҳамки оламга,
Йўлимнинг давоми, умрим маъноси
Албатта туташгай азиз боламга...

8

Болаларим,
Умримдан барг бўлиб учдилар йиллар,
Сочларимга қордай кўчдилар йиллар.
Армоним юлдуздай ичдилар йиллар,
Хаёлимни қайтмас дамлар олади,
Гоҳи ёлқин, гоҳи тўлқин
Шитобларим қолади.

Болаларим,
Умрингизга меҳрим гулистон бўлди,
Хатар келар бўлса, чўнг қалқон бўлди.
Умидбахш кечалар ғазалхон бўлдим,
Гоҳи маҳзун, гоҳи жўшқин
Хитобларим қолади.
Болаларим,

Бағрим сизлар билан боғ бўлди, нди,
Ой билан тўлишиб, ғамлардан тонди.
Дунёнинг бир ками тўлди,кувонди,
Бахтли тақдиримдан ранглар олади
Йўлимдаги, қўлимдаги
Савобларим қолади.
Болаларим,
Ҳали ушалмаган орзуларим мўл,
Юрагимда азиз туйғуларим мўл,
Сизни кутиб турган қулгуларим мўл,
Қаламим умримни шеърга солади,
Мендан мерос бўлиб Сизга
Китобларим қолади.
1972-2002 Самарқанд - Тошкент

САДОҚАТ

1
Хизмат учун жўнади ўғлон,
Юрагида дунё ҳаяжон.
Олам унга боқар нурланиб,
Юрагида недир тирналиб...
Хайрлашмоқда у қишлоқ билан,
Сойлар билан, гул, япроқ билан,
Қишлоқ аҳли тилайли оқ йўл,
Дуо учун она очар қўл.
Тинч яшаса бу дунё мангу,
Оналарнинг тилак, бахти-шу.

2
Хайрлашмоқда барча у билан,
Юрагида бир туйғу билан,
Нигоҳлари излар кимнидир
Нигоҳлари бўзлар кимнидир

Ишқи билан. Кел, эй, дилбар қиз,
Балким сенга муштоқ қоракўз...
Бир қиз боқар йигитга пинҳон,
Бир боқишки, ёнмоқда бир жон!

3

Йигит қўшни қизга ёзар хат,
Ҳар сўзида ўтли муҳаббат,
Юлдуз санаб тонг кутган қиз ҳам
Жавоб йўллар. Севгили олам!
...Ва ниҳоят қайтмоқда уйга,
Сабаб бўлиб шод-хуррам тўйга.
Шодлигидан сиғмай олмай,
Шукур дейди она шу дамга.
Тўй бермоқда она эл-юртга,
Дунё тўлиб кетгандай бахтга.
Тонг ёришар қишлоқда секин,
Энди қўшни қизмас, у-келин!
1977. Самарқанд

МАКТУБ

I

Гулгун май тўкилади—
Олисларда лола уфқ.
Ҳабибим, созла рубоб,
Дардимни олис кўшиқ.
Кўринмас-бундан узок,
Бир диёр бор-бебаҳо.
Эсласам, ширин титроқ,
Ундан бошланар дунё.
У бир осмон беғубор,
Қуёш тўла сурурга.
Кўрмадим ундай баҳор,

Гидамлар ёзиқ қирга.
Ўша юртда ўт дилга
Гул тутқазди муҳаббат.
Нон ушатиб, кенг йўлга
Йўллади тилаб омад.

II

Мен-Улуғбек юртиданман,
Самарқанди азимдан.
Юлдуз тўла кўзлар билан
Яшаб келар қадимдан.
Регистонни кучар сармаст
Соғинч тўла ҳисларим.
Дақиқалар тўхтанг бир пас,
Сўзламоқчи кўзларим...
Сўниб борар сўнги юлдуз,
Сўниб борар титроқда.
Тушимда ҳам гул терарман
Самарқанд деган боғдан.
Не юлдузлар қилар орзу
Шўх оқшом палласини.
Улуғбекка мен айтсам деб
Самарқанд алласини...

III

Зарафшонинг қирғоғида
Бир қишлоқ бор—Гуландом.
Баҳор унинг кучоғида,
Сочи сунбул еллар ҳам.
Оқ либосда олма, ўрик,
Қуёш ёзмасдан палак,
Онажоним қалби интиқ,
Мендан кутарлар дарак.

IV

Авжигә ол, ол ҳабибим,
У ёнда Наврӯз сайри.
Субҳи сабо билмас тиним,
Кўзимда соғинч дайри.
Узоқ бўлса ҳамки чаман,
Ҳар сатримда нур тикиб:
«Мен–Улуғбек юртиданман!»-
Такрорлайман энтикиб.
Кўшилиб куйла, ҳабиб,
Чўкмоқда салқин оқшом.
Кўшиқдан ўзга табиб
Топилмас соғинчли дам.

1981. Москва

КУЗНИНГ СЎНГГИ КУНИ

I
Кузнинг сўнги куни–сўнги хабардай
Дарахтдан барг бўлиб тўкилди. Тунги
Шамолнинг қаноти толди сафардан
Деворга, юлдузга нелардир сингди.
Бемор кўзларида–оқшом ва шаҳар.
Қимирламас баланд уйлар, чироклар.
Унга бу манзара оддийга ўхшар,
Осмон–муаллақлик, хотиржам боқар.
Ҳар куни бир хилда кечар ҳаёти,
Кетиб қололмайди аллақайларга.
Дўстларим–севимли иш, машғулоти,
Кутмоқ ва тикилмоқ тўлган ойларга.
Қаричлаб–қаричлаб кўради такрор
Серажин ўтмишин жиддий, жимгина.
Яланғоч хона ҳам кўринмас беор,
Неки ўтди-оғрик, тутар бегина.

Бугун ҳаётининг энг сўнгги куни,
Эҳтимол, эртанги кунга бир зина.
Нима бўлса ҳамки, ўйлари унинг
Туғилмоғи керак–улкан тантана.

II

Зерика бошлади яланғоч боғлар,
Куздан ҳам муҳимроқ ташвишлари—ла
Банд одамлар унга боқмасдан ўтар,
Куз кетди, қўл силтаб, чала ишларга...
Ёмғир ва шамоллар. Видо ва умид
Мен билан сўзлашди қадрдон тилда.
Куз қуёши қулди майин ва ҳушнуд
Тонггача ёмғирда ювилган йўлда...

III

Омадсиз ва оғир кун кечди—
На хат келди, на ёғди ёмғир.
Кузги само сукутни қучди,
Боғлар боқди паришон, дилгир.
На қўл ургим келди бир ишга,
Қушлар қуйи ҳазин туюлди.
Фақат шаҳар доим ташвишда,
Шовқин пўлат бўлиб қуйилди.
Қабристонга йўл олдим ёлғиз...
Яқинлашиб борганим сари
Унсиз инди қуёш ботар кез
Дарахтларга шамол уҳлари...
На қўрқитар, на севинтирар
Мармар тошлар, буюк, ҳайкаллар.
Бунда барча боқар баравар,
Барча бирдан берар саволлар.
Катта-кичик, таниш-нотаниш
Қабрларга нигоҳин чизиб,
Оғир кун ҳам топди осойиш

Қабристонни мен билан кезиб...

IV

Ёлғиз яшаб ўтди бу дарахт,
Ариқ бўйи, ўрмон четида.
Ҳеч ким унга тиламади бахт,
Воз кечишди кесмоқ ахдидан.
Ёрилтошдай ёрилди дарахт—
«Ёмғир-қувонч, билмайсан, яшин!
Умрим ҳали битилмаган байт,
Ҳаёт эса ҳамиша ширин.»
Кеч танишди—булутлар ушлаб,
Қучишган дам дарахтни масрур.
Қора гулхан каби шовуллаб,
Йиқилди у ғамгин ва мағрур.

V

Куз бағрини тилди мусибат,
Барглар—ҳазон ёшлик сурати.
Сийрақлашар юлдузлар, фақат
Туман эди тонгнинг дастхати.
Тилсиз ғамдай эриб аччиқ ҳид,
Пайдо бўлди париваш сиймо.
Уфқ ёнди!—севинчдан ёхуд
Изтиробдан туғилган дунё.
Бошин маънос кўтарган шамол
Қучди ярим яланғоч боғни.
Япроқларни сарғайтди ҳаёл—
Қайтмас ёди баҳорги чоғнинг...

1983. Москва.

ДЕНГИЗ

1

Кўз илғамас уфқлар тилсиз,

Сирин сочар шамол бағрига.
Шовуллаган осмонми, денгиз,
Тун отилар тубсиз қаьрига.

Калта, кесик қўлларин чўзиб,
Сукут сақлар метин қоялар.
Қучоғида оромдан безиб,
Судралади қора соялар.

Қўшилишиб оқар тўлкинда
Ой нурида елган ҳавасинг.
Денгиздаги уйғоқ шовқинда
Юлдузлар–ла чўмилар сасинг.

2

Осмон чексиз. Ҳислар беғубор.
Қирғоқларга тўлқин урар бош.
Шовуллаган денгизда бедор
Болаликнинг шўхлиги юввош.

О, нақадар сўлимсан, оқшом,
Сочларимга ой нурлар таксин.
Бу дам мендан йироқ қора ғам,
Кўзларимда юлдузлар рақси.

Қудратлисан денгиз жамоли,
Тушгим келмас илҳом аршидан.
Денгиз. Қуёш. Тонгнинг шамоли
Хайратимга тўлди қаршимда.

3

Қаршимизда ажиб, мукаммал сирлар,
Ернинг ташвишидай бетакрор, чексиз.
Эҳтимол, бизлар ҳам энг сирли нурлар,
Кел, бир умр бирга бўлайлик, денгиз.

Бу олам турланар, нурланар тенгсиз
Янги фикрларнинг остонасида.
Биз эса юксакни кучайлик, денгиз,
Орзуларнинг мовий, хуш нафасида.

Бизни изласинлар бахтнинг номидан,
Йўлларимиз-қуёш, ой, юлдуз изи.
Заминдай боқий бўл, соф гўё осмон,
Юракни тарк этма илҳом денгизи!

1985. Киев

К У З

1

Яна куз бағрида шимол шаҳари,
Боғларда ёмғирдан сўнгги тароват.
Силкинди-ю, кўчди ҳали оҳори
Тўкилмаган яшил барглардан роҳат.
Қайгадир шошилган учқур шамоллар,
Руҳимга самовий кенгликлар битди.
Куз умрдай шошар, бахтдай кеч қолар,
Куз билан юрагим қўшилиб кетди.

2

Севаман-шамоллар тўхтамай учди,
Севаман-тиз чўкиб йиғлади осмон.
Севаман-юлдузлар видосиз ўчди,
Севаман-бахтимга тўлади бу тонг.
Сунбула ўйлари ўғирлар тинчни,
Олам энг нурафшон ҳисга тўлади.
Кучганча олисдан келган соғинчни
Кузга юрагингни тўқкинг келади.

3

Охирлашар, охирлашар куз,
Оғирлашар, оғирлашар кўк.
Шитирлашар, шитирлашар ўк
Каби учган хазонлар бу кез.
Фақат туман ва аччиқ шамол.
Осмон энди кушсиз, булутсиз.
Сирларини айтмай кетди куз,
Эрта қишга айланди хаёл...

4

Кузги ажиб қуёшли кунлар
Маъюс руҳинг енгил тортади.
Унутилар ёмғирли тунлар,
Бемор бугун уйга қайтади.
Шифохона палатасида
Бемор кўрган туш ила оғриқ
Унутилар куз нафасида
Улар-гўё тегмай ўтган ўк.
Уйга қайтар, оппоқ халатлар,
Ўлим ила ҳаёт кураши,
Шу палата ва шу дарахтлар
Хотиранинг бўлар оташи.

5

Ёмғир билан елган шамолни
Кўзлар қалбга бошлаб келади.
Бугун тарқат совуқ шамолни,
Эртага кун очик бўлади.
Кузги қуёш нурида ёнди
Хўл баргларнинг маъюс чехраси.
Келар кунлар қушдай уйғонди,
Қанотида Бахтнинг нафаси.

6

Кузги тун осмонида

Юлдузлар уйғонмоқда.
Шамол ҳаяжонида
Тун меҳрга қонмоқда.
Қуйилади хотирга
Қайтмас кунларнинг ранги.
Белангандай оқ нурга
Кузги боғлар оҳанги.
Қайтмас йиллар сурати
Ўхшаб кетса кузакка,
Уни куйлаш роҳати
Осон тушмас юракка!..
Шовуллаган япроқлар
Саволига қўмилдим.
Ёшлиқ мендан узоқлар,
Ҳар они олов бўлди.
Умримнинг ўртасига
Етай-етай деб қолдим.
Қадамларим сасига
Юрагим кулоқ солди.
Умр-сиғмагай сўзга,
Умр-бўлмагай изсиз.
Айланмасдик биз кузга
Яшай олганда ҳиссиз!..

7

Кузнинг қўшиқлари бесас оқмоқда
Сўнги япроқларда, сўнги ёмғирда.
Қушлар хаёлга ўт ёқиб ўтмоқда
Хувиллаган боғда, шамолда, нурда.
Тинимсиз ёмғирдан эзилар ер ҳам,
Кимнингдир ёдига тушар баҳорлар.
Дарчадан узоққа узоқлар оқшом
Барглар тўкилади олтин саҳарлар...

8

Ташқарида ажойиб ёмғир,
Унуттириб юборар ғамни.
Куз узоқлаб борар, негадир
Бу айрилиқ эзмас одамни.
Ташқарида ажойиб ёмғир,
Куттиради ажиб хушхабар.
Бўлмоқдаман ҳайратга асир,
Келмоқдаман дунёга такрор...

1985. Москва

ШАҲАРДА КУЗ

1

Баҳор рангларини унутмоқдаман,
Сарғиш япроқларнинг хонишин тинглаб.
Ёмғирли шамолга қўл тутмоқдаман,
Кўча чироқлари ёнади титраб.

Сўнги троллейбус тушириб кетар
Бекатма–бекатга одамларини.
Оз қолди, менинг ҳам бекатим кутар,
Ёмғир санай бошлар қадамларимни.

2

Совуқ еллар эсиб қолди боғларда,
Эшитилмас энди қушлар овози.
Умрим, ўтмоқдасан кўп сўроқларда,
Қачон бошланади сенинг парвозинг?

Кечикиб келдинг деб қилмасму таъна
Ранг–баранг қувончлар, беадад бахтлар?
Йўлимда баҳорни бошларму яна
Қаршимда дийдираб турган дарахтлар?

3

Хаёл сурган билан зерикмас осмон,
Эринмай кутади баҳорларини.
Шаҳарлар кузига дўст этдим бу он
Умримнинг энг гўзал саҳарларини.

Сокин ўйларимга урилаётган
Беадад шовқиннинг чексиз шодлиги
Мени қувонтирар қурилаётган
Қалбдаги шаҳримнинг умрбодлиги.
1985. Москва

ТАБИАТ РАНГЛАРИ

1

Кўз ёшларинг шунча мўлмиди,
Осмон, осмон-дардим, қувончим.
Киприкларим тундай хўлмиди,
Ёмғирларга қуйилди тинчим.

Севмай бўлмас тунги оҳангни,
Ёмғир, шамол, мен ва чақмоқлар.
Излагандай мукамал рангни
Йўлга чиқдим тонг отар чоқлар.

2

Ёмғир билан ювилган йўллар
Намхуш гуллар ҳидига тўлди.
Уфқ қизғиш саломлар йўллар,
Кўкдан олтин нурлар тўкилди.

Боғлар олиб қолди кўкламни,
Хаёлингни шамол сочади.
Табиатнинг бағрида овоз,

Чексизликлар баҳринг очади.

Юрагимга битдим бу рангни,
Қуёш, еллар ва навбахор.
Ҳар қадами гулзор бу тонгнинг
Йўллариға туташ умрим бор.

3

Қушлар куйлаб ўтди кўкни тўлдириб,
Ортидан бир қучоқ ҳавасим қолди.
Юрагим тубидан пиёда юриб,
Кўзларимда умри шўх сасим қолди.
Қушлар билажаклар-уфқ ортида
Қай тилда шивирлар шамол ва ёмғир.
Қушлар қайтажаклар—
менинг юртимда
Баҳорсиз яшамоқ нақадар оғир!..

4

Булутлар кўчмоқда
Оппоқ ва ҳарир,
Яшил ер куйлайди.

Оқлик, яшилликнинг
Ўртасида нур,
Юрак сўйлайди.

Булутлар тўкилар-
Баҳорий зарра,
Заминда хуш бўй.

Мовий кенгликларға
Бергандай оро
Қуёш, олов қуй!

Шовуллар денгиздай

Ўйчан кўзимда
Осмон ва тупроқ.

Табиат ранглари
Оқар изимда
Яшил ва оппоқ.

1986. Тошкент.

ОНАЛИК БАХТИ

I

Қишлоқ. Салқин ва юлдузли тун.
Ярашади тўлин ой кўкка.
Деразадан мўралаб секин
Кўзи тушар менга, бешикка...
Ҳавасими... ортгани сари
Бешикни зар нурига белар.
Ёлғиз ўтган аёл сингари
Ҳаёлига нелардир келар.
Алла айтиб, бешик тебратган
Менинг эса бахтим чексиздир.
Ойни армон каби титратган
Қаршимдаги тонг–янги сўздир.

II

Ҳали туннинг ярми, ухлагин болам,
Ҳали бутун борлиқ уйқуда, алла.
Юлдузлари сайрга чиққан фалак ҳам
Ҳилолга айланган туйғуда, алла.
Ҳаёлотга тўлиқ тунлар кучоғи,
Сен эдинг орзуим, эртагим алла.
Сен билан сезилмас ташвиш, чарчоғим,
Сен-сўзим, маслагим, тилагим, алла.
Тонг кучоғи қуёшнинг нурига тўлган

Йўлларга сен билан боқарман, алла.
Беғубор нигоҳинг завқини туйган
Гулларга сен билан ёқарман, алла.
Куласан, кулгингда нурларнинг ракси,
Вақт эса оқаркан биз билан, алла.
Камолга етканинг ҳар битта баҳсинг
Сездирганда ажиб ҳис билан, алла.
Болалик, шўхлигинг қўшиқ ва эртақ
Каби тилларимга бойланар, алла.
Умринг—юрагимдан бошланган бешак,
Умр йўлларимга бойланар, алла.
Ёшлик-ўйларида турфа ранг очиб,
Гўё ниҳояси парвоз, алла.
Сен ўша сирларни юлдузга сочиб,
Ёшлигим боғидан ҳуш овоз, алла!

Ш

Кўзимда кенгликлар сузади,
Кенгликни юракдан туяман.
Бағримда шамолар кезади,
Уларни онадай суяман.
Ел куйидан тебраниб майса,
Раққосага айланди дилбар.
Қадамида чечаклар унса,
Туйғулари кенгликлар қадар—
Тилга кираётган боламнинг,
Йўлга кираётган боламнинг...

1986. Самарқанд

ХОНСУЛУВ МОМОНИНГ АРМОНЛАРИ

И

«Ёшим бир жойга етиб, қора сочим оқ бўлди,
Бу дунёда кимлар ҳақ, ким эса ноҳақ бўлди.

Умримни қоқ иккига бўлгувчи фироқ бўлди,
Дардим куёшу ойнинг йўлидай узоқ бўлди,
Ҳеч она айрилмасин экан ўз боласидан.

Кўп нарсани айтдим-эй, кўписини айтмадим,
Кўп нарсадан қайтдим-эй, кўписидан қайтмадим.
Бу дунё томошаси-турфа одамлар бордир,
Мен босиб ўтган йўлу босмас қадамлар бордир,
Ҳеч она айрилмасин экан ўз боласидан.

Умр эса серташвиш, чексиз саволга тўлди,
Насибам гоҳи аччиқ, гоҳ тахир, гоҳ бол бўлди.
Кўзларимни тўлдирган осмондай хаёл бўлди,
Момонгиз фарзанд доғин билгувчи аёл бўлди,
Ҳеч она айрилмасин экан ўз боласидан».

2

Хонсулув момонинг
Эшиклари қулф.
Қайтиб келолмайди
Энди бу ерга.
Қаровсиз боғида барглар тўзғийди.
Кузнинг сўнги куни.
Пастаккина уй.
Ором тополмаган умр сингари
Бир парча ҳовлида шамол изғийди.
Нураб борар девор,
Занглаб борар қулф.
Занжирлар бандида
Йилларнинг муҳри.
Раҳматли Хонсулув момонинг ўзи
Булардан беҳабар
Ухлар, туш кўрмай
Ухлаш мумкин бўлган
Тупроқ - тўшакда

1986. Самарқанд

АРМОН

(Ўғлим Ҳасаннинг хотирасига)

I

Қийналаман

Чиза олмай

Кўзлардаги мунгларни.

Қийналаман

Унутолмай

Ёнолмаган тунларни.

II

Юракдан

Қабрга уланар излар.

Юракдан

Қабрни ювади кўзлар.

Юракдан

Қабрга сингади сўзлар...

III

Сукунат.

Сукунат кутади кимни...

Куз келди,

Куз келди, кучди умримни.

Ёмғирлар,

Ёмғирлар тинглар дардимни...

1986. Самарқанд.

ЎЗБЕКИСТОН МАНЗАРАЛАРИ

I

Гулбахор, ҳаётбахш ёмғирларинг бор,
Борлиқни яшнатгай, эркалаб суйгай.
Пойимда лоладай ловуллаиди май
Сочилиб кетади биллур томчилар.
Дарахтлар шивирлаб силкинганда шўх,
Юракда ҳайратнинг чегараси йўқ.
Шафакнинг нурлари эркин, ол, ойдин,
Қаршингда–кечалар уйкусиз, ёркин,
Ҳар қадам, ҳар ўйга йўғрилар нурлар
Умри йўли-қувонч, армон, туйғулар...
Тупроқ кўчаларга уланган қирлар
Йўлга чиққанингни гўёки билар.
Умрим табиати, баҳордай тўлдинг,
Болалик–жамалак сочли қизалоқ.
Томларни безаса лолақизғалдоқ,
Шамоллар сен билан қўшилиб кулди.
Чамандай очилди ҳислар–гулларинг,
Ватан тушунчасин англаб етган кун!

II

Табиатда маъсум табассум. Сокин
Янги тонг олдидан салқин ҳавода
Энтикиб кетасан–Ҳаёт. Сабода
Қуёш чиқишидай юракка яқин,
Таниш, жуда таниш қуй таралади,
Анҳорларни бўйлаб куз жим келади.
Учқур шамолларни кузатиб олис
Япроқлар титрайди ўтинчли ҳисда.
Ҳаёли бепоён осмон бу кезде
Ёмғирдай тўкилган–айтилмаган сўз.
Қушлар сайрай-сайрай учишган чоғлар
Олмос қанотига қуёш нур боғлар.

III

Мен қиёс изласам, Сиздан бўйладим
Умримга, қалбимга, қалбим ҳиссига.
Ватандан сўзлашса, Сизни қуйладим,
Қуёшдай нур сочар айтар сўзимга—
Она Ўзбекистон манзаралари!
Ёмғирдан сўнг хушбўй тупроқдан оқар
Кўклам таронаси. Тиниқ сувлари,
Кузнинг кучоғида дардим ярқирар
Ҳисларимнинг мангу пок сулувлари—
Она Ўзбекистон манзаралари!
Майсазор, дарахтзор, қир—адирларнинг
Қуёшли ҳаёлга тўла кучоғи.
Табиат бағрида пинҳон сирларнинг
Қанча очсанг, шунча йўқдай адоғи—
Она Ўзбекистон манзаралари!

1987. Самарқанд.

УМР КУЙЛАРИ

I

Умримни оралаб мунис куй топдим,
У ҳар бир изимга уланиб кетди.
Ҳаётни ифода этган ўй топдим,
Қуёшнинг рангида турланиб кетди.

Сўнгра уфқ каби сочилиб борди,
Ҳар кунги турмушнинг ташвиши бўйлаб.
Қалб йўлдоши – тонгга дардларин ёрди,
Дунёнинг ажойиб ишларин ўйлаб...

Дунёнинг ишлари инсондай оддий—
Заминни, самони асрайлик қуздай.
Замона руҳидай теран, самимий—
Инсонни асрайлик бебаҳо сўздай.

II

Умримни оралаб мунис куй топдим,
Дунёда борлигинг экан, Ватан.
Ҳаётни ифода этган ўй топдим,
Бахтингга ёрлигим экан, Ватаним.
Сенсиз яшай олмас эканман, асло!
Қучоғингда қуёш, далаларим бор.
Шу чексиз далалар куйида, илло,
Ширин-ширин фарзанд–аллаларим бор.
Сўнги нафасгача алла айтурман,
Зеро, меҳрим ҳам-шу, аёллигим-шу.
Сендай она бўлсам серфарзанд, Ватан,
Асли, бахтим ҳам-шу, ҳалоллигим-шу.

III

Умримни оралаб мунис куй топдим,
Ишқимиз битилган изимиз–у, ёр.
Ҳаётни ифода этган ўй топдим,
Йўлларига айланган ҳиссимиз–у, ёр.

Йўллар–бизнинг дунё битик харита,
Катта-кичик юртлар–ғам, шодлиги бор.
Биз каби дунёга келмагай қайта
Умримиз тимсоли–ҳислар буғубор.

Дарахтлар–заминнинг баланд ўйлари,
Биз туғилган тупроқ ўйлари улкан.
Биздан шу из қолсин–умр куйлари,
Дунё, юрак бахти–Муҳаббат экан.

1988. Самарқанд.

У М Р

1

Сунбула ўйлари борлиққа инди,
Тиниқ тортди сувлар, тиниқ тортди кўк.
Сезилар-сезилмас эсан намхушлик
Изларида кузги давр кўринди.

Қуёшнинг сержило, илиқ нурлари
Олтин япроқларга дostonлар битди.
Дарахтлар бу тунни интизор кутди
Юлдузларга айтмоқ бўлиб сирларин...

Ёшлик-япроқ каби учаётган куш,
Уфқлар ортига ўйимни элтди.
Ҳатто ойнанинг олис нурын илитди,
Ёшлик-армонлардан кечаётган туш...

Ёмғир ҳидларига чулганган йўлда
Руҳим табиатнинг бағрига сингди.
Урминнинг армон ва умиди ёнди,
Ҳаёти курашдан иборат дилда.

Ишқнинг унутилмас куйими, сасинг,
Шамол қанотида, о, кузги оқшом.
Толиққан асабга беради ором
Бахтга ёр этгуси тоза нафасинг.

Ёшлигимни эслаб шеърлар битгуси
Қанча йиллар ўтди-ўтар сеҳрли.
Юрак бўлди-бўлар Ойга меҳрли
Нурларида ғамлар эриб кетгуси.

2

Сулув-сулув боққан ёруғ кунларда
Тўлиб борар ҳар он турфа чечакка.
Не тонг, умринг ўхшаб кетар эртакка

Тарам-тарам оққан ойдин тунларда.

Бу қандай синоат, бу қандай кураш,
Кириб келаётир олтин либосда,
Умрим кузи ҳар бир азиз нафасда
Битиб кетаётир туганмас бардош.

Оқшомлар кўксимга ботаётир ўй–
Чиндан бахтлиманми ё унинг акси...
Қорачикларимда кўкларнинг рақси,
Қушлар қанотида ҳаволанар куй.

Оналикнинг улуғ азобин тотдим,
Ҳар куни уйғотди қуёш орзуси.
Ўлим қўлларимда минг бор ўлгуси,
Ненидир топсам–да, недир йўқотдим...

Ёмғирдан сўнг ажиб ҳидлар уринар,
Ҳамон ҳаёлимни тарк этолмасдан,
Шеърдан ўзгасига сир айтолмасдан
Титраётган мунглар нечун суринар?

Бефойда-минг йиғла, минг куй, минг қидир,
Бу ёғи–кеч кузак, қайтиб келмайди.
Ҳеч қачон ҳеч кимга айтиб бўлмайди,
Сизиб ўтаётир умримдан хотир.

Тун тугаб бормоқда, атроф қоронғу,
Сўнги юлдузларнинг чароғонлиги,
Қуёш чиқар оннинг фаровонлиги
Юракда уйғотар беқиёс туйғу.

Тонгни ҳеч ким кутмас кўзини ёшлаб,
Тунга сингиб кетган қайғуларимиз –
Тонгда униб чиққан орзуларимиз

Бизни кўёш сари кетарлар бошлаб...
1991. Самарқанд.

САМАРҚАНД

1

Самарқанд-тун ардоғида,
Юлдузлар намоёиши.
Қадим пойтахт кучоғида
Кезар шовқиннинг туши.

Самарқанднинг кўчалари,
Қадим–қадим ва ўлмас.
Таралади кечалари
Минор, гумбазлардан сас.

Мисли қадам ташлайди
Олис йўлларнинг ёди.
Мушоира бошлайди
Регистон хаёлотини...

2

Сўлимлашди тунги Самарқанд,
Чирокларнинг тиник ёғдуси.
Минорларнинг ўйлари баланд,
Юлдузларнинг келмас уйқуси.

Юзларингга урилар нафис
Ёзнинг салқин, хушбўй шамоли.
Ой шаҳардан узолмайди кўз,
Кўзларимда-юлдуз хаёли...

3. ШОҲИЗИНДА

Сифингали келдим, сирли зиналар,

Олис мозий ила уйғун келажак.
Ҳар битта зинада умрим синалар,
Ҳисларимга гувоҳ бўлмоқда фалак.
Сизни санайвериб саналдим телба...
Барча гуноҳларим айланди ёшга.
Оятлар инмоқда титраган лабга,
Толиққан руҳимни берай бардошга.
Мадад сўраб келдим, тош сағаналар,
Улуғ аждодларим муқаддас руҳи.
Тилсиз сукунатнинг бағрида бедор
Эшитилмас ҳатто шамоллар уҳи.

Намланди хаёллар нуридан киприк,
Бунда ҳар бир одам сўз каби тирик.
Изтиробдай мангу, изтиробдан тик,
Икки олам аро бир қадам кўприк!
Хаётнинг туганмас бахт нафасида,
Курашим-ибтидом, интиҳомда ҳам.
Ушалган, ушалмас орзу сасида,
Ҳеч кимда айтилмас илтижомда ҳам.

Меҳробга сингиди борлиқ-нигоҳим,
Оллоҳ инояти ҳис этди юрак.
Шу жаннатга тўккил безабон оҳинг,
Ҳақ йўлига бошлар узун тош йўлак...

Нақшин мақбаралар, виқорли девор,
Гумбазлар-тарихнинг палакларидир.
Ғамлардан мосув чаманларим бор,
Унсиз ибодатим-чечакларимдир.

4. БИБИХОНИМ

Олис мозийларнинг қатидаги нур-
Дунёнинг сирлари мўлми, бибижон?
Ишқ майдони аро бўзлатса тақдир,

Дунёнинг киприги хўлми, бибижон?

Бибим, тушингизга кирганми дарё
Тўлдириб оққанда одам қонини?
Қай рангда товланиб кетган бу дунё
Худо сақлаганда Темур жонини!..

Мен—ку, изтиробнинг ранглари билан
Қалбингизни англаб етмоқ истадим.
Майлига туш бўлсин, Сиз билан олис,
Жуда олисларга кетмоқ истадим...

Мадад беринг, бибим, йўллар энг бахтли
Йиллар қанотида армондан қайтсин.
Мадад беринг, бибим, ишқнинг номидан
Рухимда ёришган шеър тонгги отсин!..

5

Онам севинчлари руҳига сингган,
Отам меҳри ила боғ каби унган.
Йиғим ва кулгумни севиб қолган—у,
Гўдакликдан ҳидим тўйиб олган—у,
Дилбардир туғилган уйим севгиси.

Эритиб юборар қайғуларимни,
Юлдузли сирдоши орзуларимнинг,
Кўрган юрагимнинг ёғдуларини,
Сатрга чизилган туйғуларимни,
Дилбардир туғилган уйим севгиси.

Нақадар кенг, шаффоф гўдак олами,
Андухсиз эртақдир босган қадами,
Кўздаги ёшингни артаркан тақрор,
Дардингни ўзига ортар беозор,
Дилбардир туғилган уйим севгиси.

Баҳор ёмғирида биллур ва хушбўй,
Энг нозик товушли дутордаги куй.
Қанотли шамоллар нафаси билан,
Болаликнинг мангу ҳаваси билан,
Дилбардир туғилган уйим севгиси.

1993. Самарқанд.

У Л У Ё Б Е К

I

Сирингизни олис, тили йўқ
Юлдузларга не деб айтдингиз?
Самоларни тешиб ўтган ўқ-
Армонлардан қандай қайтдингиз?
Ҳасратингиз ҳазондай тўшаб,
Кўзимизни очган тун қани?
Самарқанднинг йўлида жўша—
Жўша оққан қонли мунг қани...-
Бобожоним, Улуғбек бобом,
Тийрак кўзли, чин ўзбек бобом.

Қадим пойтахт тиниқ осмони
Нечоғ тубсиз, нечоғ улуғвор!
Эриётган ойнинг армонин
Бўзларида мозийдан виқор.
Тафаккурнинг ёруғ нурларин
Бўғмоқ бўлган қора тун қани?
Хоинларнинг ҳасад сирларин
Ниқоблаган гунг исён қани!...-
Бобожоним, Улуғбек бобом,
Қилич сўзли, чин ўзбек бобом.

Табиатнинг турфа ранглари

Ўрайверар Чўпонотани.
Сўзлайвериб, кетдим—ку қариб,
Абдулатиф қилган хатони!..
Саноғига ҳеч етиб бўлмас
Дардларимни терган тун қани?
Улуғбекнинг бошини эмас,
Ер ва кўкни ёрган қин қани!..-
Бобожоним, Улуғбек бобом,
Султон изли, чин ўзбек бобом.

Ҳиёнатнинг дастидан дод—а,
Аламингиз келганми ичиб,
Уфқ тутар қонталаш бода,
Тонг шамоли келмоқда учиб,
Дарчалари кўзмунчоқ дунё
Қўлларида титрар тун қани?
Руҳингизга уланган садо—
Тарихларга она ун қани!..-
Бобожоним, Улуғбек бобом,
Достон сўзли, чин ўзбек бобом!

II

Не асрлар кечди суронли,
Не қасрлар қулади, ёнди.
Не асрлар ичди бўронни,
Не қасрлар қайта уйғонди.
Кўпга ўхшар айтар сўзларим—
Улуғбек юлдузлари.

Не шоҳларни кўрмади жаҳон,
Дарё каби оқди бахт, ҳасрат.
Абадийдир юлдузли осмон,
Дунёлар тўлдирган ҳайрат.
Юлдузларни қучди ҳисларим —
Улуғбек юлдузлари.

1993. Самарқанд.

ФАРҒОНА САФАРИ

1
Қайдасан, Фарғона, эй сўлим гўша,
Гўзал таърифингни эшитганим бор.
Зарафшонни кечиб, тоғлардан оша
Насиб этди сен-ла кўришмоқ дийдор

Фарғона, табиат сени ардоқлаб,
Ям-яшил ранглардан кийдирмиш либос.
Тоғларингдан оқиб ўтар ўйноқлаб
Дарёга қуйилган энг зилол нафас.

Фарғона, ўзбегим, танти дилкашим,
Оққўнгил, меҳнаткаш меҳмондўст элим.
Ҳар чеҳра ҳар сўзда меҳр, оташлим,
Қуёшли бағрингда яйрайди дилим.

2
Яна қайтгим келди ёнингга, қалам,
Изларинг тафтини сезай деб дилда.
Сирим битгим келди қонингга илҳом,
Йўлларим тугасин сен тугар йўлда...

Сенгача ҳеч нарса кўрмагандайман,
Сенгача ҳеч сўзни билмагандайман.
Сенгача заминда юрмагандайман,
Сенгача дунёга келмагандайман...

Тонг майин нуруни менга узатди,
Титради осмонни қучган туйғулар.
Шамоллар сочимни ёйди, таради,

Нур бўлиб сочилиб кетди орзулар.

Йўл эса тугамас, бу йўллар олис
Ўтмиш ва бугуннинг ўлмаган жони.

Майли, жоним олсин шу муқаддас ҳис,
Бир кўрай деб келдим жон Фарғонани...

3

Марғилон боғлари, ҳаволар дилбар,
Ям-яшил ҳавасни таратади ҳид.
Жон олар табассум ўлмас жон қадар,
Фаришта кўчалар чехраси хушнуд

Чинорлар виқорли, тинглайди осмон,
Мозий қаламининг атлас меҳри бор.
Қодирий хайрати билан Марғилон
Ишқнинг тимсолига айланган ашъор.

Шоирлар диёри, тарих дафтари
Тош билан ёзилган изингга тўлди.
Ўтмиш узоқлашиб боргани сари
Тиниқлашиб борган хотирот бўлди.

Бу қадим шаҳарлар сири яширин,
Бу сўнгги аркларнинг димоғи баланд.
Мен ҳам тутмоқчиман юрагим қўрин,
Шоирлар руҳидан мадад бер, Хўқанд!

4

Водил кучоғида салқингина тун,
Руҳимда ўсади энг кўркем тоғлар.
Сойларга қўшилиб кетасан беун,
Эгилиб–эгилиб шовуллаар боғлар.

Сўзларнинг сеҳридан қайта туғилиб,
Оқшом ҳайратини ичди шоир дил.
Яна ортга қайтмас ҳисларга тўлиб,
Шеър айтиб, шеър тинглаб, тонг кутди Водил.

Фарғона боғлари ғазаллар ёзди,
Куй бўлиб чайқалди ҳавода ҳидлар.
Баҳор кучоқ-кучоқ гул билан кезди,
Илҳомнинг онаси бўлди умидлар.
Фарғона айланди илҳомга, сўзга,
Фарғона-юрақда очилган дафтар.
Туғёнлар туғилди ҳар битта изда,
Рухнинг эркинлиги нақадар дилбар!
1995. Фарғона.

БАҲОР ТУЙҒУЛАРИ

1

Табиатнинг яшил тилаги,
Баҳоргинам, неча ёшлисан?
Айтиб адо бўлмас тилагим,
Осмон кўзлим, нега ёшлисан?

Тонгнинг майин нафасларида
Чопқиллаган гўдагиммисан?
Шамолнинг шўҳ наволарида
Ёшлиги ўт юрагиммисан?

Булутларнинг кўчкинчи охи,
Изларида чақмоқ, чақинлар.
Қанотида қуёш нигоҳи
Билан қайтган қушлар—оқинлар.

Баҳор, номинг аёлга монанд

Боласига алла айтган чок.
Кувонч ва ғам рангига пайванд
Хайрат билан ҳаётга қайтмоқ.

Баҳор ёшни билмоқлик—не сир!
Баҳор ёши хайрат билан тенг.
Шу хайратнинг онаси, охир,
Аёл ёши-ҳаёт билан тенг.

2

Исми юрагимга яқин бир севинч,
Баҳор, яқинлашиб келмоқда баҳор.
Жисми жисмим аро чақин бир севинч,
Баҳор, яқинлашиб келмоқда баҳор.

Узоқ қолиб кетган қишнинг бағрида
Бойчечак орзулар омондир, омон.
Куёшнинг тафтидан, замин меҳридан
Камалак туйғулар омондир, омон.

1996. Самарқанд.

ҚИРҚ ЁШЛИ ҚИЙНОҚЛАРИМ

1

Кузнинг кучоғига тўкиб соламан
Кувонч ва алами бор дostonимни.
Мен унинг бағрида йиғлай оламан
Соғиниб келгандай онажонимни.

2

Сокин шилдирайди сойларда қўшиқ,
Осмонда кўринмас на булут, на қуш.
Ғафат олисларда қизаради уфқ
Уйғониб кетгандай кўриб ширин туш.

3

Йилларнинг бешафқат шамолларида
Қабрлар кўпаяр, қабрлар чўқар.
Чақмоқнинг бир онлик хаёлларида
Яшашдан ҳам бахтли лаҳзалар кечар.

4

Унутар экансан аламларни ҳам,
Унутар экансан кўз ёшларингни.
Фақат унутишинг қийин бўларкан
Унутишга етган бардошларингни.

5

Хосиятли кунлар бағрида
Юрагимни кутади шодлик.
Шу бахтиёр йиллар қаъридан
Бир сўз топсам қурбон бўлгудек.

6

Куз дардига дардинг қўшади, дунё
Боқар соғинчингдан бахтиёр каби.
Вақт бизни шошириб жўшади, илло,
Учқур туйғуларга тўлмоқда қалбинг.

7

Неки ўтган бўлса, ўтди-бетакрор,
Бир кучоқ хотира, ўтли хотира.
Юрагимда ажиб туйғуларим бор,
Улар ўлим ҳақда ўйлатмас сира.

8

Чорламоқда янада нурли,
Рангин тонгда кўз очган ўйим.
Унда ҳаёт ва ўлим ерлик,
Ерлик эрур юрагим, куйим.

9

Шамол булутларни бир–бир кўчдиар,
Осмон кўзларимнинг рангин кўчиар.
Юлдузлар чўмилган дарё ҳар оқшом
Уйғоқ тунларимни бир–бир кечиар.

10

Тонглар отаверар экан беғубор,
Кунлар ўтаверар экан бетакрор.
Фақат биз келмаймиз қайта оламга,
Шуни сиғдирилсам басдир қаламга!

11

Тонг чоғи насимнинг тоза нафаси
Туғилган гўдакдай холи ғубордан.

Умринг оқимида Вақтнинг ҳавоси,
Умрингнинг ҳикмати-сочдаги қорда.

12

Тунга сингиб бормоқда юрак,
Тунги ўйлар-тунги гулларим.
Қишдан омон чиққан бойчечак-
Болаликнинг қайтмас йўллари.

13

Ойдинликда тиниқ бир ҳавас
Болаликдай сизиб ўтади.
Мени ҳали унутган эмас
Юлдузларга ўйим етади.

14

Қўлимни соғинган қаламни
Тонгга узатаман, ўпади қуёш.

Жуда кўргим келиб кетди онамни,
Онам кўзларига ўхшайди бардош.

15

Ёлғиз кезгинг келар кенг ўрмонларни,
Япроқлар шитирлар муқаддас эртак.
Шовуллаб тўкилган ҳўл хазонларнинг
Руҳини қучоқлаб покланмоқ керак.

16

Соғиниб қарадим осмонга,
У мени кутганга ўхшади.
Тўлиққан қалбимни уммонга
Қўш-қўллаб тутганга ўхшади.

17

Боғлар аро туннинг салқин ҳавоси,
Мендан жуда узоқ йўллар бошида
Бахтли болаликнинг тиниқ навоси
Тинмай чақиради. Сукут қошимда...

18

Осмон шу қадар тор-унга сиғмас мунг,
Кимдандир яхши сўз кутгинг келади.
Осмон-кўзга сиғмас, шу қадарлик кенг,
Кимгадир яхши сўз айтгинг келади.

19

Қуёш урилади деразаларга,
Қалб қалқиб турибди қалам учида.
Уриниб кетаман манзараларга-
Куз тўкила бошлар баргдай ичимдан.

20

Ҳеч бир меҳнат мевасиз қолмас,

Ортда қолар ҳар қандай қийноқ.
Чунки ҳеч ким тўхтата олмас ,
Тонглар отаверади оппоқ.
1997. Самарқанд.

СОҒИНЧ

1
Сезмай қолдим—олтин куз ўтди,
Қайга кетди энг сара ранглар...
Қалбни оғриқ тўла хис тутди,
Унут бўлмас соғинч жаранглар.

Дарахтларда ҳорғин саволлар-
Қовжираган барглар титрайди.
Шамол, ёмғир кимни савалар-
Кўзларимда недир портлайди.

2
Сезмай қолдим-қиш ҳам келибди,
Енгилгина, момикқина қор.
Аччиққина шамол елибди-
Дарахтларда музлаган виқор.

Кўнгилга энг яқин йўлдир—Кўз,
Мактубларга сиғмайди юрак.
Ёзилмасдан ёниб кетди Сўз—
Она, сизни кўришим керак!

3
Қишлоқ ҳаволари тиниқ бўлади,
Айниқса, сунбула субҳу сабоси.
Қуёш нурларида ёниқ келади
Момо еримизнинг тоза нафаси.

Мен сендан кетганим йўқ, кетмайман ҳам,
Сендадир–йўлимга кўз тиккан уйим.
Сендадир–боғларим, йўлларим, далам,
Қишлоқ–мендан бир зум айрилмас ўйим.

4

Тош шаҳар, тошқин шаҳар,
Келганимни билмадинг.
Бағритош, шошқин шаҳар,
Қишлоқчалик бўлмадинг!

Ҳар саҳар уйғоқ туйғу,
Кенгликка йўл оламан.
Тош шаҳар, бўлганим шу–
Қишлоқ бўлиб қоламан.

5

Қорайиб борса–да, булут қорайиб,
Торайиб борса–да, йўллар торайиб,
Кенгайиб боради, осмон кенгайиб,
Ажойиб кўринар, жуда ажойиб,
Қуёш севгиси!
Тонгларга ийланиб келар, ийланиб,
Ҳидларга сийланиб келар, сийланиб,
Гулларга айланиб келар, айланиб,
Сирларга бойланиб келар, бойланиб,
Баҳор севгиси!

1999. Тошкент.

ТУРКИСТОН

1. Садо

Хотирот қалбимда шам ёқур ҳар тун,
Умримга боғланган энг узун тунлар.

Мозийга туташган тупроқнинг оҳин
Юрагимдан сизиб ўтказар йиллар.
Миллион йиллар аввал, миллиард йил аввал
Ҳеч ким билмас замин қай рангда кулган.
Яна ҳеч ким билмас қайси ҳуш маҳал
Илк бора қай юрак севги–ла тўлган...
Лекин ҳаёт бўлган-тўкилган кўз ёш,
Эҳтимол, бахт сабаб, ё қайғу сабаб...
Ҳаётнинг онаси, ўзингсан, қуёш,
Қўлингдан-нурингдан олайин тавоф!

2

Кўҳна дунё кездим, одамлар кўрдим,
Улар бир–бирига ўхшамас, сирли.
Сўнгра Сўз тингладим-хаёллар сурдим,
Қанотлари олов, кучоғи нурли.
Қадим тарих учун ўтган ҳар аср
Кўз юмиб, очгулик лаҳзадир, лекин
Аждодларим руҳан бўлмади асир,
Улар зулм билан курашди кун–тун.
Юрак, ёнолмасанг, яшашдин тонгин,
Лабимда асаби тортилган нафас.
Тошдаги ёзувга айланган ёнғин-
Қулликка бош эгмас боши кетган сас!
Йўлдаман-саробдир, зулматдир, нурдир,
Барча йўқотишлар, қурбонлар ҳаққи,
Йўлдаман-шамолдир, қордир, ёмғирдир,
Қўлдан кетган, қайтар имконлар ҳаққи.

3

Қайдаки, авж олса, низо ила кин,
Демакки, душманнинг йўлига йўқ ғов.
Қайдаки, унутдир диёнат ва дин,
Ул юртни қиличсиз қйратади ёв.
Қуёш боласисан, қадим Туркистон,

Сени қуёш ҳеч он ташлаб кетмаган.
Мудроқ туйғуларни уйғотган Қуръон
Ҳали ҳеч замондан шонсиз ўтмаган.
Олис аждодларим муқаддас руҳи,
Айтгил, эй қуёшим, мени қўлласин.
Туркистон тупроғи узра эрк туғин
Бирлашган турк элин қўли йўлласин.
Токи умид Орол қаби сингмасин
Сарҳадсиз саробнинг кумлари аро.
Юракда уйғонган бўрон тинмасин-
Қулликдан ҳурликка интилган садо.

КУМУШНИНГ МАКТУБИ

«Ўтган кунлар» узидан

Мен–ку, жаннат кўргум Сиз босган издан,
Аммо Сизга ётдир бу қабиҳ дунё.
Қўрқаман, ғанимлар кучлидир Сиздан,
Сизни балолардан асрасин, худо,
Бегим, от ҳозирланг, кетайлик бундан...

Нечун дилозордир ҳатто тоқатлар
Ширин сўз гадоси бўлган одамга.
Юлдуздай сочилиб кетди хасратлар,
Нукта қўйиб бўлмас гўё бу ғамга,
Бегим, от ҳозирланг, кетайлик бундан...

Вақти хуш қарғалар бердилар хабар,
Бу ҳижрон беомон, бу рашк беомон.
Қуйилиб турибди кулгудан заҳар,
Мен уларни ёмон кўраман, ёмон!..
Бегим, от ҳозирланг, кетайлик бундан...

Деворлар сикади юраккинамни,

Ҳазин овозимдан титраб кетар шам.
Рад этманг, энг сўнгги тилакларимни,
Дўзахга айланиб кетмасдан олам,
Бегим, от ҳозирланг, кетайлик бундан!..

МЕН КЕЗГАН БОҒ

Усмон Носир хотирасига

1

Тунлар кутиб яшаганмисиз,
Болаликнинг эртақларини?
Қўшиқ айта бошлаганмисиз
Тутиб илҳом этакларини?
Эслайсизми узун йўлларда
Болаликнинг қайтмас палласин?
Кўрганмисиз хотир-йўллардан
Оқаётган она алласин!..
Кутганмисиз тонгни сўнг юлдуз
Видоларин тўккан мунис чоғ?
Бу дунёга келди қай хуш кез
Сиз яратган энг чиройли боғ!..
Айтинг, айтинг, сизга ёққанми,
Баҳорнинг илк шўх ёмғирлари?
Қалбингизга ойдаё бокқанми,
Муҳаббатнинг дилбар сирлари...
Чин ёр эрур сизга қай фасл,
Япроқларга ишқ битганмисиз?
Ёр киприги бахтдан бўлмиш ҳўл-
Юлдузларни дур этганмисиз...

2

Беҳисобми Туркистондан то
Сибиргача шоир босган йўл!
Оқардими сочдай беҳатто

Умрлардан узун ҳар бир йил?!
Бу қандай сир, қандай синоат,
Туркистонга тенг келмас ҳеч ер!
Шу бахт дея у куйган–Дарахт,
Умри қиска, боқий бўлди шеър.
Шамол, ёмғир, қори Сибирнинг
Зор этдими қуёш нурига!..
Қандай қиёс топдийкин беун
Англаб етган ҳаёт сирига...
Қанчалик пок бўлса гар инсон
Шунча аччиқ бўлурми қисмат?!
Ҳар қадамда қувласа бўрон
Шунча азиз бўларми ҳаёт?!
Шу кечиккан салқин куз солди,
Рухга унут бўлмас ҳисларни.
Кўрмоқ бўлиб қалбга йўл олдим
Усмон Носир босган изларни.

3

Усмон Носир шеърятининг
Боғини тарк этиб бўлмайди.
Мангу олов–бу хотиротни
Қалб қонисиз битиб бўлмайди,
Боғни кездим. Қуёш ҳам ботди.
Кўзларимда–уфқ ёлқини.
Ўйларимни тунда уйғотди
Шоир умри–шеърлар чақини.
Номлари не–бу боғ гулларин,
Ватан ишқи, халқ, шеър дарди...
Тимсолими она қўлларин,
Шоир ёрга кўнглини ёрди!..
Бахтми, нурми, эҳтимол армон...
Қуёш қиёс созидир–юрак.
Орзулари мовийранг осмон
Бу боғда гул очган ҳар чечак.

Қуёш билан, ой, юлдуз билан,
Изланаман, тинмай излайман.
Тароватин ўлмас ҳис билан
Ҳар бир гулни ҳидлаб сезгайман.
Дилда отган тонгдаги шуъла–
Камалакдай олам яратмоқ.
Усмон Носир севган ашула–
Яшаш! Яшаш! Ҳаётга қайтмоқ!

ЧАМАНЛАРНИНГ РАНГИ АТИРГУЛ

1

Туркистон тонглари сотди малъунлар
Худудсиз кўк ила тенглашган юртда.
Тонглари соғиниб қорайди тунлар
Қадим мозий билан кенгашган юртда.
Шеър ила шамширға бирдайин имкон
Топа олган олис мозийнинг сирин
Сўйласин тиллари азиз Туркистон,
Кўзимда оқади тарих хотири...
Шу азиз тупроқнинг минорларини
Қучсин, қайси дилда яшаса Ватан.
Рангин ва жарангдор, улуғ торларни
Тинглаб уйғонади ҳар бир мудроқ жон!

2

Ўзгачадир шудрингли дала
Қучоғида қуёшни кўрмоқ.
Йўллар тонгни кутган паллада
Йиллар ҳақда ҳаёллар сурмоқ.
Кенгликларга қуйилар яна
Оқшом ранги-қуёш қайтиши.
Беқиёсдир бундай тантана–
Аждодларнинг руҳи қайтиши.

Чаманларнинг ранги атиргул,
Шамолларнинг қўшиғи қувноқ.
Ўйларимга уланади йўл,
Ўйлар эса-қадим бедор Шарқ!..
2001. Тошкент

ҚИСМАТ

Марина Цветаевага бағишланади

I
Ичимдан шовуллаб тўкилар қузак
Боламдай бағримга отилгуси бор.
Сизга худо берган оташин юрак
Фақат шеър ишқида отилгуси бор.

II
Мени олиб кетмас экан
Бу осмон–осмон эмас.
Ёруғ кунни кутмас экан
Бу армон-армон эмас.

Қучоғига босмас экан
Бу тупроқ-тупроқ эмас.
Кипригига осмас экан
Бу титроқ-титроқ эмас.

III
Яшил ҳаёт. Ким ҳам суймас!
Ўлим, тиллашма мен билан
Ҳаёт-азиз. Ҳеч ким тўймас!
Ўлим, беллашма мен билан.
Ҳаёт мени шеърдай суйди,
Мени–да суйдириб қўйди!

Кечмагайман бу ишқдан ҳеч,
Ўлим, менга кечикдинг.-Кеч.

IV

Мен оппоқ қоғозга экилиб бўлдим,
Қаламнинг учидаги тўкилиб бўлди.

Энди мен кетаман-Қаерга?-Қалбга.
Яна қайтмоқ учун. Қаердан?-Қалбдан.

Мен билан кетарми қоғоз ва қалам?
Умримга етарми қоғоз ва қалам?!

V

Мен эртага қайтаман, хайр,
Очиқ турсин деразаларим.
Шамол билан қилади сайр
Руҳимдаги зилзилаларим.

Баҳор билан айланиб келай,
Елкамдаги тоғлар қулайди.
Сочларимга ой нурин илай,
Кипригимда тунлар тунайди.

Етолмайди изимдан ёмғир,
Остонамда қолиб кетар, о!
Юрагимда ботмайди оғир
На бир ўкинч, на ҳасрат, видо.

Ловуллайди уфқлар олис,
Улар қонга ўхшаб кетади.
Борлиғимни ҳовучлайди ҳис—
Эрта менга қачон етади?!

Мен эртагача қайтаман, хайр,
Очиқ турсин деразаларим.
Шамол билан қилади сайр
Руҳимдаги зилзилаларим...

2001. Тошкент

О Т А

Отамнинг ёрқин хотирасига бағишлайман

1

Дарё оқар жўшқин ва шошиб,
Кўз тикканча ирмоқларига
Ирмоқлари сўқмоқлари ошиб,
Шод отилар кучоқларига

Тўлиб кучга, тўлиб қудратга
Борлиққа бахш этади у жон.
У тўлиқдир меҳр, шафқатга,
Дарё сизга ўхшар, отажон!

2

Тонг отар қуёшга кўзини тикиб,
Юрак титраётир оҳанглар ютиб.
Яшагим келади, ота, энтикиб,
Сиз босган изларга меҳримни битиб.

Қанча истасам ҳам, қанча қўмсасам,
Болалик иложсиз қолди қайтгали.
Худди шунинг каби, отажонгинам,
Умрим етмас барча сўзим айтгали...

Дегайман мен сизни умримдан азиз,
Ва орзумдан умр яшайсиз дилда.

Бахтлиман, Сиз менга хушнуд боққан кез
Гар тупроқ бўлсам Сиз босган йўлда.

3

Куёш термулди, ўйчан нигоҳлар
Нурлар титроғига қовушиб кетди.

Ёмғир ҳидларига тўлиқ бу чоғлар
Отам хотираси ёришиб кетди.

Бу-умр севинчи, дил шукронаси
Отам юрагига куй каби чўқди.
Бу куйнинг рангига хос тантанасини
Осмоннинг бахтиёр юлдузи ичди.

Тикилгани сайин кенгайди Ватан,
Нигоҳида-нурли ўйлар ўлкаси.
Уларда бор тинчлик аталмиш гулхан,
Туйғулар-умрнинг метин нафаси.

Отам кўзларида пахтадай маъсум
Тонглар армон билмай эриб кетади
Еру кўк умрига бирдайн азим
Баҳор рангидаги бахтни тутати.

4

Сочлари-оқариб кетди отамнинг,
Кўзларида-тубсиз оғир дард изи.
Чеки йўқ дунёда шодлик ва ғамнинг,
Ажинлар-йилларнинг бешафқат сўзи.

Онгим, фикрларим дарахтга монанд
Ерга илдиз отди, чўзди кўкка бўй.
Олис нуқта каби чорлар хаёлан
Болалигим, ота, энг қадрдон куй!..

Ҳаяжон, оғриқдан кўзга нам илди,
Йўлимни изладим она заминдан.
Ҳаёт сочдай нозик, чайир кўринди
Сочимга оқ туша бошлаган кундан...

Отажон, ҳар бир кун-биз туғилган кун,
Тонгда куёшнинг соф нурлари билан.
Йўлларимиз аро юлдуз ила тун,
Беором шамоллар, ёмғирлар билан.

Қанчалик кенгайиб ойдинлашса йўл,
Шунчалик тўларкан ҳаётингга сир.
Ота-менга азим тоғдай таянч қўл,
Ота-эзгуликка ундаётган нур.

5

Ҳали дунё билмас эртақ эканман,
Қалами ғам кўрмас юрак эканман,
Қирқдан ошсам ҳамки гўдақ эканман,
Отам ўлади деб ўйламас эдим...

Шамоллар қайтса ҳам, ёмғир қайтса ҳам,
Сувга оқиб кетган тушим айтса ҳам,
Юрагимдан минг бир хаёл ўтса ҳам,
Отам ўлади деб ўйламас эдим...

Куламас тоғ бўлиб яшаб ўтдингиз,
Нурамас боғ бўлиб яшнаб ўтдингиз,
Отам–о!.. Мангулик сари йўл олди,
Эл ичра атоқли номлари қолди.

Бир куни келади, мен ҳам кетарман,
Шунда ҳам Оллоҳга шукур этарман.
Сўзларим умримдан ранглар олади,

Отажон, мёндан ҳам пок ном қолади.

2002. Тошкент

ТАРЖИМАЛАР

Десанко МАКСИМОВИЧ Югославия

XX асрнинг 20 йилларидан то 90 йилларигача давом этган улкан ва баракали ижоди шоира-нинг чинакам истеъдодидан дарак беради. Унинг илк китоби 1924 йилда дунё юзини кўр-ган бўлса, сўнгги шеърлари 1987 йилга бориб тақалади.

Ёшлигидан отаси каби ўқитувчи ва шоир бўлишни орзу қилган Десанко Максимович шеър-рияти кенг қамровли, забардаст. Анна Ахматова бу дилбар шоиранинг шеърларини севиб, таржима қилди.

Десанко Максимович - Югославия Халқ шо-ираси, Серб илмий ва санъат академиясининг ҳақиқий аъзоси, кўплаб адабий мукофотлар соҳибаси Десанко Максимович номи жапон адабиётида ўз овози, ўрнига эга, чин ва катта маънодаги МУҲАББАТ ҲАҚИДА СЎЗДИР!

АЁЛ

Юрагим-севгининг тиниқ булоғи
Шифоли, ям-яшил гиёҳдир-сўзим.
Қуйласа, кўринмас меҳрим адоғи,
Йўлда йўлбошчидир куёшли кўзим.
Сабрлари олтин сингилман, сингил,
Саодатдан сархуш кўнгилман, кўнгил.

Кимники жонидан тўйдирди дунё,
Шафқатсиз ҳасратда кимки бўлди кул.
Қайрилиб қараса, кўради, илло,
Унга ҳамширадай тутяпман қўл
Сабрлари олтин сингилман, сингил,
Саодатдан сархуш кўнгилман, кўнгил.

Кимники безовта қилар оғир туш,

Кўз очиб юмгунча учиб келган қуш
Каби дардларини олгани келдим,
Юрагига умид солгани келдим,
Сабрлари олтин сингилман, сингил,
Саодатдан сархуш кўнгилман, кўнгил.

Кимки осойишта тонгларни кутса,
Кимки уйқусизлик ғамин унутса,
Кўлимни кўлига дўстона тутдим,
Кўнгиллар кўнглимдан сув ичиб ўтди.
Сабрлари олтин сингилман, сингил,
Саодатдан сархуш кўнгилман, кўнгил.
Тақдирим ишқ билан қондошдир, ҳар кун
Тонглар туғилади кафтимда маъсум.
Нигоҳимда меҳр боғлари гулгун,
Бахтга айлантирди ғамни табассум
Сабрлари олтин сингилман, сингил,
Саодатдан сархуш кўнгилман, кўнгил.

ҒЎССА НА ДАРКОР

Қадрдон дўстларни тупроққа қўйдик,
Киприқлар эгилди майин, беармон,
Бегона қитъалар ёйинки осмон
Тубларидан елган номадай шодон
Азиз чеҳралардан сабоқлар туйдик.

Вақт етди, оғриқли хотирни буткул
Дилдан аритай деб, ерга кўмай деб,
Баҳорий ёмғирлар қўшилди мўл-кўл
Дарёларга ойдин тушдай кўмай деб,
Рухинг тўлқинлари оқади гул-гул.

Ўчирмоғинг керак тилсиз оловни,

Йўқса, идрокларда тутай бошлайди.
Итқитиб баҳорнинг йўлидан ғовни
Туйғулар шошади дилбар, жангари.
Энг осуда дамлар қадам ташлайди,
Музлик остидаги денгиз сингари.

Қўклам йўлларини кучган қалдирғоч
Қанотида турфа муждалар учди.
Хорғин ҳасратларни сўндирди, ичди
Булбулнинг ёр-ёри тиник, жарангдор.
Бокира оламнинг бағрида қийғоч
Гуллади ҳайратим, ғусса на даркор!

СИРЛАР

Сиру синоатсиз яшашим қийин.
Камлик қилар менга шеърлар инъоми
Гулғунча бағрида кулгумдай майин
Очила бошлайди табиат сири.
Қанотли қуш каби эркин ёйилиб,
Тарқалган булутнинг тўсатдан ийиб,
Тубсизликка чўкиб кетар кўз қири.
Сиру синоатсиз яшашим қийин
Қадамимда йиллар сизгани сайин
Ҳарорат олади дилнинг қайғуси.
Тазарру қиламан момо ер каби,
Сўзларим-майсанинг яшил туйғуси.
Тазарру қиламан, тазарру танҳо,
Қалбимни қўлимда ушлаб пиёда
Бораман черковнинг пойигача то,
Меҳробга сингийди борлигим гўё.

ЎЗ ОХИРИ

Замин хушбўй, борлиқ нури кучокда,
Еллар майсалардан олмоқда бўса.
Настарин баргидай ўй тотли чоғда
Ёзнинг охири.

Бутоқлар эгилди, мевалар пишди,
Япроқлар уюми-оловли қисса.
Уфқлар қизариб руҳимда жўшди,
Ёзнинг охири.

Хазонлар чулғанар ғамгин навога,
Кумуш ип шодаси билмайди ғусса,
Бардошинг етарми, юрак, видога-
Ёзнинг охири...

СУҲБАТДОШИМ ДЕЙДИКИ...

Тақдир-кўтарилиб келаётган қуёш,
Яна шу йўл билан ортга қайтади.
Тақдир-дарди билан суюмли бардош,
Қанотида умид қўшиқ айтади.

Тақдир-қачонлардир олис сахарлар
Кечикди, кимнингдир ёзи кечикди.
Ундан ўзиб кетди ўзга баҳорлар,
Ичикди, чин мағлуб дамлар ичикди.

Тақдир-сени дилбар тонглар кутади,
Адашмайман дея ичасан қасам.
Қуёш ботаверар, бахт ҳам ўтади,
Тахир шароб тутар қалбингга алам.

Тақдир-ҳеч ўнгидан келмаётган иш

Тушингдаги каби ўнгланиб қолса.
Такдир-чўққисига кўтарилган ишқ
Қалбдаги тошларни парчалай олса...

ҚУЁШ ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

Тун эрий бошлайди ўтинчларимда,
Пойимда оқади тонгги фароғат.
Қуёшли ўтлоқда ям-яшил кўкат
Титрайди шамолнинг ўпичларидан

Уммонли хаёли ўтли муҳаббат,
Рухимда гуллайди гиёҳ орзуси.
Кўркув соллолмайдди ўлим қайғуси,
Гўё сен бўлмасанг тўхтайдди хаёт.

Ўтлоқ билан мени қуршайдди шитоб
Билан келаётган жангари тилсим.
Тубсиз қоронғулик чулғайдди сим-сим,
Қирларнинг ортига чўккалар офтоб.
Кўнглимни ушласа дейсан янги кун,
Ўлим ҳақ дейсану, умид ўлмайди.
Ҳеч ўлгинг келмайди, ўлгинг келмайди,
Яшагинг келмайди нурсиз ва ғамгин.

НОМСИЗ ДАРЁ

Урилади дарё шовқини
Дала томон қумларни отиб.
Бу қандайин сирки, номи йўқ,
Нахот уни қўйган йўқотиб?

Харитада на чизиқ, на сўз.

Овозлари майин шаршара
Бахтли яшар номсиз, довруқсиз,
Қалбга туташ бу ҳислар, қара!

У-гўёки қўшиқ барҳаёт,
Қадимийдир шоирлардан ҳам,
Ё рассоми номаълум сурат.
Бунда буюк соддаликлар жам-
Шоирдан-да бебаҳо ҳайрат,
Мусаввирдан аълороқ сурат.

ҚУЁШ ВА МЕН

Қуёш билан дўстлашгим келди,
Унга туташтирдим йўлларим.
У-осмондан, мен-тоғдан келдим,
Узатаман тонгда қўлларим.

Шошиламан етиб олай деб,
Мени кутиб турганга ўхшар.
Кенгликларни завққа солай деб
Бир пас хаёл сурганга ўхшар.

Ярим йўлга етганда қуёш
Мен оловли куйга тушаман.
Нафасимга урилар оташ,
Ҳайратларим ичра жўшаман.

Қияликлар мовийлашади,
Қуёш эниб бормоқда сокин.
Туйғуларим майинлашади,
Тоғларимдай виқорли, вазмин.

Тун чўқади, хушлашар хуррам,

Тушимга ҳам киради ҳали.
Унинг билан қадам-бақадам
Кетаяпмиз тонгни кутгали.

АЛДОВЛАР

Олидан уйғониб келаётир тонг,
Сут ҳидини туйиб, тўлаётир тонг,
Гўдак нафасида кулаётир тонг,
Қуёш нурларини силаётир тонг,
Барии-барини
Тортиқ қилмоқ истар кимдир кимгадир.

Кўкда бир жуфт булут чиройли, оппоқ,
Гуллаган олхўри шохига уйқаш,
Тақдирлари туташ, пар каби юмшоқ
Буркиб-буркиб ёйилар булут
Бойлангани сўнгги тушларга,
Айлангани тунги қушларга.
Барии-барини
Тортиқ қилмоқ истар кимдир кимгадир.

Сувлар, қуюнларда жунунваш жилва,
Очиқ денгиз, чақмоқ, довуллар ҳолва,
Тўлқинлар уммоннинг қаъридан, қаранг,
Абадият каби қадим ва кулранг
Итқитиб юборди қайроқ тошларни.
Барии-барини
Тортиқ қилмоқ истар кимдир кимгадир.

САРХУШЛИК

Мени маст айлади баҳор тўсатдан

Дунё очик денгиз каби тўлғонди.
Ойни қарши олган хаёлпарастдай
Мени интиқ кутган шеърлар уйғонди.

Билмам, не қудратли-юррак энтикиб
Қайноқ туйғулардан қувонмоқликму?
Сатрлар қатига жонини тикиб,
Янги япроқлардай барқ ёнмоқликму?

Не тонг, бир олий сеҳр сийлади,
Очди борлиғимнинг пок сирларини.
Денгизлар тубини ишғол айладим,
Ўйнатдим, қувнатдим кўк нурларимни.

Гўё уйкудаман, лек бари ёдда-
Табиатнинг турфа ранги ва жони.
Идрок мўъжизаси буюк ва содда,
Мусиқа оқмоқда-дарё тошқини.

ХАЛҚ ҚАРҒИШИ

Қайдаки, яхшилик барқ урди сўлим,
Туёқлар остида топталди хун-хун.
Золим,
Сени жазолайди табиат бир кун!
Қайдаки, мунаввар тонгларда тиним
Билмасдан куйлади эркинлик куши.
Бир кун кишанлади уларни тишинг,
Золим,
Изинг қолар бўлса қайси сўқмоқда
Қарғиш тўфонлари қувсин тўқмоқдай!
Қайдаки қабристон-сўнгги манзил бор,
Аждодлар руҳидай дарахтлар ҳам жим.
Кўрарлар, айтолмас-тупроқ бўлди хор,

Лаънат, лаънат бўлсин отинг,золим,
Қирон, қирон келсин зотинга, золим!

ҲИДЛАР

Гўдакнинг ҳидига ўхшайди саҳар,
Ноннинг ҳидларида ҳаёт елади.
Тупрок, нафасингдан созланади тор,
Ғарамлардан майса иси келади.

Қалин чимни ёриб-ёриб ўтарми
Чимзор ва туманни тутатаётган ис?
Пармаланиб синган гирдоб тутарми
Август ўтлоғига қадрдон пок ҳис...

Авайлаб-асрагинг келар қароқда
Ёмғирли сувларни, музликларни ҳам.
Яхшилик сўзи бор ҳидлар ардоқда,
Жонланар табиат, замин ва олам.

Тонг чоғи йўлларга тўшалди ўйинг,
Эсингдами, бирдан завқланди дунё.
Ёзги ёмғирларнинг ёқимли куйи
Қушча қанотида тўкилдими ё?

Арғувон гуллайди, руҳинг аллалар
Баҳорий насимлар! Сархуш паллалар!
Ёдингдами, майин пўстлоқнинг ҳиди
Баридан—да нозик туйғули эди!...

ЕР БИЛАН СУҲБАТ

Ер менга онамдай рост гапиради,

У-жонли халқадир, узилмас ришта.
Биз билан борлиққа жонин беради,
Кўргиси келмайди ҳеч кимни хаста
У-инсон сийратин чизувчи шоир,
Табиат сеҳрига асир мусаввир.

Ер менга онамдай рост гапиради,
Маъсума яшиллик дилдорлашади.
Юлдузлар шуъласи дилга уради,
Олис хотиралар дийдорлашади.
Қайтмас кунлар меҳри қайтиб келади,
Тонг чоғи қуёшни айтиб келади.

Ер менга онамдай рост гапиради,
Хаёлнинг паст-баланд дўнгликларида
Осмон ҳам биз билан бирга юради,
Юрагингнинг ажиб кенгликларида
Ҳали сен кўрмаган замон бор, замон,
Вақтдан ҳам чуқурроқ даврон бор, даврон.

ҚОП - ҚОРА ЁШЛАР

Ғам—ғуссанинг кўз ёши қора,
Тинмай вақт-бевақт
Томчилайди ернинг бағрига.
Тирик экан заҳарли яра,
Ғазаб ва офат
Илдиз отар ернинг қаърига.
Ғам—ғуссанинг кўз ёши оғир-
Қоп—қора ёшлар
Қай зулматдан сирқирамоқда.
Ғам—ғуссанинг кўз ёши сағир,
Қонли бардошлар
Ернинг нақ кўксидан тирқирамоқда.

ЁЛҒИЗ ОДАМ

1. Сонет

Одам кетиб борар йўл бўйлаб тонг пайт,
Узилган япроқлар тупроқни қучди,
На қўшиқ, на ҳислар, на қушлар учди,
Қуриган дарахтлар кутмай қўйган бахт.

Одам кетиб борар, қиймалар ўйлар,
Тўнғиган чигиртка мисоли сирлар
Совуқ ва кимсасиз уйда ғимирлар,
Шубҳа ва қўрқувлар зулматдан сўйлар.

Бу кенг олам нечоғ бўм - бўш ва совуқ!
Ўтди Микеланджело, Тацит ва Байрон,
Пушкин ўлдирилди, Толстой ҳам йўқ.

Кузги барглар каби қайтмайди туйғу,
Тириклар сафида қолмади бирон
Қадрдон дўсту ёр, ёлғиз қолди-у.

ЎЛИМ

2. Сонет

Бўйчан майсаларнинг бағрида ётар,
Билмам, тулқичами, олмахонмикан.
Унинг жонсиз тани тупроққа ботар,
Шамоллар нафаси саргардонмикан...

Сезмас поялардан оқади шарбат,
Гиёҳлар чайқалди, жилғалар шошди.
Ўрмалаб, югуриб, учиб бетокат

Ваҳший очофатлар ҳаддидан ошди.

У эса яшади-кўз очди-юмди,
Камтарин меҳмони бўлди дунёнинг,
Уни қурт-кумурсқа қўшини кўмди.

Ўрмонда азамий қонуният бор-
Мурдани хазонлар кўмади, ғамгин
Шамоллар куйлайди узок ва бедор.

ВАЙРОНА ЧЕРКОВ

3. Сонет

Урушнинг қурбони бўлди бу черков,
Қаровсиз боғида нималар бўлмас:
Иконалар тушиб кетса—да биров
Билмас, ойналар ҳам синар басма—бас.

Динсизга черковнинг кераги ҳам йўқ,
Бу-менинг ишиммас, дея ўйлайди.
Ғира-шираларда ранглари совуқ
Моғорли деворлар недан сўйлайди...

Қорайиб кўринган иконаларга
Урилар, юлқилар шамоллар дайдиб,
Кузги хазон тўлар бўш хоналарга.

Қишда жон сақлайди жонворлар бунда-
Шу кимсасиз черков қаҳрли тунлар
Омон олиб чиқар қорли қирғиндан.

ҲИДЛАР БЎРОНИ

4. Сонет

Ҳидлар сарсон кезар юраклар мисол,
Бу жунунваш ҳидлар изгиروب ҳидлар.
Қуёш ҳиди урар сояни хиёл,
Туман ҳиди анқир хилватга қадар.

Қуйлар ҳиди қалбга оқиб киради,
Ҳар дамнинг ҳидида гуркирар кўклам.
Баҳсу низо, сирлар суҳбат куради-
Бахтнинг шивирида совуққина ғам.

Учар руҳлар ҳиди-учқур сулувлар,
Қамишдаги унут ҳидлар суронин
Йўллар менга уйғоқ ва тўлғин сувлар.

Чирмашар, кенгаяр ҳидлар кўлами,
Ҳидларнинг мастона жонли бўрони-
Табиатнинг майин-лирик тўплами.

ШОИР

5. Сонет

Шоир ҳамма вақт ҳам эркин ва уйсиз,
Вақтнинг қонунлари унга ҳокиммас.
Худонинг қудрати энг бахтли нафас
Сув, ҳаво, шоирни яратди туйқус.

У-Вақтга бўйсунмас илҳомдир, бешак,
У-йигирма ёшда даҳо ва қўшиқ.
У-тўқсонга кирган навқирон ошиқ.
У-денгизлар, тоғлар билан эгизак.

Ёлғизликда унинг ҳамрози-илоҳ,
Халал бермас сирли тушлар кўрса ҳам,

Мўъжизалар тортиқ этар баногоҳ.

Жазоламас уни севги худоси,
Сидирар қалбига инса қатра ғам,
Юксакларга чорлар ҳайрат маъвоси.

МОРИС КАРЕМ

Бельгия
(1899 – 1978)

Бўлажак шоир Ваврада, мўъжаз Брабанта шаҳарчасида меҳнаткаш оиласида дунёга келди. Отаси бўёкчилик, онаси сотувчилик қилиб, амаллаб рўзғор тебратсалар–да, ўғли Мориснинг илмли бўлишини исташди. У мактабни тугатди. Брюселдаги ишчилар шаҳарчасида ўқитувчилик қилди. Ёшлигидан ўғлига қалам олди–дилига шеър ишқи тушди.

1972 йили Парижда «Шоирлар қироли» унвонига сазовор бўлди. Шоирнинг Брюселдаги уй музейида мавжуд китоблар фақат музей бойлиги бўлиб қолмади, аксинча, жаҳон адабиётида ўзининг муҳим ўрнини эгаллаб, дунё халқларининг тилидан тилига кўчиб, ҳамон баланд руҳда янграмоқда.

Морис Карем-чин маънодаги халқ шоири. Буни унинг сўзлари ҳам айтиб турибди:

«Шундай бир шакл, ифода яратсамки, у энг тиниқ ойна каби юрагимни, унинг зарблари, торларини кўрсатиб турса».

ЁЛҒИЗЛИК

Сухбатлашмас сен билан ҳеч ким,
Жавоб бермас саволингга-жим.
На куйлаш бор, на сас, на иддо,
Бирон тилдан кўчмас илтижо.

Ёлғиз эдинг. Бутунлай. Юрак
Тубида ярк, этди зўр истак.
Дуб барглари дув–дув тўқилди,
Дарахт билан сўзлашгинг келди.

Ё ҳайқирсанг бор овоз билан,
Акс–садоси қайтса... Соз билан

Айтилмаган қўшиқ қолмаса,
Қайғу–ҳасрат жонинг олмаса.

Тиз чўксангу, ибодат қилсанг,
Бағрингни кенг дунё деб билсанг,
Анғласанг ҳам бариси-бекор,
Ниманидир кутсанг интизор.

ШИМОЛ ДЕНГИЗИ

Денгиз ўша-ўша, қаршимда
Қумтепалар, ўша шамоллар...
Яшаётир кундуз аршида
Дераза ва стол, хаёллар...

Қушлар учар, яшил қирғоққа
Бош уради майин тўлқинлар.
Қалқиб-қалқиб турар оёққа
Юракдаги ўлмас эпкинлар.

Болаликнинг завқи бетакрор,
Қуёшдан ҳам эрта уйғониб
Ўйин бошлар, елар болалар
Қумтепалар қура қувониб.

Элас–элас шовкин товуши,
Стол. Яна қўлларимда иш.
Оддий, содда сўзлар қовушиб,
Куйласайди кўнглимдаги ишқ.

Кўринади яқин ва йироқ,
Хаёлларим кемага етди.
Кемадаги тилларанг маёқ
Қуёш билан тўкнашиб кетди.

БОЛАЛИК ДУНЁСИ

Кўк қуш менинг билан учмас осмонда,
Мушук ҳам этигим олиб юрмайди.
Кулранг бўри қалин қуюқ ўрмонда
Мени учратмайди, суҳбат қурмайди.

Сеҳрли чироғин бермас Олоуддин,
Менда йўқ нарсанинг кечдим баридан.
Жавоҳир ўлкасин изламадим, чин
Сўзим шу, сўзлайман йиллар қаъридан.

Болаликнинг қувноқ олами нажиб,
Шамол билан эсган ўйин, эртақлар.
Мен билан яшайди, нақадар ажиб!
Гўдакка айландим, ҳайрат эркалар.

Бу севинч йўлининг йўқдай адоғи,
Ҳаётни жон қадар суйдим ёниқиб.
Қанийди, шу тубсиз дарё қирғоғе,
Ичсайди ишқимдан қониб, қониқиб.

СЕҲРЛИ КУЗГУ

Донишманд сеҳргар яратди бир кун
Кўнгил акс этгувчи сеҳрли кўзгу.
Қиролликда кўплаб казо–казолар
Юрагида ваҳм, кўзда йўқ уйқу.

Яширдилар уни бўм–бўш саройга,
Қаровсиз, ташландиқ қасрга бесас.
Бир кун келиб қолди бўри, ойнага

Кўзи тушди, кўрди у-вахший эмас.

Кунлардан бир куни қирол ўзини
Атай шу кўзгуда кўрмоқчи бўлди.
Кўринди-бир ҳамла билан дунёни
Ютгудай йиртқич куш, ғазабга тўлди.

Чил –чил синдирилди кўзгу шу онда,
Сехргарни ўлим кутди бешафқат.
Ҳозир саройдаги барча ойналар
Қалб эмас, кўрсатар юз-кўзни фақат.

ҚИРОЛНИНГ ҚАЙТИШИ

Бошда темир қалпоқ,
Ёғоч қўлтиқ таёқ,
Қирол уйга қайтди урушдан хуррам.
Чанг ютиб аскарлар
Қўшиқлар айтарлар,
Уларга жўровоз оқсоқ қирол ҳам.

Либослари кўркли,
Бахмал, ипак, эркли
Қиролича кутар минорада тик.
Рўмолча эпкини,
Қўшин тўлқини,
Куйлаб юборади малика тетик.
Оёқяланг, жулдур,
Қалпоқда гул, довдир
Оломон авжи рақс этар майдонда.
У куйлар басма–бас,
Ки, жим ҳам туролмас,
Бундаин кунларда, бундаин онда.

Ноғоралар авжли,
Байроқлар мавжли,
Урушдан ватанга қайтар шаҳаншоҳ.
Урушда енгилди,
Оёқдан айрилди,
Лек ўзида йўқ шод-тирик қайтди шоҳ.

ҚИЗЧА ВА ЎҒИЛ БОЛА

-Ўғил бола бўлсайдим,-
Қизча қизишиб дерди.-
Африкага бир сакраб,
Югуриб етар эдим.

-Мен қизалоқ бўлсайдим,-
Бола қизишиб дерди.-
Нинага ип ўтказиб,
Дунёни тизар эдим.

Улғайишди, вақт етиб,
Энди улар эр–хотин.
Энди фақат пул ҳақда
Баҳс бойлашар куну тун.

БОЙ ОДАМ

Жаноб, сизга яна не дейин?
Ўқигансиз жуда кўп китоб.
Лек Шекспир ҳақда баҳс тайин
Ярашмайроқ турибди шу тоб.

Доим бандсиз. Йил ортидан йил
Келар, битта ташвишингиз бор:

Даромадни баракали қил,
Бойлик ўсиб турмоғи керак.

Дастурхонда турфа таом жам.
Ошпазингиз-парижлик, баланд
Уйингизнинг жиҳози кўркам,
Хизматчингиз-малласоч шотланд.

Ажойибдир мевали чорбоғ,
Кезинади товланиб пати
Рангин қушлар, гулга тўла боғ,
Кўриб дейсиз, бу-ер жаннати.

Сиз билмаган сирлар ҳам борми,
Жаноб, нечун дилингиз оғрир?
Сувдай оққан умр бекорми,
Не етишмас? Саволлар оғир.

ИСТАКЛАР

Юрмоқни истади-
Боғланди йўллар.

Олмоқни истади-
Қайрилди қўллар.

Сўзламоқ истади-
Ёниб кетди сўз.

Бўзламоқ истади-
Оқиб тушди кўз.

Севмоқни истади-
Қатл этилди ишқ.

Қандай яшаш мумкин? -
Сўрар Исодан.

Йўқ садо, йўқ таскин
Михланган худодан.

ҒАРИБЛАР

Келди қора қисмат,
Манглайда ёзик:
На товук, на–да от,
На ҳовли, на қозик.

Шунда бутуқлардан
Яна ер бағирлаб,
Тикладилар ватан,
Омон–омон терлаб.

Уй–жойсиз қолдириб,
Ўлдира олмагач,
Очликдан толдириб,
Ғажигмоқчи ғарч.

Чой, сувдан мосуво,
Нондан йўқ урвоқ.
Қолди фақат само,
Ва сахий тупроқ.

Шунда насибаси-
Мевали ўрмон.
Каштан жозибаси,
Қўзиқорин хирмон.

Бостирмай кўйишди
Қишлоққа қадам.
Бор йўлни ўйишди,
Ёпишди, на ғам!

Буйруқ ҳаддан ошди-
Ўрмондан қувишгач,
Ғариблар тилашди-
Осмон, бағринг оч...

ҲАВОРИЙЛАР

Матфей деди: «Сиздан яширолмаيمان,
Жавоб бера қолсин яхшиси Иоан».

«Лукага учрашинг,-сўз қотди Иоан,
Лука-дониш. Жавоб топар бегумон».

«Энг аввало, Маркка этинг мурожаат,-
деди Лука.—Ечим топгуси албат.

Билсангиз, мен учун ушбу муаммо
Хитой хати каби қоронғу савдо.»

Марк ҳам куттирмасдан, ўтказмай фурсат,
Матфейга боришни берди маслаҳат.
Тонгда уйдан чиқиб кетган одамлар
Гоҳ у, гоҳ бу ҳаворийга борарлар.

Улар чақа олмас, очмас оғзини,
Еру кўк қомусин асил мағзини.

БЕБАҲРАЛИК

Баридан бебахра-
На нон бор, на шароб.
Баридан бебахра,
Лек жилмаяр, ё раб.

Билар, мухтожлик ҳоким,
Умрбод айрилмайди.
Аммо юздан табассум
Бир нафас тойрилмайди.

Оғир, ҳаёти оғир,
Бўлса ҳамки, барибир
Ўзини йиқитмасдан
У яшай олди, қаранг,
Куни ўтса—да аранг,
Дилини оғритмасдан.

БИР ҲОВУЧ

Стол, унинг устида
Олма, ёнида пичоқ.
Уларнинг ёнида-нон.

Нон, олма, пичоғи бор
Столнинг қаршисида
Битта одам турибди...

Шундай ҳам, дейлик, майли:
“Ҳаммаси-сйқа гаплар”-
Айтарсиз, аммо
Бу одам-мусаввир.

У акс эттира олди-

Стол, унинг устида
Нон, олма ва пичоқ.
Уларни ушлаб турган
Бир ҳовуч осмонни ҳам.

ҚУРОЛ

Қурол сотиб олди ўзига,
Бу - шунчаки эрмакка фақат.
Қурол сотиб олди ўзига,
Ва ғилофда сақлади кўп вақт.

Сотиб олган бўлсанг қуролни,
Недур қилмоқ керакдир албат.
Сотиб олган бўлсанг қуролни,
Аввал жилддан чиқармоқлик шарт.

Мана, ғилоф олиб ташланди,
Эшитсайди ўқ овозини.
Мана, ғилоф олиб ташланди,
Кўрса кўкда ўқ парвозини.

Бекорга ўқ отмоқ не даркор,
Ки, бор экан жонжоту қушлар?
Бекорга ўқ отмоқ не даркор?
Ўрдақ отгинг келганга ўхшар.

Қурол сотиб олди ўзига,
Бу шунчаки эрмак деб билди.
Қурол сотиб олди ўзига,
Қуш отилди, йиртқич отилди.

Ва кунларнинг бирида охир
Одамни ҳам отди, барибир...

ҚАШШОҚ

Олисларда қолган уйларни кўрмас,
Эшитмас одамлар товушин, фақат
Ўзидан ўзга—ла суҳбат ҳам қурмас,
Ундан айрилмайди ёлғизлик, ғурбат.

Халтасини ерга қўйиб, афтидан,-
Чориғини ечди, увишди оёқ.
Бу баланд, бу мовий осмон остида
Оғриниб, ўтрилиб ётди ва чарчок

Қўлларини қўйди кўксига бесас
Болалиқда каби. Кўзини юмди.
Ўзи ҳам билмасди-қайта уйғонмас,
Титради—ю, мангу уйқуга чўмди.

Уни топишганда лабида кулгу,
Илк бор яйрагандай умрида. Ҳайрат
Ичида қолгандай. Абадий уйқу
Тортиқ этган эди унга чин жаннат.

ҚАРИ ТЕРЕЗА

Ҳеч ким сезмай қолди—ёлғиз, бегина,
Жимгина яшади, ўлди жимгина.
Столнинг ёнида берган экан жон,
Қора нон ушоғи, бўшабди қанддон.

Қайнатгич тубида қаҳва қуйқаси
Қорайган, қотиган, чиққан сийқаси.
Буфетни безаган бўм—бўш шамдонга

Суянган сурат бор, тикилиб тонгга.

Ўлган қизиники. Эшик ортида
Чириган картошка сасир афтидан...
Кеча қабристонда кўмишди уни,
Топилмади тупроқ тошлар яқини.

Ҳаётлигида кам гапирар эрди,
Ўлимдан гап кетса, қисмат-ҳақ, дерди.
Ҳеч кимга айтмасдан кетди бир сўзни-
Нахот сўнгги дам ҳам аяди бизни...

ДЕЙДИЛАРКИ

Дерлар, Исо Масих пайғамбар
Сўзи билан иши бир эрди.
Ҳа, ҳа, сўзу амал бирлиги!
Афсус, қисқа умр кечирди.

Дерлар, Исо тирилганини
Кўриб Фома ҳайратда қолди.
Ҳа, у кўрди! Ва лекин, афсус,
Ном–нишонсиз ўзи йўқолди.

Дерлар, Лазар ўлганидан сўнг
Ҳазрат бўлиб қайта тирилди.
Ҳа, у яна кўз очди. Бироқ
Кўп ўтмасдан ўлим ҳақ келди.

Дерлар, унинг ортидан қанча
Авлиёлар заб ибрат бўлди.
Ва уларнинг башоратлари
Қуруқ сўздан иборат бўлди.

Дерлар, ишонмоқлик лозимдир
Алар айтган ҳар битта сўзга.
Аммо тарих ўзгача таъриф,
Хулосалар беради бизга:

Сўзлар чиндан жуда кўп эрди,
Шунчалик кўп, ақлга сиғмас.
Башоратлар биронтаси ҳам
Камбағалга қайишган эмас.

ЁЛҒИЗЛИК

Ёнида бир жуфт този ити,
Кўшоғиз ов милтиғи қўлда.
Санқиб юрмоқ эмас одати
Куни бўйи ўрмонда, йўлда.

Қолдирмасдан концерт кўради,
Чалишга бор фортепяноси.
Ёз кунлари ором беради,
Уммонларнинг салқин ҳавоси.

Хуллас, унга кулиб боққан бахт:
Болалиги кечди диловар.
Умр бўйи эътибор, ҳурмат,
Меросхўрлик жозибаси бор.

Фақат... Йўлида учраса ногоҳ
Икки каптар каби икки дил
Ўзи билмай тортар эди оҳ,
Узоқларга олар эди йўл.

Бу изтироб сирли ва ҳазин,
Юрагига ўтказса ҳукм,

Ҳаётининг сархуш ва ширин
Дамлари ҳам азобга маҳкум...

АННА АХМАТОВА (1889 - 1966)

Рус шеърятининг сўнмас юлдузига айланган шоира шеърятни, ижодни қисмат деб билди. Бу қисмат қувончлари ва изтироблари бекиёс сатрларда ўз аксини топди. Ундан улкан адабий мерос қолди. Анна Ахматова айтгани каби: "Шоирлик тақдим этилмайди ва тортиб олинмайди ҳам".

ЭНГ ҚАДИМИЙ СИРЛАР

1

Пойимда танти куз! Ажиб наҳорни
Атай зориқтириб олиб келишди.
Ортга қайта олмас ўн беш баҳорни
Ердан кўтаролмай армоним жўшди.

Мен унга шу қадар зориқиб бокдим,
Борлиғим қамради ардоқли хотир.
Кузнинг қаламида оловли оқди
Ҳеч кимга айтилмас энг қадимий сир.

2

Куёшли хотирлар сўнаётир жим,
Майсалар сарғиш.
Қор–қировли кунлар ушлайди қўлим,
Гўё совуқ туш.

Тўлиб–тошиб оққан сувлар қайдадир,
Музлик бепоён.
Мўъжизалар қайтмас, дардларим оғир
Ўйлар беомон.

Дарахтларнинг боши осмонда, шамол

Куйлайди сўлим.
Умр йўлдошингиз эмасман, малол
Келмасин, жоним...

Куёшли хотирлар сўлмоқда, нечун
Зим-зиё, олам?
О, балки!.. Келишга улгурар бу тун
Аёзли қиш ҳам.

3

Соз чалади бола, соз чалар,
Қизча гулдан ўрар гулчамбар.
Икки йўл бор кесишган дилбар
Ўрмон қадар, далалар қадар.

Ёдга тушар олис муҳаббат,
Қайта ёнмас олов ва ҳайрат.
Ёшлик ўтди, сўнди ҳарорат,
Фақат ўчай демас хотирот.

Исинай шу ўтда бир пас
Изн беринг, совуқ едим...О!..
Тиласам ҳам, кутсам ҳам келмас
Овозлари қанотли худо.

4

Сен мени дафн эт, дафн эт, шамол,
Келишмади ҳатто энг яқинларим.
Бошим узра кезар бесас, бемалол
Саргардон шом ила замин унлари.

Мен ҳам эдим сендек армоним йўқ, хур,
Фақат жуда–жуда келди яшагим.
Музлаб бораяпман, музляпман, кўр,
Ҳеч кимсиз, ҳеч несиз кетмоқдаман жим.

Кўксимдаги тубсиз ярани бекит,
Шомнинг ним қоронғу нафаси билан.
Мовий туманларга етказ, амр эт,
Тиловат қилишсин руҳ саси билан.

Ёлғизликда енгил тортсин бу жоним,
Бир куни сўнгги йўл бўлса чин ёрим,
Улуғвор гиёҳлар бирла бетиним
Шовуллаб чорласин қайтмас баҳорим...

5. СЎНГГИ ҚАДАҲ СЎЗИ

Ичадурман вайрон бўлган уй,
Заҳарханда ҳаётим учун.
Иккимиз ҳам ёлғизмиз—ку, қўй,
Сенинг учун ичгайман бу тун.

Мени сотган лабдаги рўё,
Кўзлардаги ўлик қаҳр учун.
Бешафқат ва бўм—бўш бу дунё,
Худо дариг тутган меҳр учун.

6

Бу ерни танладим айтайин ишон,
Қаерда зерикмоқ-барибир менга!
Баланд тепаликда мудрар тегирмон,
Йиллар тилсиз, сукут сақларлар бунда.

Оҳиста сузади қовжираб қолган
Зарпечак устида асаларилар.
Ҳовуз ёнидаман, ҳаёлим олган
Сув париси бевақт жон берди, дерлар.

Занглаган балчиқлар қалинлашади,
Саёзлашиб борар шундай кенг ҳовуз.

Терак учларига яқинлашади
Нозиккина ҳилол ердан узмай кўз.

Борлиқ янгиланар, яна кўз очар,
Мирза тераклардан намхуш хид анқир.
Сукутдаман. Сукунатим жон сочар
Яна сенинг бўлмоқ учун, она ер.

7. ОСИЁ

Осиё, қадалдим қароқларингга,
Ичимга киргандай кўринди ичинг.
Сукунатнинг ўлмас қучоқларига
Сочилди ўйларим ҳавасли, қизғин.
Термиз саратони каби ёлқинли
Хотиралар оқди идрокларимда.
Карвонлари оғир, қадимий жонли,
Парчаланган вулкон ирмоқларидай.

Кўксимдан отилган бўзларимни жим
Ўзгалар кафтида ичгандай бўлдим.

8. ГУЛЛАЁТГАН ТОШКЕНТ

Айтиб бўлмас кучнинг азми, амри–ла
Шаҳар бирданига нурланиб кетди
Ҳар битта ҳовлига севинч, сабр ила
Энг оппоқ, энг енгил хаёллар етди.

Юракда бир ажиб нафасли оҳанг,
Уйғонди бу олам хушсурат, дилбар.
Анҳорлар тубида осмон жилваранг,
Туйғулар тўлиқди, дилда йўқ кадар.

Хотиралар ўчмас, тиниқ ёнарлар
Олис юлдузлардан тонг чоғи ҳайрат.

Сочлари тун каби толим оналар
Кўлларида гуллай бошлайди ҳаёт.

НИКОЛАЙ ГУМИЛЁВ (1886 - 1921)

XX асрнинг дастлабки чорагида Россия шеърляти майдонида Маяковский, Есенин, Блок, Брюсов каби қатор забардаст истеъдодли соҳиблари билан бирга Николай Гумилёв ҳам қалам тебратди. Шўролар истибдоди қурбони бўлган шоирнинг ижоди оммадан «сир» тутилди. Фақат кейинги йиллардагина Николай Гумилёв асарлари ўз юрти–Россияда қайта–қайта нашр қилинмоқда. Ўзбек тилида унинг туркум шеърлари илк марта чоп қилинаётир.

СУВ ПАРИСИ

Сув париси бўйнида маржон,
Ёқут лаъллар товланар алвон.
Туш кўради ғаройиб, нолон,
Дунё қарахт, ўйлари сарсон.

Сўлгай ярим туннинг жамоли,
Хайқиради денгиз шамоли.
Сув париси ёниб қарайди,
Сочларини тўлқин тарайди.

Ул фаришта кўзлари ғамгин.
Мен севаман шу қизни. Туннинг
Сирларига чулғалар чоғи
Мафтункордир ҳар бир нигоҳи.

Ишқ кутаман фақат шу қиздан,
Қарашида шафақ пардози.
Ёқут кўзнинг оловли нози
Мени олиб чиқди денгиздан.

ЎЛИМ

Энгда майин, рангсиз ва кулранг либос.
Пайдо бўлди нозли қарашлар алвон.
Сени кўрмагандим бурун бу алфоз,
Шамшир рақси авжда, карнайлар нолон.

Кўзимга тилларанг, сармаст кўриндинг,
Кучасан кўксимда лов–лов оловни.
Қалин туман ичра кўкка уриндинг,
Ёриб йўлингдаги ҳар қандай ғовни.

Мангулик шайдоси Австрея янглиғ
Нигоҳларда ажиб теранлик қаъри.
Томирларда қонлар шиддатга тўлуғ,
Пишиқроқ эшилди қўл мускуллари.

Лек сени, гарчандки, ўзгасан ҳозир,
Танидим ҳув ўшал орзу–ҳасратда.
Жаннат кўшиғида сеҳрлар зоҳир,
Энди учрашамиз бизлар жаннатда.

ЎЙЛАР

Ўйлар меникига тўпланди нечун,
Тинч зулмат қўйнида ўғридай бехос?
Бадқовоқ, даҳшатли калхатдай беун
Нечун талаблари шафқатсиз қасос?

Умид ва орзулар зумда йўқолди,
Ҳаяжондан кўзим қинидан чиқди.
Хаёлот лавҳаси кўзимни олди,
Сўзим, ишим, фикрим жим ўқиб чиқдим.

Зафар қучганларни сокин нигоҳим
Билан кузатмоққа уринган эдим.
Беғуноҳ лабларга бу қайноқ оҳим
Бокира хис билан сурунган эди,

Омоч нелигини билмасдан ўтган
Нозик эди бу қўл, нозик бу бармоқ.
Дарбадар қаландар қўшиғин элтган
Туйғу эзгин эди, аламли, янгроқ.

Қасос олмоқ вақт сабр ҳам тугар,
Кўрлар алдов қасрин бузар машшоқдай.
Ўйлар-сукунатнинг ўғриси бўғар
Мени қоронғуда қолган қашшоқдай.

ҒАЛАБАДАН СЎНГ

Жингалак сочимга қуёш нур тўкар
Шамол–ла тиллашиб, гуллар узаман.
Нечун бахтлимасман шу гўдақ қадар?
Нечун ўзни шохдай нотинч сезаман?

Ёй иплари таранг, титраб толмайди,
Шивирлайди борлиқ шамшир шивирин.
У телба оролни унутолмайди,
Мовий денгиздаги бемисл қирғин.

Ўлим ҳозирлайди кимларга яна,
Эй, қудратли қилич, эй учқур камон?
Билмайсизки, бизлар бизга дўстона
Эгилган ҳар қарич ерга ҳукмрон.

Не денгизлар кемам ўпдилар тоша,
Қирғоқларни ишғол этдик жанг билан.

Нахот замин ва кўк сарҳади оша
Сизга аён бўлди биз билмас душман?

АҚЛЛИ ШАЙТОН

Бу кўшиқни менга дўст Шайтон айтди:
У менга қадрдон, содиқ шу тобда:
«–Тун бўйи денгизчи сузди гирдобда
Тонг отарда денгиз қаърига қайтди.

Пасаяр, кўпирар қайта ва қайта,
Тўрт тарафда тўлқин девори қайноқ,
Тўлқин томчисидан ҳам тоза, оппоқ
Буюк ишқи оқди роз айта–айта.

У сузиб кетаркан бонг урилди, бонг:
«Сени алдамайман, о, менга ишон!»
Унутма,-ўтинди ақлли Шайтон,-
У чўккан маҳалда отар эди тонг».

ТУШИМДА

Тушимда иккимиз жон бердик бирга,
Ранглар тонгдан тиниқ, нигоҳлар сокин.
Иккита оқ, оппоқ қабрлар тўрда
Ёнма–ён турибди, шундоқ ёнма–ён.

Қачон жонимизга тегди барчаси,
Қачон аён бўлди бу тилсим туйғу?
Юракдан силжимас музлар парчаси,
На оғрик,на йиғи, на алам, қайғу.

Бу жонсиз ҳисларнинг жозибаси бор,

Донг қотган бу ўйлар майин, бекадар.
Лабларингга йўқдир менда майл, зор,
Гарчанд улар дилбар, ҳамиша дилбар.

Тақдир буюрибди, жон бердик бирга,
Ётибмиз, ниҳоят, нигоҳлар сокин.
Иккита оқ, оппоқ қабрлар тўрга
Ёнма–ён қўйилган, шундоқ ёнма–ён.

ШОМ

Яна бир бесамар кун,
Кечди, недан умидвор!
Оромбахш соя, келгин,
Қалбга кийдиргин ридо.
Ярашар бу инжу тун,
Сен келдинг... Ўлдириб жим
Ваҳший қуш ғамларини.
Ғолиб қадамларингнинг
Нашидасини бир зум
Енгишга кимда ҳад бор,
О, сен тунги ҳукмдор!
Юлдузлар суқунати.
Ёрқин ой–билақузук.
Орзулар салтанати–
Тушимга кирар нозик
Бахт азалдан азадор.

ЗАҲАРЛАНГАН ОДАМ

«Сен қордайин оппоқ, оппоқ бутунлай,
Бунчалар оқариб кетди ранг–рўйинг.
Не учун титрайсан, менга олтин май

Қўя туриб жомга тўлдими ўйинг?»
Қайрилдинг шу қадар енгил ва маҳзун...
Кўрдим у шаробни, шам ўчар, секин
Сени бўғар ўлим, талваса беун...
Мен эса ёниқиб сўзлайман: «Не тонг,
Азизам, мен ажиб туш кўрибман, туш.
Худудсиз яланглик бўлди номоён,
Бош узра тилларанг осмон олар хуш.
На қаҳрим,на захрим ва на қатра кек,
Ким билан бўлсанг ҳам бахтли бўлгин, чек
Кўяман қайғуга, ҳасратга, ол,-эрк.
Менга жаннат ичра шаффоф ҳилқатда
Кўринар энг ёруғ кун мисли оху.
Йиғлама, жонгинам, жоним роҳатда,
Мени заҳарлади сен берган оғу.»

ҚЎШИҚ

Таратгайсан хушбўй ислар, ислар хушласанг,
Келмоқдасан порлаб–порлаб, чакнаб мисли ой.
Муқаддасдир қўлларингга неки ушласанг,
Уйғонажак, кўринажак энг сирли Чирой.

Сени десам ташвишларнинг кўшқлари қулар,
Қадамингда оқар ором ёлқинларими?
Кўзларингда ғами тиниқ осмонми? Қўллар
Афсонага тўлуғ денгиз тўлқинларими?

Бу дунёнинг кўпдир, хўбдир дилбар аёли,
Ёлғиз сени истаб келди кўнглим хаёли.

ВЛАДИСЛАВ ХОДАСЕВИЧ

1886 - 1939

Бу ном яқин йиллар ичида яна она диёри Россияга, шеърият ихлосмандларига Гумилёв, Замятин, Набоков, Георгий Ивановлар като-рида қайтиб келди.

Хассос шоир, моҳир таржимон, нозиктаъб мунаққид ўз ижодини 15 дан зиёд тўпламларга жойлади. 1922 йилдан бошлаб мусофирлик қисматини бошидан кечирган шоирнинг сўнгги кунлари Парижда кечди. Умр бўйи туғилган уйига интилиб яшаган Владислав Ходасевич шеъриятида Ватанига ўтли мухаббат, сўнмас садоқат, юракнинг сўлим туйғулари, соғинч изтироблари, умиднинг рангинлиги бетакрор тимсолларда ифодаланади.

* * *

Дўстларим. бир ажиб кунлар келади,
Йўқламас ҳаттоки тушимни андуҳ.
Қаранг, қўлларимда сабр гуллади,
Шу гуллар рангидан ранг олади руҳ.

Узаман, ҳавойи ўйлар занжирин,
Нақ камон устида сайрар кўнгулни
Кўрлим, товушларга сочилар сирим,
Осмонга кўтаргим келади гулни.

Билганим шу бўлди-тўлмоқда нурга
Гул тўла йўлларим, ҳув, йироқларда.
Қанийди, кетсангиз мен билан бирга
Жаннати ишқ истаб ўшал ёқларга!

* * *

Бурама йўлларда, дарё лабида,

Кечиккан турналар хонишларида
Ёлғиз кезинаман, сезинаман жим
Бағри кенг далалар ёнишларида.

Борган сари ўйлар сирли, шиддатли,
Қамиш шивирида учади видо.
Оҳиста қулаган сўнгги япроқни
Қумликка кўмади паришон дарё.

ЁМҒИР

Борлиғимни чулғайди севинч,
Томлар узра тиниқ шом ранги.
Ёмғир юва бошлар шаҳарни,
Томчиларнинг тиниқ жарангги.

Борлиғимни чулғайди севинч,
Ташқарини қузатаман жим.
Елдай учиб ўтдинг кўчамдан,
Туйғуларим ичра, ёлғизим.

Борлиғимни чулғайди севинч,
Панароқда тин олиб бир зум,
Силкиб–силкиб соябонингни
Шошиласан, лабда табассум.

Борлиғимни чулғайди севинч,
Билмайсанки, сендадир кўзим.
Мен томонга боқмайсан қиё,
Мен томонга тушмайди изинг.

Борлиғимни чулғайди севинч,
Майли мени билмай ўтсанг ҳам,
Сенинг каби тоза, бебаҳо

Келаётир энг азиз кўклам.

* * *

Атиргулли боғларга эмас,
Куйи дарди чоғларга эмас,
Армони кўп тоғларга эмас,
Мен ичимга энаяпман, холос.

Булар-хамма биладиган сир,
Булар-хамма кўрадиган нур.
Бари бекор, бари бўлмағур,
Мен ичимга энаяпман, ахир.

Тун ортидан келар тонгни кут!
Тутун, туман, эриган булут
Каби оғир тушларни унут,
Ичинга эн, ўз ичнгни тут!

САЙР

Яхшиямки, ҳали оламда
Тунлар ойдин, тунлар сеҳрли.
Бойчечакдай бўйли кўкламда
Баландлаган қайинлар меҳри
Урилгай ойга.

Яхшиямки, ҳали оламда
Мўъжизалар кутади юрак.
Муҳаббатга тўла оқшомда
Маликага фақат сен керак.

Яхшиямки, бамисли қанот
Йўлақларда ҳалқа–ҳалқа нур.

Сояларда титранар ҳайрат,
Эгилар жим, тебранар ҳарир
Тим қора рўмол.
Яхшиямки, ўйлар севинчли,
Майли мени есвмаса севмас!
Ўша дилбар кеча ва ўтинч
Маликани тинч қўймаса бас!

МЕНИ ИЗЛА

Кўклам келаётган чоғларда изла,
Қанотман, кўзларга илғанмас, бедор.
Товушим, нафасим боғларда изла,
Шуъламан, у борки, билки, мен ҳам бор.

Бизни айриликлар енголмас дўстим!
Тингла, ўтган умр сўроқларини.
Кундуз оташлари сўнмабди, сездим
Ҳароратли қўлинг титроқларини.

Шошилмасдан изла. Кўзларингни юм.
Мен томон бир қадам боса олсанг, бас.
Бармоғинг учига қўнаман, жоним,
Оловли учқунга айландим бесас.

* * *

Ёруғ юлдуз, қадрдон осмон,
Тун эрийди майин ҳавода.
Тангрим, мени сақлайди омон
Эҳсонларинг, ишқинг дунёда.

Хаёлимда тиклана бошлар
Денгизларинг, тоғларинг, даштинг.
Қуёшинг да шарафлар яшар,

Бу нурларнинг боқийдир гашти.

Тўкилади дув-дув ҳавасим,
Гарчи кўнглим муҳаббатлидир.
Болақайнинг қоғоз қалъаси
Каби дунё омонатлидир.

БАЛЛАДА

Ўлтирибман хонамда яккаш,
Гир айлана ёруғ ва баланд
Ўн олтига шамдонли қуёш,
Тўртбурчакли кўкка ҳавасманд.

Нурли уйим, мендан ҳам бой йўқ,
Жиҳозлар жим, курсилар тилсиз.
Қўлларимни қўярга жой йўқ,
Юрагимда ҳислар тизгинсиз.

Аёзда ҳам пальмалар оппоқ
Гуллаётир беғам, бетакрор.
Вақт оқади йўлида қайноқ
Ҳар лаҳзаси хаёлдай дилдор.

Умри қисқа бундай ғафлатга
Қайда ечим, қайдидр имкон?
Лойиқманми шундай ҳаётга,
Қани мени кутган кенг осмон?

Тебранаман, тиззамни тутиб,
Қўлларим–ла боғлаб ташлайман.
Бу дунёни буткул унутиб,
Шеърим билан суҳбат бошлайман.

О, бу нутқлар нечоғли кескир!
Гарчанд фикр йўқдир ҳайратли.
Лек товушлар дилбар ва ўткир,
Сўзлар борган сари қудратли.

Бу оҳанглар тобора маҳзун
Синиб борар сўнгақларимга.
Узун, узун, йўлдан ҳам узун
Тиғ ботади кўкрақларимга.

Юлдузларнинг ўтинчларида,
Қадамимда олов ўрлайди.
Ўсаяпман севинчларимда,
Дилни янги туйғу нурлайди.

Кўзларимни очаман тиниқ,
Кўраяпман илонларни ҳам.
Улар юта бошлайди аниқ
Барча бахтсиз давронларни ҳам.

Айланади, рақсга тушади,
Мўъжизага тўлади хона.
Куйлар шамол билан жўшади,
Борлиғимда яйрар тантана.

Ўн олтига шамдонли қуёш,
Тўртбурчакли осмон йўқолар.
Қояларда мен каби яккаш
Орфей қўлга созини олар.

* * *

Бу хонимнинг қўллари қонли,
Узоқ ювди, қаттиқ артди жим.
Унутмади бу гал ҳам қонли
Томоғини чаймоқни хоним.

Хоним! Хоним! Кушдай толмайсиз,
Тўлғонасиз совуқ ўринда.
Уч асрки, ухлай олмайсиз,
Олти ойки, уйку йўқ менда.

ШОМ

Изиллайди шамол, қор бўрлар,
Музликларда совуқ рангинлик.
Ич–ичимдан ёлғизлик ўрлар,
Эй, худойим, қандай ғамгинлик!

Тундлашади тўрт тараф-тўрт йўл,
Шафқатларинг кимга қаратдинг?
Тангрим, ўлим ҳақ экан буткул,
Кенгликларни нечун яратдинг?

Кимга аён бу синоат, сир,
Ҳасратларджа яширин роҳат.
Ёшинг ўтиб борар, барибир
Сендан айро тушмас муҳаббат.

МАРТ

Борлиқ илиқлашди, борлиқ ивиди,
Ойна йўлакларга дилинг кетади.
Тиниққан нафасга бўлдириб кўксинг
Осмон кўшиғини ёмғир айтади.

Мўъжиза эмасми? Тундли ва оғир
Чехрамингизга биллур томчилар кўнди.
Узатсак, кўлимиз етгудай кўкка

Ердаги залворли туйғулар инди.

* * *

Асога суяниб ўтди қаландар,
Бирдан кўз ўнгимга келдинг, азизим.
Қизил ғилдиракли арава елар,-
Сен ҳам ҳаёлимда елдинг, азизим.

Шом чоғи йўлакда ёруғ чироқлар,
Сени эслатади менга, азизим.
Шу замин, шу осмон, денгиз, йироқлар,-
Сени излатади менга, азизим.

СТАНСЛАР

Бир лаҳзага бутун умрингни
Бергинг келар дамлар бўлади.
Бу онларда дил сурурини
Ким куйласа, ғами ўлади.

Бугун эса буткул бошқа кун,
Кўпайгандан кўпаяр ажин.
Донишманддай айланар кун–тун
Қучоғида дарёлар сокин.

Билганим шу-олис юлдузлар
Чарақласа таралгай жаранг.

Кўрганим шу-майса ҳам сўзлар,
Сочларимга қўнар кумуш ранг.

Қатралари уммон ҳаёлот,
Кўринмас нур тўлқинланади.
Яхши–ёмон, паст–баланд ҳаёт

Илҳом билан ёлқинланади.

Кексалигим-кўшиқ бир ҳовуч,
Қўлдан келар ишим-бахшилиқ.
Кунимга кун қўшаётган куч-
Ёмонликни енгган яхшилиқ.

* * *

Қадамларим енгил ва ғамгин,
Ердай вазмин тортиб борасан.
Неки ўтди-ўтли ва гулгун,
Неки қолди-татиб борасан.

Соқинлашар томирларда қон,
Ҳаволаниб учмайди қўллар.
Тўлишади меваси хандон
Кузги боғлар мисоли йиллар.

Кўзга тушмас энг нозик титроқ,
Илғаб бўлмас сирларни беун
Яна ерга эгилган бутоқ
Каби билмай ўтасан бир кун.

ҲАЙКАЛ

Қайдан олган дунё бардошни,
Кўрмадим бош,охирини ҳам.
Икки аср-икки қондошни
Шеърим билан боғладим маҳкам.

Яна Русга бағишлаб сурур
Тикланади ҳайкалим албат!
Асрларни кутаман мағрур,
Оқаверар ўлим билмас Вақт...

МАРИНА ЦВЕТАЕВА

1892-1943

Марина Цветаева фавкулодда истеъдодли рус шоирлари сирасига киради. У инсон қалбидаги XX аср фожиаларини, зиддиятларини оташин сатрларда маҳорат билан куйлай олди.

Марина Цветаева, А. Блок, С. Есенин, В. Маяковский, Б. Пастернак сингари забардаст шоирлар билан бир даврда яшаб, ижод қилди. Шоиранинг қисмати қанчалик фожиали кечмасин, ўтли мисраларида ҳаётга чексиз муҳаббат яққол сезилиб туради.

* * *

Кимдир келар-ўлим ғалабасига.
Дарахтларда-кибр, фоже қайроғи.
Иудалар-қонли қурбонлик рақси!
Дарахтларда-тилсиз сирлар титроғи.

Бу-асрга қарши исён, суиқасд:
Ўлчовлар, ҳисоблар, вақт, касрлар.
У ери, бу ери йиртилган парда:
Дарахтларда - қотиб қолган қабрлар.

Кимдир келар. Осмон-йўл ибтидоси.
Дарахтларда-бахтнинг йўқ интиҳоси.

* * *

Қуёш-ягонадир, шаҳар кезади,
Қуёш-меникидир. Ҳеч кимга бермам.
На лаҳза, на нигоҳ, на нур сезади-
Қуёшни бермайман. –Ҳеч кимга. Ҳеч дам.

Зулматларда сўнсин шаҳарлар, майли,
Қуёш–
қўлимдадир! Қуёшсиз очун!
Ёндиргум-қўлу лаб, юрагим-далли!

У йўлдан адашса энг қоронғу тун
Еламан изма–из... Қуёшим менинг,
Ҳеч қачон ҳеч кимга бермайман сени!

* * *

Ёнингга келаман, рақибам, у тун
Худди ҳозиргидай нурга тўлади.
Ҳовузда бақалар додлар бетутун,
Аёллар оғриқдан телба бўлади.

Мен-аср туғени ийлаган хур сас-
Рашкли кипригинга тўкиламан жим.
Айтмоқчи бўламан, мен-одам эмас,
Тушман-рўёларга айланган қоним.

Айтмоқчи бўламан,-юпанч бер, шаффоф
Юрагимга кимдир миҳлар қоқмоқда!
Айтмоқчи бўламан,-шамол ҳали соф,
Оловли юлдуздан шуъла оқмоқда...

* * *

Мен-махбуса. Сен эса-соқчи.
Сендан ортда қолиб бўлмайди.
Тақдир битта-бўм–бўш, алдоқчи
Сафсатага бўшлиқ тўлмайди.

Табиатим юввош, мулойим!
Нигоҳларим ёрқин! Ўтинчим-

Хув, қайинга қадарлик бир зум
Сайр этмоққа изн бер, соқчим!

* * *

Бемахал қўзғалмас кема,
Булбул бевақт куйламас билдим
Мен қанчалик яшаш истамай,
Ох, шунчалик ўлгим ҳам келди!

Болаликда бўлгани каби
Терлаб чиқдим лото ўйнидан.
Ўз бахтига ишонмас кўнгил,
Дунёлар бор дунё қўйнида.

* * *

Дилни меҳр билан чулғайди хаёл,
Тез орада мени чорласа йирок,
Кимга қолар экан-қалин жун рўмол,
Бўрининг муйнаси, ихчам қўлтаёқ...

Ферузаранг кумуш билакузугим,
Кимнинг насибаси... Жами ёзувим,
Гулларни асрашга тоқат қилар ким...
Энг сўнгги қофиям-энг сўнгги туним!

* * *

На ўй, на зор, на қизгин баҳс,
На оромбахш уйқум бор.
На кун, на ой ва на денгиз,
На кемага орзум бор.
На деворлар, яшил боғлар
Ҳидин сезар туйғум бор.
На кутганим-қайноқ чоғлар
Тухфасини туйғум бор.

Қувонтирмас тонг ва тунлар,
Трамвайлар елиши.
Яшаяпман-унут кунлар,
Вақт ва аср келиши.

Туюлар мен-кичик раққос,
Занжири узик мастман.

Қоронғу ой ичра ҳассос,
Мағрур хаёлпарастман.

* * *

Жуда эрта туғилди шеърлар,
Эсимда уларга қалбим берганим.
Бамисли фаввора томчилар, нурлар,
Билмаган эканман шоир эканим.

Саждагоҳга кирган иблис сингари
Ёшлик ила ўлим беун жўшади.
Оромли, исириқ ҳидли гўшада
Ҳали ўқилмаган шеърлар жангари

Миттидай дўконда чанг босган ғамнок!
(Уни ҳеч ким олган эмас ва олмас!)
Бебаҳо дардларим-шеъримнинг олмос
Даври келгусидир шодумон ва пок.

* * *

Дўнгликларда югурар сўқмоқ
Жажжи-жажжм оёқлар билан.
Оқа оқар сокин, эринчоқ
Уйқудаги ўтлоқлар билан.

Қўнғироқлар жаранглар, зарб-ку
Шошилади зарба ортидан.
Борлиқ куйлар эди энг эзгу
Болаликнинг хотиротидан.

Тонглар жаннат, чошгоҳлар жаннат,
Ловуллаган уфқ - оҳлар жаннат!
Ярқираган шамширлар – сурат,
Қасрларни кулфлар сукунат.

Бари қайга кетди афтода?
Орамизда тўсиқ бор – недир?
Гулпуштанинг ўтинчи - бода,
Тушдагидай чайқалар оғир...

* * *

Менга ёқар, бемормассиз мен боис,
Менга ёқар, бемормасман сиз боис.
Менга ёқар, оғир заминнинг шари
Пойимизда оқиб ётмас сарсари.

Менга ёқар, бўлмоқ мумкин кулгили,
Сўзлар ўйинисиз яшамоқ мумкин.
Қўллар қўлга ногоҳ теккан маҳали
Қизартира олмас димиққан тўлқин.

Менга ёқар, кўзим олди-қаршимда
Ўзгаларни қуча оласиз сокин.
Сизсиз яшаганим ҳаққи, аршимда
Менга мўлжалламанг жаҳаннам ўтин.

Азизим, исмимни ёдлаш ёдида
Яшаманг на кундуз, на тун-бефойда...
Черковнинг улуғвор сукунатида
Куйланмас биз учун-аллилуйя!

Мени севганингиз учун билмасдан,
Сиздан миннатдорман юрак, кўл билан.
Майли, севиб яшанг,-тун, ором ҳаққи,
Күёш кулмаган кун, олис шом ҳаққи;

Кунботарги гўё ногоҳ васлимиз,
Изимизни излар ойдин ғам ҳаққи...
Бемормасман фақат сиз боис-ҳайҳот!
Бемормасман фақат сиз боис-ҳайҳот!

* * *

Шеърлар ўса бошлар юлдузли, гулдай.
Қайдин оқиб келар менга бу шуъла?
Тожлар, тантаналар сўйлар бир тилда,
Юрагим тўлиқар, тўлғин ашула.

Тушимда ёрилиб кетади тошлар,
Кўкдан нур ёғилар барг нафасида.
Дунё, ишон! Куйчи туш кўра бошлар
Юлдуз шуъласида, гул шевасида.

ДОН ЖУАН

Туманли тонгда узок
Бўзлайди шамол, бўрон.
Бу қор майин, қор оппоқ,
Ётар унда Дон-Жуан.

Фавворалар сукутли,
На юлдуз, на ёруғ бор.
Ҳоч ярқирайди ўтли
Мажнун кўксида бедор.

Бу қоронғу рўёни
Ёритай деб атайин
Келди юрагим-тун-туғ.
Юрагим-бир ҳовуч чўғ,
Юрагим-тундай очиқ!

Олис юртдан сиз билан
Ишқ тўла дилбар дафтар
Ёнимга келди, ухланг,
Ухланг, Дон-Жуан! Етар...

* * *

Баҳс бойлаша - бойлаша.
Куйлай-куйлай толар тил.
Мени алдай - алдай Вақт
Аллалар - оромда дил.

Кўзларим юмсам аста
Қайрилар киприкларим.
Тушимга кирар кушлар,
Дарахтга битикларим.

* * *

Оқшом чўкаётир улкан шаҳримга,
Мудраётган уйдан чиқиб кетаман.
Одамлар ўйлашар-аёлми, қизми,
Ҳаёлим ўғриси-тунга етаман.

Йўлимни супураар июл шамоли,
Қайдадир куй янграр элас ва элас.
Оҳ! Тонгга қадарлик бу майин ҳаво
Бағрига босади кўксимни бесас.

Кўринар қора тол, деразадан нур,

Баланд минорларнинг қўнғироқлари.
Қўлда гул, кушдан ҳам енгил қадамлар,
Уларга сингийман соя сингари.

Тилла иплар каби ёнади олов,
Япроқлар ҳидидан беҳушман, беҳуш.
Кундузги ташвишлар, тинч қўйинг мени,
Дўстларим, тушунинг, бир тушман, бир туш.

* * *

Кўзингга сингиган мовий кўкка боқ,
Ҳайқиргинг келади:-Момоқалдирок!

Йўловчи ўтмоқда, қалбингда сезги,
Айқириб оққиси келади: -Севги!

Совуқ оқимларни ёраман тонг пайт,
Шеър бўлиб тўкила бошлайман:-Ҳайрат!

ҚАЛБ ВА ИСМ

Давра оловланар, бу ўт тафтидан
Исийин демайди, тўлмайди бағрим.
Кўзимда ястаниб ётади кенглик,
Сен уни денгиз деб атагил, танграм!

Бошни айлантириб юборар рақслар,
Мени ташлаб кетай демас соғинчим,
Шу соғинчлар солди қалбимга оташ,
Уларга денгиз деб ном бергил, танграм!
Олов бўлиб қўйлар афсунгар давра,
Ёниқиб чорлайди, тортмас оёғим.
Юрак йўлга тушди, йўл эса олис,
Йўлимга денгиз деб исм қўй, танграм!

ДЕКАБР ВА ЯНВАР

Севинч туғди декабр тонгги,
Лаҳзада кечади
Умри илк бахтнинг.
Ёшариб кетади юрак бу бахтдан!

Қайғуси бор январ тонггининг,
Умри узун ҳасрат.
Таъми тахир, аччиқ бу ғамни
Тотдим илк бора!

МАКСИМИЛИАН ВОЛОШИН (1877-1932)

Ҳаётлигидаёқ афсонавий шахсга айланган бу улкан рус шоири Киевда туғилиб, унинг илк болалик чоғлари Таганрог ва Севастополда ўтди. Тўрт ёшидан бошлаб, унинг ҳаёти Москва билан боғланди.

Шоирнинг оиласи 1893 йилда Қримга кўчиб ўтгач, бу ердаги дала ҳовлиси "Шоирлар уйи" га айланди. Бу уйда ўша даврнинг не-не шоирлари, олимлари, бастакорлари, хуллас, аҳли ижод яшамади дейсиз!

Онасининг талаби билан Москва Давлат универ-ситетининг ҳуқуқшунослик факультетида 1900 йилда бошланган таҳсили (талабалар намоишидаги ишти-роки учун) тугалланмай қолди. У ярим йилча Мар-казий Осиёда, кўп йиллар Парижда яшади. У ердан Ўртаер денгизи бўйлаб саёхатга чиқди. Шоир ўз ватанига қайтиб келди ва умрининг охирига қадар севимли "Шоирлар уйи"да - Коктебелда (Қрим) яшади, тоғнинг баланд жойидаги ўзи васият қилган ерга дафн этилди.

Максимилиан Волошин нафақат ҳассос ва теран фикрли шоир, ажойиб мўйқалам соҳиби ҳам эди. Унинг қаламига мансуб рангасвир асарлари шеърлари каби Ватани, дунё бўйлаб ўлимидан сўнг кезмоқда.

Шоирдан бой адабий мерос қолди. У ўз шеърла-рида инсон руҳияти кенгликларини, кечинмаларнинг мураккаб ва чуқурлигини, уйғуларининг тозалигини, ўз замонасининг, замондошларининг ички ва ташқи қиёфасини, табиат гўзалликларини кенг қамровли ранглар билан ифодалади.

ВАГОНДА

Яна йўл. Сехрли кучнипг туйғуси,
Мени чулғаётган бу ҳолат таниш:
Шовқин, юк ташувчи, чироқ ёғдуси,

Кичкирик, хайр-хуш, хуштак, ховлиқиш...

Вагонларда хира ёруғлик,
Сояларнинг қора излари.
Эгилиб мудрайди, мудраётир тик
Одамларнинг чарчоқ юзлари.

Аниқ-тиниқ,
Адоси йўқ, йўқ тини
Бир хилда тиқ-ик
~илдираклар шовқини.

~увиллар сарсари
Уйқудаги шивир-
Тубсиз дарё сари
Олиб кетар сир...

Хаёт...рикчилик...
Кимдир қайгадир
Ниманидир тўқ-ўқ
Уради бир-ир.

Та-а-а...-а-та-а...
Тинмай не ҳақдадир
Уйқусида хаёл
Суради кимдир.

Қулоқни тешгудай тақиллатади:
Та-а-а...-а...-а-а...
Шамол ноласига урилар хаёл,
Поезд унга етиб, ўзиб кетай деб
Хайқира бошлайди, хайқиради лол...
Яна Россияга йўл олдим чоғи...
Ҳали олдиндадир минг-минг чақирим.
Қаршимда нохуш тун очар қучоғин,

Даладаги бекат... Чироқлар ёниб,
Толгин–толгин, нозли кўзлар мисоли
"Келгин... келгин..." дея шивирлайди жим.

Бу нима? Қўрқувми? Балони? Ўйлар?
Узоқлашар оқшом, яқинлашар тонг.
Неки яшаб ўтди-ўтмишдан сўйлар,
Неки суғурилди-ич-таши вайрон...
Та–та–та... та–та–та.. та–та–та...

Бу йўллар чеки йўк кўринар гўё...
Поезд кетиб борар тилсиз чўл бўйлаб.
Нолалар, фиғонлар қуюни аро
Қадимий–қадимий кўшиқлар куйлаб.
Ҳар битта вагоннинг деворин дилгир
Сирғалиб–сирғалиб санайди ёмғир.

Бу кўшиқ–ҳаётнинг интиҳосими,
Бу кўшиқ–ҳаётнинг ибтидосими,
Тинмас, сира тинмас Вақт садосими:
Та–та–та... та... та–та... та–та–та...
Бу туганмас йўлда
Саргардон дарвеш
Каби йиллар билан кезиб юраман.
Интиламан, интилиб дилдан
Яна бахт сасини сезиб юраман.

Фақатгина намхуш–шамхуш тунларда
Оғир–оғир ҳаво тўлқинларида
Димоғимга Руснинг ҳиди келади,
У ҳам олислардан мени билади.

Шамол ноласига урилар хаёл,
ғилдирак шовқини ноумид,ҳорғин
Куйилар, тақиллай бошлар бемалол:

Та–та–та... та–та–та... та–та–та.

1901 й.

* * *

Оқшом тушиб келди. Ол ранглар ўчди.
Ўйлар чарақлади - кўнгул зиёси.
Қандай қудрат билан кўзини очди
Олис кунларимнинг унут дунёси!

Яшил хиёбоннинг қоронғусида
Тушлар адашишди, эртақлар сўлим.
Оқиб ўтаётган Вақт ёғдусида
Кунлар ўсиб борди, тун қуйилди жим.

Бизлар нимагаки кўл урдик, ногоҳ
Хушбўйланиб кетди, гуллаб кетди, оҳ!
Бизни ушлаб турган бу рангсиз олам -

Турманинг энг намхуш деворларидан
Олдинга силжитдик дил торларида
Бу азиз ҳаётни ҳамфикр, хуррам.

1902 й.

ШЕЪРНИНГ ТУҒИЛИШИ

Бальмонтга

Қалбимдаги дардим хушбўй, чақинли,
Мовий қушлар каби чарх урар шуъла.
Ёруғ деразалар очик, ёлқинли,
Узайиб боради, тобора узун
Дилтортар нола-
Кўринмас тола...

Бу оқшом нечоғли нурли, сеҳргар,

Сўзлар рақсга тушар, бирдан ловиллаб
Севгили оҳанглар жуфтлашар дилбар.
Англамоқ тубида-айланма йўлда
Қуюқлашар хуркак соялар, сирлар...
Сунбул гул рангида туғилар дилда
Энг оппоқ,энг маҳзун, муаттар шеърлар.
1904 й.

* * *

Менга дунё тор келди, айланага қулфландим,
Мангулик аҳён–аҳён ярқирар шуъла мисол.
Кўзларимга урилар Вақт кучланди, учланди,
Йиллар сор қушлар билан учиб ўтар бемалол.

Паға–паға туманлар... яқин... ва йироқларим...
Сезаман кўчаётган манзаралар нафасин.
Психия чироғин қўлга олган чоғларим
Кўтараман англашнинг мовий алангасини.

Яширин тубсизликлар тубсиз тубсизлик аро.
Синга бошлайди шаклу шамойил кенг самога.
Қачондир қаердадир бирга ўлганмиз гўё,
Гўёки бизлар ҳали келмаганмиз дунёга.
1904 й.

* * *

О, нақадар тиник, бу дам бетакрор,
Қадамларим енгил, ўхшар чакмоққа!
Яна бир бор бола бўлиб қолгим бор,
Мен кириб бораман қадрдон боққа...

Эшит, эртақларнинг шитирими бу?
Мени англамоқнинг тубсиз иплари
Дарбадар йилларда билмасдан уйқу
Ортимга қайтарди-болалик сари...

1904 й.

ҚАДИМИЙ МАКТУБЛАР

Севаман-қадимий мактублар аро
Қадимий сўзларнинг ҳорғин шивири.
Уларда сезинар жон берар раъно
Гуллардан сўнгги ҳид, сўнгги шитири.

Севаман-бу гулдор ҳуснихатларда
Майсалар шовуллаб тўкар сирларин.
Ҳарфлар уча бошлар хур соатларда
Оҳиста пичирлаб маҳзун шеърларни.

Юрагимга яқин улардан ним-ним
Оқаётган чирой, жозиба, боли.
Улар Англамоқнинг дарахтидан жим
Тўкила бошлаган гуллар мисоли.

1904 й.

* * *

Бизлар бу дунёда адашиб кетдик,
Бу тубсиз зулматга боладай ҳадик
Ва кўркув ичида кўз қиримизни
Ташлаб, маҳкам кучдик бир–биримизни.

Ўлик дарё бўйлаб товуши ўктам
Орфей ўз соясин чорлаётган дам
Кимдир итаради, ажратар, кимдир
Бизни айлантира бошлайди гир–гир.

Ғамнинг мадори йўк, бесас ҳайкирик,
Қўллар қўлни сиқа бошлайди қаттиқ.
Жуда олисларда ҳўлланган тошлар

Эвридика номин ғулдирай бошлар.
1905 й.

* * *

Баҳор тунд, елмас сабо,
Водийларда нам ҳаво.
Мовий уфқлар қадар
Туташар тик тераклар.
Олис–олис тоғларда
Қор товланар чоғларда
Қуоқлашар ҳўл дала.

Булутларга эшилиб,
Жарликларга қўшилиб,
Шамолнинг нолалари
Ёмғирнинг толаларин
Тўқий бошлайди, денгиз
Шовуллар бўғиқ, ёлғиз.
Сўнгсиз қумликлар бўйлаб.
1907 й.

* * *

Сувлар ялангликда тебрана бошлар,
Қумушранг ҳошия билан ўралиб.
Хаёл тундлашади, деворлар тишлар,
Нурлар жимирлайди, кетар қуралиб.

Туманли кун очди олтин кўзини,
Шарқдан кўтарилар кундуз бошоғи.
Тўлқинда чайқалган нурлар ўзини
Тубсизликлар узра кўришди чоғи...

Борлиқ танҳоликда ярқираб кетар,
Марварид чакмоқда, куёшда гўё

Олмос гирдоб ичра ўргимчак титрар.

Нозик кўлларингни кўк сари кўтар-
Айлан водийларнинг нилуфарига,
Олов ва тупроқнинг кумуш-зарига!

1907 й.

* * *

Бу йўлнинг ўйи оғир,
Азиз Коктебель томон
Кетиб бораман дилгир.
Тоғ чўққисида хуррам
Кумушранг бутазорлар,
Тоғолча тугади дур.
Водийда енгил нафас
Билан гуллайди бодом.
Қора ридо ичида
Туйғулари ёник ер.
Сирғаламан тоғлардан
Тушган шағал тошларга.
Бўғилган тўлқинларнинг
Аччиқ нафаси бир–бир
Пешонамга урилиб,
Айланади ёшларга.
Салом, баҳор бағрида
Тантанавор, Коктебель!

1907 й.

* * *

Мени алданг, алданг... буткул, бутунлай...
Ҳеч нарса ўйламай, эсламай қачон...
Алдовга ишонай бирор сўз демай,
Кетай зулмат сари таваккал, сарсон...

Ким келди, ким кўзим боғлади, чиқиб
Бўлмас айланага олиб кирди ким,
Кимнинг нафаслари ўтмоқда ёқиб,
Ким кўлимни қаттиқ сиқаётир жим...

Уйғонганда туну туманни кўрсам
Ҳамки, мени алданг, ишонинг сиз ҳам..

1911 й.

* * *

Ҳозирда альбомлар камайиб кетди-
Қуюқ бўёқ билан кам ишлар қўллар.
Китоб бобларига нафис из битди
Гўё тасодифан очилган гуллар.
О Пушкин илҳоми! Мен каби охир
Замон шоирида бормикан журъат
Ажиб қиёфангиз чизмоқлик бир қур
Ранглар билан эмас, сўз билан фақат?
Ҳайҳот! Ёноқларда ёниқ табассум
Бу қувноқ чехрада очилиб кетди.
Бари-бари сингди сатрларга жим..
Шеърларимга сиғмай сочилиб кетди.
Тарам-тарам сочлар, ўйноқи кокил
Ёз чоғи қорайган сепкиллар ичра.
Бу мовий кўзларга ёйилар енгил
Олтинранг шуълалар, кумушранг нуқра.
Сабр маликаси, ҳаё лоласи,
Хуррам қорачиқнинг йўқдир тимсоли.
Сиз улкан ўрмоннинг ҳур илоҳаси
Билан бахт излаган оҳу мисоли.
Хуркак нигоҳингиз билан ёнди дил,
Сизми қоматингиз кўз-кўзлаб, Пуссен-
Чўққилар юртига, зулмат сари йўл
Олган дриад—ла куйлаган беун..

Менинг чехраси тунд Коктебелимга
Кўшилиб оқади кулгуларимиз.
Вайрона гумбазлар узра кўлимга
Тонг тўлади найдай-туйғуларимиз.
1912 й.

КАР-СОҚОВ ИБЛИСЛАР

Улар ер юзини юради кезиб,
Кўзлари кўр, тили соқов,қулоғи кар.
Оловли изларни чиқади чизиб,
Бағри кенг зулматда беқарор, бедор.

Улар тубсизликни ёритади жим,
Гарчанд ҳеч нарсани кўрмас, эшитмас.
Улар тақдиридан нолишмас, сим–сим
Куйлайди, куйлайди бетиним, бесас.

Ҳавоси дим тим қоронғу жаҳаннам
Қучоғига йўллар башоратгўй нур...
Уларнинг тақдири-Ҳақда мужассам,
Булутлар ичидан тўкилади сир.
1917 й.

ТЕРРОР

Улар тунда ишлар, тунда ўқишар
Хуфия маълумот, хуфия ишни.
Ҳукмларга шошиб имзо чекишар,
Ичишар, унутар чарчок, ташвишни.

Ҳали тонг ёришмай сармаст аскарлар.
Шомги қоронғулик чоғида бир қур
Рўйхат ўқилади, аёл, эркаклар
Зим–зиё ҳовлига ҳайдалар бир-бир.

Бор-бисот шилинди, қонталаш бўйра,
Пахта тойларига боғлашиб таранг,
Оғир аравага ортишди. Сўнгра
Соат, узукларни бўлишди аранг.

Тунда бу одамлар бедор, бемажол
Сирпаниб муз тошга, музлаган қорга.
Шимоли-шарқ ёқдан эсанг тик шамол
Билан қувилишди харобазорга.

Йўлни ёритишиб қўл чирок билан,
Уларни бошлашди жарликлар томон.
Ярим дақиқанинг ичида омон
Қолмади ҳеч бир жон, қирилди ёмон.

Тепиб итаришди уларни охир
Қазилган чуқурга, тупроққа кўмиб.
Йўл олишди уйга бамайлихотир
Жўшқин рус қўшиғин руҳига чўмиб.

Худди шу жарликка тонг отар-отмас
Тўпланишди аёл, она, итларким,
Ер ковлай бошлашди тирмашиб, бесас,
Жонсиз таналарга лаб босишди жим.

26 апрель. 1921. Симферополь.

ШОИРГА

1

Тоғларга тўк ғаминг, денгизларга соч,
Овозинг баланд қўй, куйла, қалбингни
Юксакларга учир, одамларга оч.

2

Бу йўлда озмайин десанг, қулоқ сол,
Сақлангин ҳатто дўст, ҳатто мухлисдан,
Ёв деб ўйлаганинг дўст чикса, не ҳол.

3

Шухрат бўлаклайди қаламингни жим,
Қуёш қабр тошда эрийди сим-сим.

4

Оқимга қарши боқ: тинч, қатъий, бесўз.
Қара, қоя каби руҳингни ёвқур
Тўлқинлар босқини йиқар шафқатсиз.

5

Гарчанд сафдошларинг кулиб ўтмоқда,
Кимнинг қўлида тош, қай дилда ҳасад.
Билки, сени ҳеч ким билмай ўтмоқда.

6

Вақт етиб, Ҳақиқат кўтарса қилич,
Вақт етиб, қардошлиқ ўққа тутилса,
Вақт етиб, ҳатто ишқ олса ҳамки ўч-

7

Оломонни қўйгин, инсонга ишон.
Ҳар бир қароқчига иблис ёр, инон.
1925 й.

* * *

Дунёни боладай кезиб ўтайлик,
Шовдираган қиёқ товушин суйиб.
Ўтган юз йилликлар нордон, югурик,
Ва англашнинг аччиқ таъмини туйиб.

Энг сирли тушларнинг узун галаси
Кунларимиз рангин ўчирди гўё.
Вўр оломон ичра ўтди, чамаси,
Болакай-ҳеч ким кашф этолмас даҳо.
1903 й.

* * *

Олмос нурлар ичра кўркамлашди шарқ,
Нурланади минглаб йўллар ва сўқмоқ.
Олисларда сирли ва сирли куйлаб,
Дунёни кезсайдик битта йўл бўйлаб!

Шу йўлда барини кўриб ва англаб,
Шу йўлда барини туйиб ва танлаб,
Олиб ўтсанг ўтли зиналар аро,
Қанийди бир йўлга жам бўлса дунё!
1907й.